

**KOLMENLAISIA TYÖNTEKIJÖITÄ
– LEHTIKUVATUTKIMUS SUOMALAISESTA
TYÖELÄMÄSTÄ**

Laura Järvinen
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä Laura Järvinen	
Työn nimi Kolmenlaisia työntekijöitä – lehtikuvatutkimus suomalaisesta työelämästä	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn laji Maisterintutkielma
Aika (pvm.) 7.5.2018	Sivumäärä 89 sivua + aineisto 9 sivua
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkimustehtävänä on selvittää, millainen on Helsingin Sanomien Ura & työelämä -palstalta vuoden ajalta kerättyjen valokuvien muodostama diskurssi, tarina työelämästä. Olettamuksena on, että työelämästä kertovalla palstalta löytyy työelämäaiheisia kuvia. Selvitin tutkielmassa, miten tämä aineisto representoi ja kehystää työelämää. Miten se kuvastaa suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta. Kultivaatioteorian mukaisesti tutkimustulokset kertovat työkuulttuurin ja suomalaisen kulttuurin arvoista. Vahvimpana ohjaavana tutkimusmetodina on käytetty Joanna Kędran (2016) Photo Press Story Analysis -metodia.</p> <p>Aineistosta muodostui kolme kuvausta suomalaisesta työntekijästä: 1. Työntekijä tuotantovoimana, 2. Vastuullinen organisaatiotyöntekijä ja 3. Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä. Aineistokuvat jakaantuvat tasaisesti näihin ryhmiin. Tutkimustulokseni osoittavat, että monimuotoisen työelämän työkuvaukset eivät ole niin moniäänisiä kuin todellisuus. Postmodernin työn tunnuspiirteitä löytyi työstä kuten naisistuminen, joustavuus, subjektivoituminen ja tietoisuminen. Sen sijaan postmodernin työn tunnuspiirteitä, kuten globalistunut ja teknologistunut ei esiintynyt aineistossa. Lisäksi huomionarvoista on, että aineisto ei esittele kaikkia ammattialoja tai työntekijäryhmiä tasapuolisesti, mutta korostaa yrittäjämäisen asenteen merkitystä.</p> <p>Tutkimustehtävä on tärkeä ja mielekäs, sillä ei ole yhdentekevää, miten valtakunnallisen sanomalehden mediakuvasto representoi työelämän, sillä medialla on valtaa ja kyky luoda ja määritellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita. Sosialisatioteorian mukaan työ ja media ovat sosialisatioprosessin agenteja ja näin vaikuttavat koko ihmisen elämänkaaren ajan hänen identiteettinsä. Uutisvalokuvat luetaan metonymioina, eli ne siirtävät merkityksiä ja ne kertovat jotain yhteiskunnasta, jossa elämme. Näihin kuviin sosiaalistumme ja se voi vaikuttaa osaltaan myös yksilön näkemyksiin työelämästä. Kultivaatioteorian mukaan joukkotiedotusvälineet uusintavat, toistavat ja vahvistavat vallitsevan kulttuurin arvoja, ja näin sanomalehden kuvista on mahdollisuus tulkita ympäröivää yhteiskuntaamme ja sen arvoja.</p>	
Asiasanat työelämä, työntekijä, kuva-analyysi, kultivaatioteoria, mediayhteiskunta, joukkotiedotusväline, sanomalehti, valokuva	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TYÖ JA MEDIA SOSIAALISAATIOPROSESSIN AGENTTEINA	7
	2.1 Palkkatyö yhteiskunnan perustana.....	11
	2.2 Media yhteiskunnallisena toimijana	17
	2.3 Media yhteiskunnan arvojen ja normien esittäjänä	25
3	PALKKATYÖ JA MEDIA TÄNÄÄN.....	29
	3.1 Palkkatyön lyhyt historia	29
	3.2 Palkkatyön luonne tänään	34
	3.3 Suomalainen työ, sen merkitys suomalaisille ja työn tulevaisuuskuvat	38
	3.4 Suomalainen sanomalehti	44
4	AINEISTONA SANOMALEHTIKUVA JA METODINA PHOTO PRESS STORY ANALYSIS -MALLI	48
	4.1 Visuaalinen sanoma - aineistona sanomalehtikuva	49
	4.2 PPSA -metodin teoreettinen tausta	54
	4.3 PPSA -metodi käytössä.....	57
5	SUOMALAINEN TYÖNTEKIJÄ LEHTIKUVISSA.....	61
	5.1 Kuvaus suomalaisesta työntekijästä	62
	5.2 Kolmenlaiset työntekijät suomalaisessa työelämässä.....	69
6	ITSEREFLEKTION AIKA.....	78
	LÄHTEET	85
	AINEISTO.....	90

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme perustuu työnteolle ja palkansaamiselle. Työ sosiaalistaa ihmisen yhteiskuntaan ja työnteke ja sen sosiaaliset prosessit rakentavat myös ihmisen identiteettiä. Työnteon muodot, sen vaatimukset ja työelämän arvot ovat muuttuneet viimeisten satojen vuosisatojen aikana teknologisten murroskohtien ja yhteiskuntien rakennemuutosten vuoksi. Nyt yhteiskuntamme ennakoi taas uutta työelämän murrosta, jossa osa työpaikoista katoaa ja automatisointi, tietotekniikka ja robotiikka korvaavat osan ihmisten tekemästä työstä. Työelämämme, ja miten sen koemme, on jälleen murroksessa. Työelämädiskurssit kertovat suuresta tulevasta muutoksesta ja siitä millainen työmme on tänä päivänä. Työ on tänä päivänä keskiluokkaistunut ja tietoisunut samalla kun siitä on tullut monipuolisempaa ja vaativampaa. Uusi 2000-luvun työ on hybridi ja mosaiikki, globaalisti eriytynyt, luokkaistunut, sukupuolistunut ja rodullistunut. Organisaatiojärjestelmien ja -hierarkian merkitys on pienentynyt, ja työ on muuttunut tekijänsä näköiseksi. Työ on subjektivoitunut. (Ks. esim. Berger & Luckmann 2009; Koistinen 1999, Julkunen 2008.)

Samanaikaisesti yhteiskuntamme on yhä medioitunempaa ja elämme mediayhteiskunnassa. Tämä tarkoittaa, että ihmisiä, kansalaisia, ympäröi teksti, kuva, liikkuva kuva ja ääni ja kehittyneet viestintä- ja mediajärjestelmät pitävät osaltaan yhteiskuntaa koossa. Mediayhteiskunnan laajetessa myös visuaalisuus on noussut suurempaan rooliin. Viestimme kuvaviestein arjestamme, näemme mainoskuvia arkipäivän matkoillamme ja istumme illat television ääressä katsellen liikkuvaa kuvaa ja selatemme sosiaalisen median kuvapankkia. Myös joukkoviestinnässä kuvallisen viestinnän osuus on kasvanut

(Mäenpää & Seppänen 2011, 64). Kuvaa voi katsoa ja tulkita osaamatta kieltä tai osaamatta lukea. Valokuva herättää tulkintoja ja merkityksiä, vaikka tiedostaisimme kuvan ottamisen, rajaamisen ja julkaisemisen olevan valintoja. Valokuva ei esitä todellisuutta yksi yhteen ja sen tulkinta todellisuudesta on vaillinainen. Se ei kuitenkaan poista valokuvan merkitystä representoidessa jotain tai antaessa ilmiölle kehyksen. Myös representaatiot muokkaavat nykyisyyttä ja ohjaavat toimintaamme suunnitellessamme tulevaisuutta, sillä suurin osa ympäröivästä mediatulvasta on viestinnän ammattilaisten tuottamaa viestintää, jonka tarkoituksena on ohjata, vaikuttaa, neuvoa ja opastaa. Viestintä on aina arvolatautunutta ja kultivaatioteorian mukaisesti viestintä vahvistaa jo olemassa olevan kulttuurin arvoja. (Ks. esim. Kunelius 2003; Seppänen & Väliverronen 2014.)

Tämän tutkielman tutkimustehtävänä on selvittää, millainen on Helsingin Sanomien Ura & työelämä -palstalta vuoden ajalta kerättyjen valokuvien muodostama diskurssi, tarina työelämästä. Olettamuksena on, että työelämästä kertovalla palstalta löytyy työelämäaiheisia kuvia. Selvitän tutkielmassa, miten tämä aineisto representoi ja kehystää työelämää. Miten se kuvastaa suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta. Kultivaatioteorian mukaisesti tutkimustulokset kertovat työkulttuurin ja suomalaisen kulttuurin arvoista. Vahvimpana ohjaavana tutkimusmetodinä on käytetty Joanna Kędran (2016) Photo Press Story Analysis –metodia.

Tutkimustehtävä on tärkeä ja mielekäs, sillä ei ole yhdentekevää, miten valtakunnallisen sanomalehden mediakuvasto representoi työelämän, sillä medialla on valtaa ja kyky luoda ja määrittellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita. Sosialisatioteorian mukaan työ ja media ovat sosialisatioprosessin agentteja ja näin vaikuttavat koko ihmisen elämänkaaren ajan hänen identiteettinsä. On mielenkiintoista tutkia näitä kahta agenttia samassa tutkielmassa. Esittelen tutkielman alkuun työn ja median vaikutuksen sosialisatioprosessiin sen agentteina ja jatkan sitten kuvailemaan työn sekä median yhteiskunnallista roolia. Tämän jälkeen esittelen palkkatyön historiaa ja tätä päivää ja suomalaista mediaa aiempien tutkimustulosten tietojen pohjalta, ennen kuin jatkan raportoimaan aineiston ja käyttämäni metodin erityispiirteitä. Tutkielman viimeisissä luvuissa kerron analyysini tulokset ja pohdin tulosten merkitystä.

2 TYÖ JA MEDIA SOSIAALISAATIOPROSESSIN AGENTTEINA

Tämän tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu kolmen teoreettisen lähestymistavan kautta. Yksi tutkimuksen lähtökohdista on, että yhteiskunta on rakenne, joka koostuu toisiinsa liittyvistä osista rakenteellisen funktionalismin tapaan (ks. esim. Saaristo & Jokinen 2004). Funktionalismi lähestyy yhteiskuntaa kokonaisuutena, johon sen osat eli normit, tavat, perinteet ja instituutiot vaikuttavat. Rakenteellinen funktionalismi pyrkii erottelemaan mahdollisimman tarkasti kaikki piirteet, tavat ja käytännöt ja niiden vaikutukset yhteiskunnan kokonaisuuden toimintaan. (Saaristo & Jokinen 2004, 86.) Sosiaaliselta konstruktionismilta tutkielma lainaa ajatuksen tiedon ja käsitteiden sosiaalisesta rakentumisesta. Sosiaalisen konstruktionismin alkuteoksena pidetään usein Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin teosta *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen* (2009) vuodelta 1966. Kolmanneksi tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu kriittisen teorian kautta (ks. esim. Felluga 2015). Tämän teorian keskeiset kiinnostuksen kohteet ovat yksilön kehitys ja kulttuuri, ja se suhtautuu yhteiskuntaan kriittisesti. Yhteiskuntaa ei pidetä teoriassa ainoastaan tietyn aikakauden ihmisten kokonaisuutena, vaan pikemminkin niinä olosuhteina, jotka vallitsevat ja hallitsevat yksilöitä. Näin ne muokkaavat ihmisten luonnetta ja toimintamahdollisuuksia enemmän, kuin mitä he voivat vaikuttaa yhteiskunnan rakentumiseen. Sosialisatiolla, palkkayhteiskunnalla, joukkotiedotusvälineillä ja massakulttuurilla on näissä kaikissa kolmessa teoreettisessa lähestymistavassa keskeinen välittäjän rooli.

Tutkielman peruslähtökohtia on, että työ ja työnteko ovat yhteiskunnallisia normeja, ja niiden toimintaa tulisi tarkastella sosiaalisena järjestelmänä. Kun työmarkkinoiden toimintaa tarkastellaan sosiaalisena järjestelmänä, huomio kiinnittyy tilannetekijöihin ja kulttuurisiin normeihin. Modernissa yhteiskunnassa elämäntyyli on institutionalisoitunut ja kietoutunut pitkälti työn ympärille. Työ, sen tekeminen tai työn ulkopuolella oleminen määrittää ihmisen elämäntyylin ja on sosioekonomisen aseman ja persoonallisuuden mittari. Tämän myötä työ, yhteiskunta, sosiaalinen järjestys ja verkostot kietoutuvat toisiinsa erottamattomasti ja palkkatyöllä on ainakin neljä keskeistä tehtävää yhteiskunnassa: tuotannollinen, jako-, palkitseva- ja socialisaatiotehtävä. Kun otetaan huomioon palkkatyön yleisyys sekä se, miten laajasti työ- ja sosiaaliturvajärjestelmät, koulutusjärjestelmät ja hyvinvointipalvelut ovat sidoksissa palkkatyöhön tänä päivänä, voidaan väittää, että palkkatyö on yhteiskunnallisen järjestyksen ja sosiaalisten oikeuksien perusta. (Aho 1988, 34, 57; Aro & Jokivuori 2010, 52–53; Beck 2000, 11–13; Kasvio 1995, 111; Koistinen 1999, 23, 202–203, 208; Sulkunen 2003, 122–123.)

Aiemmin vahvoina sosiaalistajina toimineet perhe ja koulu ovat menettämässä asemaansa lasten ja nuorten sosiaalistamisessa vertaisryhmille ja medialle. Tyypillisesti media osallistuu vasta kolmannen sijan socialisaation vaiheisiin. Tällöin median sisältö kasautuu aiempien sisältöjen päälle vaikuttaen muun muassa kansalaistaitoihin, maailmankuvaan ja merkityksiin, tyyliin ja toimintatapoihin. Median osallistuessa socialisaatioprosessiin jo aiemmin, se vaikuttaa yhteiskunnassa yleisesti arvostettavien arvojen, normien, tietojen ja taitojen omaksumiseen. Media voi vaikuttaa miten erilaiset kansalaisryhmät koetaan tai miten yhteiskunnallinen työnjako muotoutuu. Niin nuori kuin aikuinen voi median avulla vertailla omaa maailmankäsitystään ja asennetaan toisten asenteisiin ja omaksua identiteettinsä ja maailmankuvansa aineksia seuraamalla eri medioita. Media ei sanele identiteettejä, mutta medioiden vaikutuksia niiden rakentumisessa ei kannata vähätellä. (Antikainen, Rinne & Koski 2000, 36; Seppänen & Väliiverroinen 2014, 42–43.)

Ari Antikaisen, Risto Rinteen ja Leena Kosken (2000, 36) mukaan toissijaisen socialisaation osuus ihmisen kasvussa ja kasvatuksessa on jälkimodernissa tämän päivän yhteiskunnassa lisääntynyt, ja sen merkitystä pidetään erityisen suurena murrosikäisellä

nuorella. Murrosikä on muutoinkin kehityspsykologisesti aikaa, jolloin vanhempien arvot voidaan asettaa varsin rajustikin kyseenalaisiksi ja vertaisryhmien merkitys kasvaa. Vertaisryhmien, varhaiskasvatuksen ja koulun lisäksi merkittäviä kulttuuristen ideoiden välittäjiä ja sosiaaliprosessin agentteja ovat muun muassa tiedotusvälineet ja työelämä sekä erilaiset uskonnolliset ryhmät. (Antikainen ym. 2000, 36.)

Sosiaalistuminen tapahtuu aina toiminnassa ja vuorovaikutuksessa, kuten työ- ja harrastusyhteisöissä, ja se jatkuu koko elämämme ajan. Sen tarkoituksessa on muihin ihmisiin liittyminen ja sitä kautta integroituminen yhteiskuntaan, vaikka prosessin myötä yksilö myös yksilöityy eli persoonallinen identiteetti kehittyy. Liittyessämme uuteen yhteisöön, kuten vaikkapa mennessämme uuteen työpaikkaan, joudumme siellä vaikuttavien arvojen normien, tapojen, tottumusten ja odotusten kohteiksi. Esimerkiksi etnisyyttä syntyy yhteisön jakamien kulttuuristen piirteiden myötä, eikä synnyin ominaisuutena, vaikka niin moni uskoo. Kieli, uskonto, käsitys yhteisistä traditioista ja esimerkiksi ruokailutottumukset opitaan sosialisointin myötä. Myös tässä on kuitenkin muistettava sosialisoinnin luonne. Me emme ole yksipuolisesti vaikutuksen alaisina, vaan myös me osaltamme vaikutamme niihin yhteisöihin, joiden jäseniä olemme. Berger & Luckmannin (2009, 184-195) mukaan sosialisointiin liittyy sosiaalinen dialektiikka, jonka mukaan yhteiskunta on ihmisen tuottama ja ihminen on yhteiskunnan tuottama. Sosialisointi alkaa yleensä matkimisella. Ihmiset toistavat tekoja tai toimintoja, joista on saatu hyvät tulokset. Näistä toistoista tulee tapa, (kuten työnjaon perusta) ja ajan myötä tavasta muotoutuu sääntö, joka määrittelee menettelytavat. Sääntöjen myötä syntyy sosiaalinen kontrolli ja tämä ilmenee siten, että ihmiset alkavat valvoa, että kaikki tekevät kuten on oikein ja poikkeamista huomautetaan. Sosialisointin myötä syntyy muun muassa yhteisömmen ja yhteiskuntamme tapakulttuuri, joka vaikuttaa niihin ääneen lausumattomiin toimintatapoihin, jotka arjessamme esiintyvät. (Berger & Luckmann 2009, 184-195; Saaristo & Jokinen 2004, 153.)

Yksilön työelämäsuhteeseen vaikuttavat yksilön kehityshistoria sekä yhteiskunnan yleinen suhtautuminen työntekoon. Kulttuurisen selityksen mukaan kussakin yhteiskunnassa on oma jatkuvassa liikkeessä oleva kulttuurinen koodistonsa, joka välittää niin nuorille kuin aikuisillekin tietoja eri ammattien ehdoista ja yhteiskunnan arvoista. Yksilön

työelämäsuhteeseen sisältyvät sekä käsitykset että kokemukset työstä ja työelämästä, ammateista ja työmarkkinoista sekä työhön liittyvät arvostukset. Käsitykset muodostuvat elämän kuluessa ja niihin vaikuttavat omien kokemusten lisäksi vahvasti ympäröivät ihmiset, kulttuuri, yhteiskunta ja arvot. Rakenteellisen selityksen mukaan yhteiskunnan sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet luovat eräänlaisia mahdollisuuksia, kenttiä ja ehtoja, joiden puitteissa yksilöt valitsevat oman koulutus- ja ammattialansa. (Koistinen 1999, 74; Penttinen & Skaniakos 2011.)

Viestinnän sisältöteorioihin kuuluvan kultivaatioteorian perusoletuksen mukaan joukkoviestimet kulttivoivat eli vaalivat tietyn kulttuurin olemassa olevia asenteita ja arvoja. Viestimet eivät niinkään luo uusia arvoja, vaan pikemminkin auttavat kulttuuria pitämään yllä ja soveltamaan arvojaan ja levittämään niitä kansalaisten keskuudessa. Näin viestintä sitoo ihmiset yhteiseen konsensukseen. Kultivaatioteorian mukaan joukkoviestinnän vaikutukset ovat pitkäaikaisia, kasautuvia, kiistattomia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä. Teorian mukaan mediayhteiskunnassa ei voida puhua viestien valikoitumisesta, vaan ihmiset kasvavat ja elävät mediayhteiskunnassa, jolle ei voi olla altistumatta. Media vahvistaa kulttuurin arvoja, joten se mitä media ottaa mukaan tai jättää pois kuvastostaan on huomionarvoista. Jos media jättää pois kuvastostaan vammaiset tai etniset ryhmät niin myös kansa jättää huomioimatta nämä vähemmistöryhmät arjessaan. Kysymyksessä ei ole vain median vaikutus ihmisten asenteisiin, vaan heidän koko maailmankuvaansa. (Kunelius 2003, 145-146.)

Tutkielman alkuasetelma perustuu oletukselle, että median tuottamat kuvat työelämästä kertovat jotakin kulttuuristamme ja arvoistamme samalla kun kuvat tuottavat normia, johon yhteiskunnan jäsen sosiaalistuu. Tutkielman tarkoituksena on kartoittaa ja selvittää erään sanomalehtijulkaisun kuvajulkaisujen sisältö vuoden ajalta. Tutkielma ei tutki sosialisaatioprosessia kokonaisuudessaan vaan tarkoituksena on kartoittaa ja selvittää nykytilanne tapaustutkimuksen (ks. esim. Laine, Bamberg & Jokinen 2007) tapaan. Nykytilanne on tunnistettava ja tiedostettava, jotta toimintatapa on selvillä ja sitä voi mahdollisesti muuttaa tai ohjata haluamaansa suuntaan. Esittelen tässä luvussa tarkemmin palkkatyön merkityksen yhteiskunnan perustana, median ja sanomalehden yhteiskunnallisena toimijana ja tutkielmaa ohjaavaan kultivaatioteorian ja muita teorioita. Lisäksi

avaan mediayhteiskunnan ja visuaalisen kulttuurin käsitteitä ja kerron yleisellä tasolla, kuinka kuvaa luetaan ja tulkitaan.

2.1 Palkkatyö yhteiskunnan perustana

Palkkatyöstä on tullut yhteiskunnallinen normi modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa. Palkkatyöstä on myös muodostunut ihmisen persoonallisuuden validi mittari sen muiden yhteiskunnallisten tehtävien lisäksi. Ansiotyössä käyminen koetaan kuuluvan osaksi normaalina pidettyä elämää ja suurin osa väestöstä työskentelee palkansaajana. Lisäksi sosioekonominen asema määrittellään usein vuotuisten tulojen ja ammatin kautta. Työnteko tai työntöön ulkopuolella oleminen määrittelee modernia ihmistä tämän päivän yhteiskunnassa. (Ks. esim. Aho 1988, 34, 57; Aro & Jokivuori 2010, 52–53; Beck 2000, 11–13; Kasvio 1995, 111; Sulkunen 2003.) Myös Manuel Castellsin verkostonäkökulmaa mukaillen on luontevaa nähdä yksilön tarve sopeutua ja vakiinnuttaa paikka yksilön kannalta merkityksellisissä verkostoissa, kuten työelämässä. Sosiaalisella rakenteella Castells viittaa Taipaleen mukaan (2005, 209) laajasti ihmisten välisiin ja organisoimiin tuotanto-, kulutus-, kokemus-, ja valtasuhdejärjestyksiin. Työelämästä poisputoaminen merkitsee tällöin poisputoamista verkostoista, jotka ovat yksilön sosiaalisen, taloudellisen ja henkisen tasapainon kannalta keskeisiä.

Työ, yhteiskunta, sosiaalinen järjestys ja verkostot kietoutuvat siis toisiinsa erottamattomasti. Työ on sosiaalista toimintaa ihmisten suorittamana ja työnjaon kehittyessä myös sosiaaliset järjestelmät muuttuvat sen mukana. Työnteko vaikuttaa olomassaloomme ja arvoihimme, se jakaa konkreettisesti aikamme vapaa-aikaan ja työaikaan, mutta toisaalta myös yhteiskunnan olemassa olevat realiteetit vaikuttavat siihen, miten työskentelemme, millaista työtä on tarjolla ja mitä odotamme ja mitä meiltä odotetaan työssä ja sen ulkopuolella. (Sulkunen 2003, 122–123; Julkunen 1998, 34.)

Koistisen (1999, 203) mukaan yhteiskunnallisten suhteiden kannalta palkkatyöllä on ainakin neljä keskeistä tehtävää: tuotannollinen, jako-, palkitseva- ja sosialisatiotehtävä. Työssä ei ole kyse vain tuottavuudesta ja tulojaosta vaan myös sosialisatiosta ja identiteetistä. Työ on ollut, ja on edelleen, yksi keskeisistä tekijöistä, joka ohjaa koko eliniän

jatkuvaa sosialisatioprosessia. Palkkatyö vaikuttaa lähes kaikkiin elämänalueisiin. Se on kotona ja koulussa tapahtuvan kasvatuksen, omaksuttujen arvojen ja elämänrytmin määrittäjä. Työmarkkinoiden tarpeet määrittävät perus- ja ammatillisen koulutuksen sisältöä, koulutusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa. Esimerkiksi työelämätaidot ja yrittäjäkasvatus on tullut osaksi perusopetussuunnitelmaa. Palkkatyö ohjaa myös yhteiskunnallista ajankäyttöä, sekä palvelujen laatua ja mitoitusta. Merkittävä osa yhteiskunnan tarjoamista palveluista ja instituutioista on sidoksissa työn järjestelmään. Näin ollen on perusteltua väittää, että työntekoon osallistuminen, sen ulkopuolelle jääminen tai siitä vetäytyminen, ohjaa, muokkaa ja rakentaa yhteiskunnan jäsenten elämäntapaa. (Harni & Pyykkönen 2017; Ilmonen 1999, 314-315; Koistinen 1999, 23, 25, 203.)

Työmarkkinat ovat sosiaalinen järjestelmä Koistisen mukaan (1999, 22, 25). Tämä tarkoittaa, että työmarkkinoilla on tietty sosiaalinen rakenne, tila ja toimintatavat. Sosiaalisena järjestelmänä työmarkkinat ovat osa yhteiskunnan kokonaisuutta. Työmarkkinoiden on nähty rakenteistuvan tuotannontekijöiden lisäksi sukupuolen, alueellisten ja sosiaalisten tekijöiden sekä kulttuurin mukaan. Tämän vuoksi työmarkkinoiden rakenteen ja toiminnan kannalta on olennaista analysoida yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita talouden rakenteiden lisäksi. Tämän näkökulman mukaan työmarkkinoiden rakenteeseen ja toimintatapoihin vaikuttavat kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden intressit, voimavarat ja valtasuhteet. (Koistinen 1999, 22, 25.)

Sosialisaatio on taas tapahtumasarja, jossa yksilöstä kasvaa yhteisönsä jäsen molemminpuolisen sosiaalisen vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta. Annika Takala (1974, 17) määrittelee sosialisaation

”vuorovaikutusprosessiksi, jonka tuloksena uusi sukupolvi valmistuu toimimaan yhteiskunnan eri tehtävissä ja kehittämään niitä edelleen sekä tulee osalliseksi yhteisön kulttuurista ja kykeneväksi kehittämään sitä edelleen”.

Sosialisatioprosessissa käydään kulttuurin siirtoa ja tässä prosessissa sosiaalistettava omaksuu kulttuurissaan tärkeinä pidettyjä tietoja ja taitoja sekä toimintatapoja muiden toimista. Yksilöstä tulee tietyn yhteiskunnan ja kulttuurin jäsen prosessin edetessä. Sosiaalistumisen myötä siirretään esimerkiksi arvoja, asenteita, normeja, rooleja, tapoja ja tapakulttuuria oikeuttamalla tietynlainen ajattelu- tai toimintatapa erilaisin toimin. Sosi-

aalistumisen avulla yksilö sopeutuu yhteiskuntaan ja tämä prosessi ei tule koskaan valmiiksi, vaan jatkuu koko yksilön elämän ajan. (Berger & Luckmann 2009, 147-184.)

Antikainen ym. (2000, 35) kirjoittaa, että sosiaalistamista tapahtuu sekä tietoisin pyrkimyksin että tiedostamatta arjen vuorovaikutustilanteissa. Lapselle perhe on keskeinen sosiaalistaja, jonka kautta lapsi muodostaa itselleen kuvan sosiaalisesta sukupuolestaan sekä sosiaalisesta luokastaan ja alkaa käyttäytyä näiden mukaisesti. Nuorten sosiaalistajia ovat muun muassa perhe, koulu, vertaisryhmät ja media. Aikuisille sosiaalistajana toimii myös työelämä, jolloin yksilöt ja sukupolvet sosiaalistuvat erilaisille työkuultuurin muodoille ja työn eetoksille (Koistinen 1999, 22).

Ammatti, asema tai työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen luovat odotuksia yhteiskunnan jäsenen sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan. Edellä mainittuja pidetään sosiaalisen ja taloudellisen aseman osoittimena siitakin huolimatta, että ne kertovat huonosti esimerkiksi henkilön varakkuudesta, moraalista, yhteiskunnallisesta asennoitumisesta tai luotettavuudesta. Ammattinimikkeet ovat odotusarvoja siihen liittyvästä sosiaalisesta odotusarvosta, kuten taloudellisesta asemasta, asemasta työelämässä tai luotettavuudesta. Työskentely määrittää henkilön sosiaalista asemaa yhteiskunnassa. Modernissa yhteiskunnassa elämäntilanne on institutionalisoitunut ja kietoutunut pitkälti työn ympärille. Työnteon perusteella määräytyy myös sosiaaliturvan laajuus ja millaisiin hyvinvointipalveluihin yksittäisellä henkilöllä on tarvetta ja oikeus. Kun otetaan huomioon palkkatyön yleisyys sekä se, miten laajasti työ- ja sosiaaliturvajärjestelmät, koulutusjärjestelmät ja hyvinvointipalvelut ovat sidoksissa palkkatyöhön, voidaan väittää, että palkkatyö on nyky-yhteiskunnassa yhteiskunnallisen järjestyksen ja sosiaalisten oikeuksien perusta. (Koistinen 1999, 202-203, 208.)

Yksilön työelämäsuhteeseen vaikuttavat yksilön kehityshistoria sekä yhteiskunnan yleinen suhtautuminen työntekoon. Työelämäsuhteeseen sisältyvät sekä käsitykset että kokemukset työstä ja työelämästä, ammateista ja työmarkkinoista sekä työhön liittyvät arvostukset. Käsitykset muodostuvat elämän kuluessa ja niihin vaikuttavat omien kokemusten lisäksi vahvasti ympäröivät ihmiset, kulttuuri, yhteiskunta ja arvot. Yksilön työelämäsuhteeseen sisältyy erilaiset työhön liittyvät arvostukset ja käsitykset, minkälaisia asioita työssä ja työnteossa arvostamme. Esimerkiksi ammatit leimautuvat kolmen eri-

laisen selitysmallin mukaan: kehityksellisen, kulttuurisen ja rakenteellisen. Kehitysparadigman mukaan sukupuolen mukaan eriytynyt ammatinvalinta on lapsuuden ja nuoruuden aikaisen sosiaalistumisprosessin tulosta. Kulttuurisen selityksen mukaan kussakin yhteiskunnassa on oma jatkuvassa liikkeessä oleva kulttuurinen koodistonsa, joka välittää niin nuorille kuin aikuisillekin tietoja eri ammattien ehdoista ja yhteiskunnan arvoista. Rakenteellisen selityksen mukaan taas yhteiskunnan sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet luovat eräänlaisia mahdollisuuksia, kenttiä ja ehtoja, joiden puitteissa yksilöt valitsevat oman koulutus- ja ammattialansa. (Koistinen 1999, 74; Penttinen & Skaniakos 2011.)

Kun työmarkkinoiden toimintaa tarkastellaan sosiaalisena järjestelmänä, huomio kiinnittyy tilannetekijöihin ja kulttuurisiin normeihin. Työmarkkinat ovat osasysteemi yhteiskunnan kokonaisuudessa ja sen vuoksi sen toimivuuden ongelmat voivat aiheutua myös toisten osajärjestelmien vaikutuksista. Yritysten ja yhteiskunnan intresseissä on organisoida yhteiskunnallinen työ mahdollisimman tehokkaasti. Tämä on johtanut niin teknologisten ja organisaatioinnovaatioiden leviämiseen kuin reformeihin työelämän suhteiden sääntelyssä. Innokkuus työn organisointiin ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhteiskunnallinen työ olisi aina parhaalla mahdollisella tavalla organisoitu. Yhteiskunnallinen työ on sen sijaan organisoitu ja organisoitunut miten tuotanto, teknologia, poliittiset valtasuhteet, sosiaaliset käytännöt ja kulttuuriset arvot sen sallivat. (Koistinen 1999, 28, 41.)

Tärkeimpiä kysymyksiä yhteiskunnan toimivuuden kannalta on, miten työelämän ja siviilielämän käytännöt sopivat yhteen. Työelämässä korostuvat taloudelliset intressit ja muussa yhteiskunnallisessa elämässä demokratia, solidaarisuus, tasa-arvo ja sosiaalisuus. Yhteiskuntapolitiikan avulla näitä periaatteita on pyritty sovittamaan yhteen ja tasoittamaan ongelmia niin, että samalla kun työelämässä on sallittu kilpailu ja taloudellinen tehokkuus, on edellytetty, että työelämässä noudatetaan tiettyjä demokratian ja sosiaalisen kehityksen periaatteita. Talouselämä on taas edellyttänyt, että muuta yhteiskuntaa kehitetään niin, että se mahdollistaa taloudellisen tehokkuuden saavuttamisen. (Koistinen 1999, 196-197.) Monet talousklassikot mukailevat ajatusta, että työn erikoistuminen ja siihen perustuva työnjako ovat yhteiskunnallisen kehityksen perusta ja liik-

keellepaneva voima. Työstä saatavan palkan kehitys on taas sidottu, tai ainakin pyritty sitomaan, työn tuottavuuteen, työn ammatillisiin vaatimuksiin ja työolosuhteisiin. Tätä varten on kehitetty erilaisia mittareita tehokkaiden ja oikeudenmukaisten palkkausjärjestelmien luomiseksi. Näistä toimenpiteistä huolimatta palkan määrittymisessä on myös epärationaalisia piirteitä ja poliittinen ulottuvuus. Yhteiskuntapolitiikka ei ole onnistunut täysin, sillä esimerkiksi yhdenvertaisuus palkansaannissa ei ole toteutunut sukupuolten kesken tai ulkomaalaisen työvoiman kohdalla. Tämä kertoo siitä, ettei palkkaa makseta ainoastaan työstä vaan myös sukupuolesta, rodusta ja kansalaisuudesta yhteiskunnan arvojen tai piiloarvojen mukaisesti. (Koistinen 1999, 26, 200.)

Työmarkkinat sosiaalisena järjestelmänä eivät ole itsenäinen tai riippumaton saareke, vaan työmarkkinat omaksuvat rakenteen, toimintatavan ja toimivuuden muiden yhteiskunnallisten instituutioiden sekä yhteiskunnallisen muutoksen kautta. Elämän eri vaiheissa, eri kulttuureissa ja yhteiskunnallisissa tilanteissa yksilöt joutuvat harkitsemaan, miten he osallistuvat ansiotyöhön. Yhteiskunnan kehitys ja kulttuuriarvot, kuten kulutustottumukset, ovat luoneet kasvavia kannusteita osallistua palkkatyöhön, kun taas palkkatyön pakkoa on lieventänyt sosiaaliturvajärjestelmien kehitys. Työmarkkinat, niiden rakenne ja toimintatavat ovat jatkuvasti uudelleen rakenteistuva instituutio yksilön ja talouden välillä. Ansiotyöhön osallistumista, työmarkkinoiden rakennetta ja toimintaa ohjaavat ja säätelevät laajasti kunkin yhteiskunnan, alueen, sosiaalisen ryhmän ja yksilön hyvinvoinnin taso, arvot, sosiaalinen asema ja tavoitteet sekä kulttuuriset mallit. (Koistinen 1999, 42.) Näin on perusteltua väittää, että myös media ja joukkotiedotusvälineet rakenteistavat työmarkkinoita siinä missä talouskin. Media ja joukkotiedotusvälineet välittävät vallitsevan kulttuurin arvoja yksilöille kultivaatioteorian mukaan ja näin vaikuttavat siihen mielikuvaan, minkä yksilöt saavat työmarkkinoiden toiminnasta. Tämä tutkielman näkökulma on paljon laajempi kuin se tapa, jolla työmarkkinat on totuttu määrittelemään ja mieltämään muun muassa julkishallinnossa, työvoimapolitiikassa ja niitä lähellä olevassa tutkimuskirjallisuudessa.

Koistinen (1999, 34) nimeää työmarkkinoiden keskeisiksi toimijoiksi työnantajat ja yritykset, työnhakijat sekä työvoima-, sosiaali- ja koulutusviranomaiset ja sosiaalivaltion. Lavennan tässä tutkielmassa työmarkkinoiden toimijaksi myös median. Media on työ-

markkinoiden toimija siinä missä yritys tai sosiaalivaltion viranomainen. Medialla on omat intressit, resurssit ja asema muiden joukossa ja sillä on myös velvoitteita ja eettistä vastuuta. Median valta on laajentunut ja ammatillistunut ja sen rooli yhteiskunnallisten asioiden valvojana on kasvanut. Joukkotiedotusvälineiden lukumäärä ja seuranta on lisääntynyt, viestintä on usein suuryritysten johtamaa kaupallista toimintaa ja eri joukkotiedotusvälineiden painotusten merkitys on kasvanut, kun he kilpailevat keskenään lukijoista ja muista median käyttäjistä. Media uutisoi työmarkkinoista sekä media myy myös työmarkkinoiden käyttöön palstatilaa (esimerkiksi avoimet työpaikat - ilmoitukset) ja toimii työelämän piirissä taloudellisin intressein. Medialla on hyvin vahvat ulkoiset suhteet yhteiskunnan eri toimijoihin, ja se vaikuttaa, sekä on sidoksissa, kulttuuriin, aikaan ja paikkaan, jolloin se rinnastuu muihin työmarkkinatoimijoihin.

Kun työmarkkinoiden toimintaa tarkastellaan sosiaalisena järjestelmänä, huomio kiinnittyy kulttuurisiin normeihin ja tilannetekijöihin. On huomioitava, että työmarkkinat ovat osasysteemi yhteiskunnan kokonaisuudessa ja sen vuoksi niiden toimivuuden ongelmat voivat aiheutua myös toisten osajärjestelmien vaikutuksista. (Koistinen 1999, 28). Keskustelut yhteiskunnallisesti tuotetuista normeista ovat olleet keskeisessä asemassa työelämän tutkimuksessa, sillä tuotetun normin katsotaan ylläpitävän sellaisia jakoja, jotka eivät ole sosiaalisesti ja poliittisesti hyväksyttäviä eivätkä tarkoituksenmukaisia. Useimmat normeja tutkivat tutkimukset ovat koskeneet sukupuolta, mutta tämä tutkielma tarkastelee median tuottamaa visuaalista normia työelämästä ja palkansaajasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kun yhteiskunnan eri osat, kuten media ja joukkotiedotusvälineet, ylläpitävät ja uusintavat normeja osallistumisesta palkkatyöhön, ammatinvalintaan, työuran kehitykseen, tulonjakoon ja työmarkkina-asemiin, siitä seuraa, etteivät yksilöt ole vapaita ja samanarvoisessa asemassa tehdessään työmarkkinavalintoja. (Koistinen 1999, 61.) Jos asiaa ajatellaan pelkästään työmarkkinoiden rakenteen ja toiminnan kannalta, niin Koistisen (1999, 61) mukaan kulttuurisesti eriytyneet työmarkkinat ovat ongelma myös siinä mielessä, että ne ylläpitävät työmarkkinoilla jäykkyyttä, taloudellista ja sosiaalista tehottomuutta ja eriarvoisuutta.

Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tuotetut normit voivat vaikuttaa yritysten harjoittamaan rekrytointiin ja siihen miten yhteiskunnalliset instituutiot eriyttävät ja kohdentavat pal-

velujaan. Tämä voi vaikuttaa, että työmarkkinoille syntyy rakenteellisia jakoja ja jous-
tamattomuutta. Työmarkkinoiden eriytyneisyys on yhteiskunnallinen ongelma, koska se
ylläpitää yksilöiden välistä eriarvoisuutta. Viestintä ei hallitse yhteiskuntaa, mutta se
välittää talouden, politiikan ja muiden tekijöiden vaikutuksia ja ylläpitää yhteiskunnan
kulttuuria ja arvopohjaa. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia median roolia normien ja insti-
tutionaalisten käytäntöjen ylläpitäjänä myös työelämän kannalta. (Koistinen 1999, 62-
63; Wiio & Nordenstreng 2016, 34.)

2.2 Media yhteiskunnallisena toimijana

Medialla tarkoitetaan tässä tutkielmassa joukkoviestinnän koko kenttää ja järjestelmää,
myös sen fiktiotuotteita ja joukkoviestinnän viihdeteollisuutta. Medialla on perinteisesti
tarkoitettu joukkoviestintävälineitä kuten televisiota, radiota ja sanomalehtiä, mutta tänä
päivänä mediat kattavat niin viihdeteollisuuden kuin sosiaalisen median. Media on vies-
tintäteknologiaa, sisältöjä, niiden tuottamista ja käyttöä sekä vuorovaikutusta toisten
ihmisten kanssa. Journalismi on osa joukkoviestintää ja mediaa. Journalismilla ymmär-
retään tässä tutkielmassa joukkoviestinnän ajankohtaista, faktapohjaista ja pääosin yh-
teiskunnallista ainesta ja sekä tuon aineksen tuotantoa ja tuotantokulttuuria. Näkökul-
mana on, että journalismi on yhteiskunnallista keskustelua ja informaatiota, ja demo-
kraattiselle yhteiskunnalle välttämätöntä viestintää ja toimintaa yhteiskunnan julkisena
tilana ja foorumina. Tämän lisäksi journalismi osallistuu yhteiskunnallisten muodolli-
suusrakenteiden ja toimintatilojen tuottamiseen. Lisäksi kaikki media vaikuttaa vastaan-
ottajiinsa tavalla tai toisella. (Luostarinen 1996, 14-15; Ridell 1996, 242; Seppänen &
Väliverronen 2014, 11; Suhonen 1994, 44-45.) Vaikka Wiio & Nordenstreng (2016, 34)
muistuttavat, että mediayhteiskunnasta puhuttaessa on huomioitava, ettei viestintä hal-
litse yhteiskuntaa vaan välittää talouden, politiikan ja muiden tekijöiden vaikutuksia,
niin median käyttämä valta on suurta.

Joukkoviestinnän asema yhteiskunnassa voidaan pelkistää kolmioasetelmaksi. Media
sijoittuu tässä asetelmassa valtiovallan, markkinavoimien ja kansalaisyhteiskunnan
muodostaman kentän keskelle. Joukkoviestintää on myös luonnehdittu neljänneksi val-
tiomahdiksi lainsäädäntövallan, toimeenpanovallan ja oikeudenkäyttövallan rinnalle.

Median yhteiskunnallista vaikutusta korostavaa näkemystä vahvistaa viimeaikainen kehitys, joka on vähentänyt perinteisen politiikan merkitystä ja lisännyt julkisuuden merkitystä. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 353; Seppänen & Väliverronen 2014, 170.) Lisäksi mediaesitysten tuotanto on nykyään mittavaa teollista liiketoimintaa, joten sillä on myös tätä kautta yhteiskunnallista merkitystä (Huovila 2005, 125).

Media on lukemattomin sidoksin kiinni yhteiskuntaelämässä, valtiovallassa ja politiikassa ja erityisesti markkinataloudessa, joka mainonnan välityksellä maksaa lähes puolet sen kuluista. Median ihanteellinen asema olisi toimia kansalaisyhteiskunnan jatkeena. Käytännössä media on myötäillyt valtiovaltaa ja viime aikoina yhä enemmän markkina-voimia. Media ei ole itsenäinen subjekti tai riippumaton voimatekijä vaan instituutio, jossa valtaa käyttävät omalla tavallaan omistajat, toimittajat mainostajat ja jopa yleisö. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 353.)

Tärkein journalismin itselleen määrittelemistä tehtävistä on tiedon objektiivinen välittäminen. Journalismin tavoitteena on, että tiedotusväline tarjoaa vastaanottajalle uusista tapahtumista asiatiedot, mutta mielipiteenmuodostus jää vastaanottajan itsensä tehtäväksi. Tiedotusvälineen tehtävä on tarjota rakennuspalikoita yhteiskunnan ymmärtämiseksi ja oman mielipiteen sekä edelleen maailmankuvan muodostamiseksi. Osa yksilön maailmankuvaan vaikuttavista asioista on yhteiskunnassa esiintyvät arvot ja normit, joita journalismi tuo esiin. (Huovila 2005, 162-163; Sirkkunen 1996, 63.)

Toimittajan ja lehtitoimitusten työ on siis yhteiskunnallista toimintaa, jossa käytetään valtaa. Yhteiskunnallisen tiedon hallussa pitäminen ja sen julkaiseminen ovat journalistisen vallan ilmenemismuotoja. Tiedon julkisuus yhteiskunnassa on yksi vallankäytön muoto hallituksen toimeenpanovallan, eduskunnan lainsäädäntövallan ja tuomioistuinten tuomiovallan ohella sekä talouselämän taloudellisen vallan, kulttuurielämän ja erilaisten järjestöjen käyttämän vallan ohella. Journalistit käyttävät valtaa juttuaiheita valitessaan ja valikoidessaan jutun näkökulman. Vaikka uutinen pyritään tekemään objektiiviseksi, jää artikkeliin aina toimittajan tai toimituksen vivahteita, joita hän ei itse huomaa. (Huovila 2005, 166-167.)

Journalistiset joukkoviestimet siirtävät tai välittävät valitsemaansa tietoa yleisölle ja vastaanottajille ja näin merkityksellistävät ympäristöämme. Yleisö tekee tämän tiedon perusteella päätöksiä ja toimii yhteiskunnassa. Lisäksi joukkoviestin voi saada aikaan tässä prosessissa yksilö- ja yhteisötasolla sellaista käytöstä ja toimintaa, jota ei olisi tapahtunut ilman viestintää. Median rituaalit, mediatapahtumat ja monet mediaesitykset luovat yhteisöllisyyttä, joka on ajattelutapojen, kokemusten ja tunteiden jakamista, vaikka ihmiset eivät olisi fyysisesti läsnä samassa paikassa. Mediaesitykset ovat siis jaettavaa luotua todellisuutta. Yhteiskunnallisesti merkittävää on, että ihmiset kokevat jonkin tietyn mediaesityksen, esimerkiksi tv-uutiset, sunnilleen samalla tavoin. Niissä on säännönmukaisuuksia, järjestyksiä ja kaikille yhteisiä merkityksiä. Ihmisten jakamat merkitykset ovat puolestaan keskeinen yhteisöjä ja koko yhteiskuntaa koossa pitävä voima. Mediasta on tullut täten keino yhteisöllisyyden rakentamiseen ja sen esiin kutsumiseen. Rakentamalla, toistamalla ja ylläpitämällä yhteistä symbolista todellisuutta media asettuu osaksi yhteiskuntaa ja tarjoaa samalla myös kokijoilleen pääsyn jaettujen merkitysten äärelle. Mediaesitysten maailma yhdistää ihmisiä tarjoamalla kuvitellulle yhteisöllisyydelle tarttumapintoja. Tämän vuoksi sosiologien parissa joukkoviestintää pidetään keskeisimpänä sosiaalisena siteenä jälkimodernissa maailmassa. (Seppänen & Väliverronen 2014, 16-17, 114-115; Sirkkunen 1996, 73; Suhonen 1994, 44-45.)

Aiemmin vahvoina sosiaalistajina toimineet perhe ja koulu ovat menettämässä asemaansa lasten ja nuorten sosiaalistamisessa vertaisryhmille ja medialle. Tyypillisesti media osallistuu vasta kolmannen sijan sosialisointivaiheisiin. Tällöin median sisältö kasaantuu aiempien sisältöjen päälle vaikuttaen muun muassa kansalaistaitoihin, maailmankuvaan ja -merkityksiin, tyyliin ja toimintatapoihin. Niin nuori kuin aikuinen voi median sisältöjen avulla vertailla omaa maailmankäsitystään ja asennettaan toisten asenteisiin ja ammentaa identiteettinsä ja maailmankuvansa aineksia. (Seppänen & Väliverronen 2014, 42-43.) Sosialisointiprosessi on muuttunut, sillä Takalan (1974) mukaan uudet sukupolvet saavat vapauden päättää tavoistaan, asenteistaan ja tekemisistään perinteisten traditioiden jäädessä siirtymättä sukupolvelta toiselle ja sukupolvien omaksumassa yhä enemmän sisältöjä medioista. Traditioiden katkeamisesta seuraa myös tarve rakentaa oma identiteetti, koska sitä ei enää peritä omilta vanhemmilta ja heidän sosiaaliluokastaan. Tämä identiteetin rakentaminen jatkuu läpi koko ihmisen elämän ja ihmi-

sen identiteetti voi välillä muuttua voimakkaastikin. (Takala 1974.) Media ei sanele identiteettejä, mutta medioitumisen vaikutuksia niiden rakentumisessa ei kannata vähätellä. (Seppänen & Väliverronen 2014, 42-43.)

Viestimillä on siis valtaa. Median harjoittaman joukkoviestinnän vuoksi sillä on erityistä merkitystä yhteiskunnan eri alueiden rajat ylittävän julkisen viestinnän tuottajana ja samalla eri alueille sijoittuvia toimijoita yhdistävän julkisuuden rakentajana. Median käyttäjä, kuten sanomalehden lukija, muodostaa monet mielikuvansa yhteiskunnallisia asioita koskien median esittämän perusteella, sillä etenkin journalistista viestintää pidetään todellisuuden välittöminä kuvauksina ja niiden uskottavuuteen luotetaan. Sanomalehden valta konkretisoituu tavoissa, joilla se organisoii ja koordinoi julkista viestintää omissa esityksissään. Kyse on, kuinka lehden esiin nostamat aiheet nimetään, kuvataan, kehystetään ja merkityksellisestään, kuinka esiintyvät tahot ja toimijat valikoidaan ja asemoidaan tiettyihin rooleihin ja miten toimijoita ja heidän puheita asetetaan lehden tilassa viestinnällisiin suhteisiin päivistä ja viikoista toiseen. Viestimillä on valtaa ohjata yleisön ja vastaanottajien huomion kiinnittymistä. Tämä vaikuttaa suoraan yleisöön, sen mielipiteisiin ja yhteiskunnalliseen toimintaan. (Ridell 1996, 243-244; Sirkkunen 1996, 71-72.)

Jokaisella sanomalehdellä on Ridellin (1996, 245) mukaan oma julkisuuskenttä, jolla lehti nimeää tärkeitä kysymykset ja valikoi niiden osapuolet koordinoiden samalla näiden viestinnällisiä suhteita journalististen sääntöjen avulla. Lehden osallisuus ja vallankäyttö toteutuvat näissä tavoissa, joilla se rakentaa ja hallinnoi tapauksen kuvausta omassa julkisuustilassaan. Ridell (1996, 250) jatkaa, että joukkoviestinten valitsemat kerronnalliset strategiat eivät ole koskaan neutraaleja vaan asemoituvat aina suhteessa vallan käytäntöihin ja toimitustyön rutiineihin, konventioihin ja sääntöihin. Kuitenkaan joukkoviestintä ei kuvaa todellisuutta sinänsä vaan ne tuottavat versioita todellisuudesta. Tämän vuoksi ei ole yhdentekevää millaisen yhteiskunnan joukkoviestimet meille rakentavat ja miten ne meidät siihen sidostavat (Sirkkunen 1996, 71-72).

Mediakulttuurillemme on ominaista se, että joukkoviestintä muotoilee olennaisesti arkielämää, vastaanottajien näkemyksiä ja identiteettejä. Media on niin vahvasti läsnä sekä

yksityisen ihmisen elämässä, että koko yhteiskunnassa, että voimme todeta elävämme mediayhteiskunnassa. Median kautta ihminen kytkeytyy julkisuuteen, toisiin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Moraaliset arvot, myytit ja symbolit sekä käsitykset sukupuolesta, vallasta, luokasta, kansallisuudesta, seksuaalisuudesta ja itsestämme ovat useimmiten median tarjoamia tai niissä neuvoteltuja esityksiä, joiden esitysmuoto voi vaihdella puheesta, tekstiin, kuvaan, ääneen ja liikkuvaan kuvaan. Median tarjoamat esitykset esittävät ja osaltaan muotoilevat sen, mikä on ideaali ja mikä on torjuttavaa, millaiset symboliset ulottuvuudet elämässämme ovat keskeisiä tai mitä ulkonäkö, ikä, sukupuoli ja etnisuus tarkoittavat. Lisäksi mediayhteiskunnassa elävät sukupolvet eivät niinkään etsi totuutta koetun todellisuuden ja median siitä välittämien kuvien välisestä suhteesta, vaan media on siirtynyt osaksi koettua todellisuutta. (Blom 1998, 203; Seppänen & Väliaverronen 2014, 10.)

Ihminen kokee mediat, kuten koko ulkoisen maailman, aistiensa välityksellä. Erityisen tärkeitä ovat kaukosta kuulo ja näkö. Oma aikaamme on tullut tavaksi luonnehtia visuaaliseksi aikakaudeksi. Visuaalisesti painottuneet mediat, kuten lehtivalokuva, elokuva, kuvalehti, televisio ja internet ovat hallinneet viime vuosisataa. Erilaisten kuvien määrä lisääntyi huomattavasti 1960-luvulla television yleistymisen myötä ja joukkoviestinten käyttämä kuvien osuus on kasvanut. Näkö on korotettu mediayhteiskunnan ensimmäiseksi aistiksi. (Mäenpää & Seppänen 2011; Seppänen & Väliaverronen 2014, 34-35.)

Tämä maisterintutkielma on erityisen kiinnostunut tietyn joukkoviestimen kuvallisen aineiston sisällöstä. Teksti ja kuva viestivät eri tavoin. Kuva välittyy suoraan vastaanottajan tajuntaan ja kuva pystytään ymmärtämään suoraan sellaisenaan ilman vastaanottajan omaa prosessointia toisin kuin teksti. Tämän vuoksi valokuvaa pidetään tekstiä vaarallisempana, koska vastaanottaja ei useinkaan prosessoisi sitä itse. Lukiessaan vastaanottaja taas prosessoisi aktiivisesti tekstin osia ja muodostaa niistä ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Tämän tuloksena vastaanottajan tajuntaan syntyy käsitys tekstinä lähetetyn viestin sisällöstä. Kuvan omaksuminen on siis helpompaa kuin tekstin omaksuminen lukemisen kautta. Kuva jää tajuntaan vielä näkemisen jälkeen ja sen merkitys voi myöhemmin muuttua katsojalleen. Lisäksi biologinen, psykologinen ja kulttuurinen taso

vaikuttaa näköaistin kohdentumiseen, joten näköaisti on yksilöllisesti vaihteleva ja vaikekoiva. (Huovila 2006, 26-27; Seppänen 2001, 95-99, 149.)

Joukkoviestinten tekstien sanotaan toimivan ideologisesti erityisesti silloin, kun teksteissä esiintyvät representaatiot uusintavat yhteiskunnan vallitsevia tottumuksia ja alistussuhteita. Erilaiset ideologiset representaatiot eivät esiinny teksteissä suoraan vaan pikemminkin peiteltyä, piiloutuen toimittajien, yleisöjen ja kolmansien osapuolten luonnollistettuihin kielenkäyttötapoihin, erilaisiin alkuoletuksiin ja itsestäänselvyyksiin, joihin nojaten esimerkiksi haastattelut tehdään. (Fairclough 1997, 62-64.) Laajennan tämän Faircloughin näkökulman koskemaan myös joukkoviestinten käyttämiä valokuvia. Valokuvan käyttö sanomalehtiutusten yhteydessä liittyy journalistisiin normeihin, joissa korostuu säännönmukaisuus (Hietaharju 2006, 186), jolloin myös joukkoviestinten kuvien voidaan sanoa toimivan ideologisesti, kun niissä esiintyvät representaatiot uusintavat yhteiskunnan vallitsevia tottumuksia ja alistussuhteita.

Visuaalisen sisällön, sen tuottamisen ja visuaalisen kulttuurin tuottamisen määrä on kasvanut runsaasti mediayhteiskunnan laajenemisen myötä. Visuaalisuuden kulttuurisella puolella tarkoitetaan ihmisen toimintaa, jossa ihmiset tietoisesti tai tiedostamattaan rakentavat ympäristöään ja tuottavat siihen merkityksiä. Visuaalinen kulttuuri on näköaistiin nojautuvaa ihmisten luomaa merkitysvälitteistä toimintaa ja se tuottaa julkisuuden kuvastoja, joille olemme aina alttiina. Ihmisten toiminta on useimmiten poliittista ja poliittisuus tässä yhteydessä tarkoittaa valintoja, jotka rakentavat julkisuuteen tietynlaisia visuaalisia järjestyksiä. Jokainen kuva tuotetaan yhteiskunnassa ja siihen kytkeytyy aina joitain merkityksiä sulkemalla joitain muita merkityksiä ulkopuolelle. Katsoja lisää oman merkityksensä kuvaan jäsenettyään sen jo olemassa olevan tiedon mukaan. (Seppänen 2005, 11-17.)

Janne Seppäsen (2001) esittelemä käsite visuaalinen järjestys määrittelee visuaaliset järjestykset toiminnallisiksi ja materiaalisiksi järjestyksiksi, jotka nivoutuvat erilaisten instituutioiden toimintaan. Visuaaliset järjestykset sisältävät vakiintuneita ja jaettuja kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä, joita ihmiset tuottavat. Visuaalinen järjestys kuvaa myös niitä vakiintuneita tapoja, joita kulttuurissamme käytetään kuvaamaan esi-

merkiksi sukupuolta, etnisiä vähemmistöjä tai vaikkapa vieraita maita. Visuaalinen järjestys tuottaa siis kuvausta maailmasta. Toistojen ja vakiintuneiden esitystapojen jälkeen katsoja ei osaa kyseenalaistaa näkemäänsä kuvallista järjestystä ja ilmaisua, vaan hän mukautuu tiettyyn visuaaliseen järjestykseen ja kenties haluaa myös samaistua tähän. (Seppänen 2001, 43-46.) Kulttuurissa vallitsevat arvot, asenteet, toiveet, pelot ja tiedolliset käsitykset ovat nähtävissä visuaalisessa järjestyksessä ja visuaalisissa elementeissä ja ne usein tukevat, tarjoavat, yleistävät ja vahvistavat kulttuurin ominaispiirteitä (Blom 1998, 202).

Visuaalisessa vuorovaikutuksessa, kuten myös kielellisessä vuorovaikutuksessa, on tärkeää se mitä ei nähdä tai sanota. Näkyvyys on olennaista ja näkymättömyys on yhtä tärkeää, sillä näkymättömyys on poissulkemista visuaalisen järjestyksen piiristä. Lehdissä on harvoin kuvia yhteiskunnallisiin marginaaleihin kuuluvista ihmisistä, kuten vammaisia tai seksuaalisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Yksi tapa marginalisoida näitä ihmisiä on juuri tehdä heidät tavalla tai toisella näkymättömäksi. Näin visuaalisen kulttuurin kuvasto rakentaa pois sulkemisen kautta normaalin ja tavoiteltavan ihmisyyden normia ja sitä ylläpitävää visuaalista järjestystä. (Seppänen 2001, 44.)

Medialla on mahdollisuus päättää mitä julkisuuteen tuodaan ja millä tavoin. Mediat eivät kuitenkaan yksin päättää sitä, millainen symbolinen todellisuus julkisuuteen rakentuu, koska monet lait, normit ja säädökset vaikuttavat niiden toimintaan. Myös hyvät tavat, median itsesäätely ja vakiintuneet mediayritysten toimintakulttuurit muodostavat monimutkaisen valtarakenteen, joka vaikuttaa niin yksittäiseen toimittajaan kuin mediallekin avautuviin toimintamahdollisuuksiin. (Seppänen & Väliverronen 2014, 184.) Vaikka media ei yksin vaikuta visuaalisen kulttuurin ja kuvaston rakentumiseen on tärkeää tutkia, millaista kuvastoa media tuottaa.

Valokuvaa ja uutiskuvaa pidetään yleisesti representaatioina. Representaatio tarkoittaa kuvausta, tietyn tilanteen toistoa ja tallennusta. Representaatio on tilannekuvaus, mutta se ei esitä todellisuutta yksi yhteen. Se on vaillinainen kuvaus, mutta vaillinaisuudestaan huolimatta se tuottaa merkityksiä ympäristöön. Representaation politiikaksi kutsutaan

valintoja, joiden tuloksena mediaesitykset ovat sellaisia kuin ovat. Poliitikka viittaa siihen, että esityksen rakentamisella on aina kulttuurisia ehtoja ja yhteiskunnallisia seurausvaikutuksia. Representaation politiikan merkityksistä neuvotellaan ja kiistellään, vaikka representaatioiden kautta kulttuurista tulee yhteistä ja jaettua. Tämä tarkoittaa, että ymmärrämme suunnilleen ne asiat, mitä toiset meille viestivät. Merkitykset ovat jaettuja ja ne syntyvät vain jakamisen kautta. Representaatiot vakiinnuttavat mielikuvia ja tuottavat tietoa esittämistään asioista. Luokan, sukupuolen tai etnisuuden representaatiot voivat palvella vallankäyttöä ja vakiintuneita käsityksiä tai sitten kyseenalaistaa niitä. Kollektiivisissa representaatioissa ihmiset ilmaisevat yhteenkuuluvaisuuttaan, yhteisiä arvoja ja normeja sosiaalisissa kanssakäymisissä. Ne kiinnittävät yksilön yhteisöön ja viime kädessä koko yhteiskuntaan. Myös kiinnittyminen yhteisesti jaettuihin merkityksiin on poliittista ja tapahtuu usein tietoisien ajattelun ulkopuolella. (Seppänen & Väliaverron 2014, 95-96.)

Tässä tutkielmassa tietyn sanomalehden visuaalisia esityksiä pidetään poliittisina ja analyysin tulkinnan lähtökohtana. Tutkielma käsittelee joukkoviestimen visuaaliset tuotteet poliittisina representaatioina tästä ajasta, kulttuurista, ajan ilmiöistä ja tapahtumista (Lindroos 2004, 116-117), jolloin niitä tarkastelemalla saadaan tietoa tämän ajan yhteiskunnallisista arvoista ja normeista. Monen tutkimuksen ja tämän tutkielman lähtökohtana on teoria, että yhteiskunta uusiutuu journalismissa ja journalismi rakentaa ideologisen kuvan yhteiskunnasta ja/tai toistaa kulttuurin vallitsevia arvoja pitääkseen sen koossa. Tästä kerron lisää seuraavassa luvussa. Kosken (2005, 9) mukaan kuvallinen ilmaisu voi olla väline osoittaa merkityksiä, joita puhuen ei voitaisi tuoda julki. Tämän vuoksi kuvien sisällön tutkiminen on tärkeää, jotta ymmärrämme ja tiedostamme millaiset representaatiot vaikuttavat esimerkiksi työelämysuhteeseemme ja työntekijöihin yhteiskunnallisina toimijoina.

Aiemmissa uutiskuvan tutkimuksissa on todettu, että yhteiskunta esittäytyy usein erilaisista valtasuhteista koostuneena. Tavallinen kansalainen esiintyy uutiskuvissa monesti yhteiskunnallisen roolinsa kautta, äänestäjänä tai virastossa asioivana kansalaisena. Uutiskuvien konventionalisoituminen ja monotonisuus eivät tarkoita kuitenkaan, etteivätkö kuvat olisi ideologisia vaikuttajia vaan päinvastoin. Kuvien yhteiskuntaa uusintava

ideologia voi piillä juuri rutiineissa ja toistoissa, sillä media ei toimi yhteiskunnassa satunnaisesti. Mediaesitykset eivät ole satunnaisia vaan median toiminnassa on ennustettavuutta. Mediaesitykset syntyvät monien, enemmän tai vähemmän tietoisten valintojen tuloksena. Mediaesitykset ovat representaatioita, jotka esittävät ja myös rakentavat todellisuutta jostakin näkökulmasta. Toimittajat kehystävät aihetta valitsemalla sanoja, kuvia ja näkökulmia, jotka toistuvat päivästä toiseen. Samalla he liittävätkin uutisaiheen laajempiin yhteiskunnallisiin puhe- ja ilmaisutapoihin eli diskursseihin. Nämä valinnat vaikuttavat ratkaisevasti siihen, millainen mediaesitysten maailma esimerkiksi sanomalehden lukijalle aamuisin avautuu. (Hall 1992, 268-273, Nojonen 1996, 207-208; Sepänen & Väliverronen 2014, 10, 90.)

2.3 Media yhteiskunnan arvojen ja normien esittäjänä

Georg Gebnerin (Suhonen 1994, 45) kehittämän viestinnän sisältöteorioihin kuuluvan kultivaatioteorian perusajatuksen mukaan medioilla on olennainen rooli kulttuurisen yhdenmukaisuuden rakentamisessa ja ylläpitämisessä varsinkin pitkällä aikavälillä. Teorian perusoletuksen mukaan viestimet kultivoivat eli vaalivat tietyn kulttuurin olemassa olevia asenteita, arvoja ja mielikuvia yhteiskunnallisesta todellisuudesta, joille ihmiset altistuvat. Mediayhteiskunnan aikakaudella ihmiset eivät voi valikoida vastaanottamiaan viestejä. (Kunelius 2003, 146.)

Joukkoviestimet eivät niinkään luo uusia arvoja, vaan pikemminkin auttavat kulttuuria pitämään yllä ja soveltamaan arvojaan ja levittämään niitä kansalaisten keskuudessa. Media ei välttämättä ole todellisuuden tapahtumien ensisijainen määrittelijä. Media nojautuu usein rutiininomaisesti siihen, miten muut yhteiskunnalliset instituutiot asioita määrittelevät. Median aikaansaaman kultivaatioprosessin oletetaan tuottavan kulttuurista yhdenmukaisuutta, vallitsevaa ideologiaa sekä sosiaalistavan yleisöä niiden mukaisesti. Näin viestintä sitoo ihmiset yhteiseen konsensukseen. Jatkuvan kommunikaatiovirran rakentama ja ylläpitämä uskomusten sekä arvojen järjestelmä toimii siis ihmisten vastaanottaessa viestejä eräänlaisena kulttuurisena viitekehyksenä. Viestintätutkimuksessa voidaan tällöin selvittää kulttuurin sisäistyneitä arvoja tutkimalla viestien sisältöä. On syytä painottaa, että viestien vastaanottaja jää tällaisessa sisällön erittelyssä vähälle

huomiolle tai kokonaan huomiotta. Kultivaatio on teoreettinen näkemys, jonka kautta voidaan lähteä tarkastelemaan viestinnän yhteiskunnallista asemaa. Kultivaatio kytkeytyy myös niin sanottuun päiväjärjestysmalliin, jotka kutsutaan myös agenda setting-teoriaksi. (Kunelius 2003, 130-131; Suhonen 1994, 45-46; Huovila 2005, 100.)

Agenda setting -teorian perusidean mukaan tiedotusvälineet eivät pysty vaikuttamaan siihen mitä ihmiset ajattelevat. Sen sijaan ne suuntaavat yleisön huomion joihinkin erityisiin kysymyksiin tai ongelmiin, jolloin niillä on vaikutus siihen, mistä asioista ihmisillä on mielipiteitä. Media antaa ihmisille materiaalin, jonka pohjalta he saavat käsityksen siitä, mistä asioista mielipiteitä tulee muodostaa. Tämä pätee varsinkin asioihin, joista ihmisillä ei ole arkipäivän kokemusta. Ihmisten mielipide muodostuu näiden saatavilla olevien aineistojen perusteella. Yleinen mielipide vaikuttaa yhteiskunnalliseen ja poliittiseen päätöksentekoon, joten median esityslista ei ole merkityksetön. (Kunelius 2003, 127; Seppänen & Väliverronen 2014, 185; Suhonen 1994, 47-50.)

Lehdistö ei varsinaisesti toimi yleisön mielipiteen muodostajana, vaan enemmänkin osoittavana sormena (Suhonen 1994, 48). Tiedotusvälineet toistavat samoja jäsennyksiä asioista päivästä, välineestä ja lehdestä toiseen. Tämä vaikuttaa yleisön odotuksiin ja tietoihin kyseessä olevaan asiaan. Lehdistö siis kehystää aihevalintojaan. Journalistit muokkaavat ja jäsentävät maailman tapahtumia vakiintuneilla tavoilla. Kehystämiseen kuuluvat erilaiset kielelliset, visuaaliset ja äänelliset keinot, joilla maailman tapahtumista rakennetaan tietynlainen kuva. Kehystäminen tarkoittaa konkreettisesti sitä, miten esimerkiksi lehtijutun kuva on rajattu joko ottohetkellä tai sitten käsittelyvaiheessa. Kuvaaja nostaa rajaamalla esiin joitain todellisuuden osia, jättää joitain taustalle ja joitain kokonaan pois ja tällä rajaamisella vaikutetaan kuvan merkityksiin. Se on yksi representaation politiikan keskeisistä keinoista. (Huovila 2005, 97; Kunelius 2003, 129.)

Agenda setting -teoriaa tarkentaa Kuneliuksen (1997, 127) mukaan ajatus joukkoviestinnän priorisoivasta vaikutuksesta. Korostamalla tiettyjä asiakysymyksiä ja jättämällä toiset huomiotta joukkoviestintä voi muokata, miten ilmiöitä tarkastellaan. Mitä vähemmän omia kokemuksia ihmisillä joistakin asioista on, sitä riippuvaisempia he ovat tämän asian suhteen joukkotiedotuksen välittämästä informaatiosta. Joukkoviestinnän

kultivoiva, kulttuuria muovaava vaikutus syntyikin monen tekijän summana. On tosin tiedostettava, että vaikka viestinten tarjoama todellisuus olisi tietynlainen kaikille vastaanottajille, se ei tuota laadullisesti samankaltaisia tulkintoja niiden vastaanottajissa. (Suhonen 1994, 49.)

Median ja journalistien toimintaa, palkansaajien ja työelämän suhdetta sekä yksilön ja yhteiskunnan, voi myös selittää käyttäen Anthony Giddensin rakenteistumisteoriaa, joka pyrkii selventämään rakenteen ja toimijan välisiä suhteita. Suomalaisessa journalismin tutkimuksessa rakenteistumisteoriaa on ensimmäisenä soveltanut Tuomo Mörä, ja tässä tutkielmatyössä tutustuin Kreetta Karvalan väitöskirjaan Uutismediat nettimurroksessa 2006-2012 (Karvala 2014, 63).

Giddensin (1984) rakenteistumisteorian analyysin perustana on näkemys, jossa yksilö- ja rakennetekijät kietoutuvat toisiinsa. Sosiaaliset rakenteet ovat sekä tulos inhimillisestä toiminnasta, että toiminnan tuloksen syntymisen edellytys. Subjekti ja objekti eivät ole kaksi erillistä tai vastakkaista ilmiötä rakenteistumisteoriassa, vaan yhtenäinen ilmiö, jolla on kaksi puolta. Yksilöllä on mahdollisuuksia tehdä tietoisia henkilökohtaisia valintoja omien motiivien perusteella, mutta samaan aikaan teoria tunnustaa rajoitukset, joita sosiaalinen konteksti yksilön valinnoille asettaa. Toiminnalla tai rakenteella ei ole ensisijaisuutta vaan ne vaikuttavat toisiinsa ja yhdistyvät sosiaalisissa käytännöissä eli asioissa, joita ihmiset toistavat säännöllisesti. Juuri näiden säännöllisesti toistuvien käytäntöjen tulee olla sosiaalisen analyysin kohteena rakenteistumisteorian mukaisesti. Kollektiivisuus syntyy, kun toimijat toistavat rutiineja ja rituaaleja uudestaan ja uudestaan. Toistojen kollektiivisuus vakiintuu sosiaalisen elämän piirteiksi eli instituutioiksi, jotka jälleen vaikuttavat uusien sukupolvien toimintaan. Toisena rakenteistumisteorian perusajatuksena on, että samalla kun toimija toimii maailmassa, jota hän itse ei ole luonut, niin hän samaan aikaan luo sitä uudelleen omalla toiminnallaan. Rakenteet ovat muutoksen tilassa, kun ihmiset tuottavat niitä toiminnallaan yhä uudelleen ja sukupolvien toiminnan myötä ne muuttuvat toisiksi. (Giddens 1984, 19–21, 23, 26, 281–282; Saaris- to & Jokinen 2004, 144-145.)

Giddens korostaa, että rakenteet eivät ole yksinomaan pakottavia, kuten rakennesosiologisissa lähestymistavoissa usein, vaan myös toimintaa mahdollistavia. Rakenteistumisteorian keskeinen idea on korostaa ihmisen mahdollisuuksia tehdä henkilökohtaisia valintoja samaan aikaan kun teoria tunnustaa rajoitukset, joita sosiaalinen konteksti näille yksilöiden valinnoille asettaa. Giddens ei myöskään teoriassaan lyö lukkoon yksilönvapauden ja sosiaalisen kontekstin rajoitusten suhdetta, vaan katsoo, että niiden rooli vaihtelee aina tilanteesta riippuen. (Giddens 1984, 17–26, 258–262.)

Rakenteistumisteoria luo yhden teoreettisen tarkastelualustan tälle tutkimukselle. Giddensin ajatukset rakenteen kaksitahoisuudesta ja käytännön tietoisuudesta ovat tässä tutkielmassa keskeisiä samoin kuin Karvalan (2014) väitöskirjassa. Samaan aikaan kun toimittajat ja toimitukset työskentelevät organisaation, työrutiinien ja ideologioiden maailmassa, joita he eivät ole itse luoneet, he omalla käytännön tietoisuudellaan ja toiminnallaan luovat niitä uudestaan. Eli uutistoimitusten toimintaan ja päätöksiin vaikuttavat muun muassa työyhteisön kulttuurihistoria, toimintaideologia, työrutiinit eli tapakulttuuri ja yksilöiden oma arvomaailma ja yhteiskunnan arvomaailma. Tämä uutistoimitusten toiminta ja päätökset vaalivat ympäröivän yhteiskunnan kulttuuria organisaation agenda setting- teorian ja kehystämiskäytäntöjen mukaisesti, jolle ihmiset altistuvat kultivaatioteorian mukaisesti. Rakenteistumisteoria ottaa huomioon yhteiskunnan, sosiaalisen ja kulttuurisen kerralla.

3 PALKKATYÖ JA MEDIA TÄNÄÄN

Tämä luku esittelee palkkatyön historiaa yhteiskunnan perustana, sen luonnetta ja merkitystä ja mitä suomalainen työ on tänä päivänä. Lisäksi luku tekee yleiskatsauksen suomalaiseseen sanomalehteen, sen markkinoihin ja sanomalehdistön sääntelyyn. Luvun tarkoituksena on tuottaa empiirisiin lähteisiin perustuvaa tietoa siitä, millaisessa työnteon ja uutisjournalismin yhteiskunnassa elämme tänä päivänä ja miten se on muotoutunut.

3.1 Palkkatyön lyhyt historia

Ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen alkanutta aikakautta teollistuneissa länsimaissa leimaa taloudellisen kasvun lisäksi voimakas teollistuminen, hyvinvointivaltioiden rakentuminen, työntekijöiden oikeuksien lisääntyminen ja palkkatyön yleistyminen. Aikakautta on nimitetty yhteiskuntatieteissä modernin ajan lisäksi fordistiseksi. (Koistinen 1999, 198-199; Koistinen 2014, 21.) Nimitys juontaa ajankohdan teknologiseen innovaatioon. Henry Ford kehitti vaihetyön periaatteen, jossa kovatahtinen työ palkitaan mahdollisuuksilla ostaa itse hyödykkeitä. Fordin idean mukaan työläinen hyväksyy kovatahtisen liukuhihnatyön, jos siitä maksettava korvaus on tarpeeksi suuri ja työläisellä on varaa ostaa massatuotettuja kulutushyödykkeitä. Myöhemmin insinööri Fredrick Taylor kehitti vaihetyötä lisätäkseen tehokkuutta. Tässä taylorismissa kutsutussa menetelmässä työ järjestetään liukuhihnalle mahdollisimman pieniin osiin ajansäästön vuoksi. Työn järjestämisellä ja jakamisella pienempiin osiin saavutetaan myös henkilökunnan ammattitaitovaatimusten supistuminen, sillä työnjako eriytyy tarkasti ja yhdeltä työntekijältä vaadittu osaaminen pienenee. Käytäntö kuitenkin kasvatti tehokkaan

valvonnan, työn suunnittelun ja toteuttamisen erottamisen merkitystä. Tämä ford-tayloristinen malli, jota Julkunen (2014) kutsuu tieteellisen liikkeenjohdon liikkeeksi, synnytti positiivisen kehän, joka mahdollisti talouskasvun, kun massatuotettujen tavaroiden kulutus kasvoi. (Julkunen 2014, 33-36).

Tieteellisen liikkeenjohdon liike ja palkkatyön kehittyminen aloittivat ammattien eriytymisen, työn vaatimusten tarkan määrittämisen sekä työn palkitsemisen ja kontrollimuotojen kohdentumisen yksilöiden työsuoritukseen. Työn tuottavuus kasvoi nopeasti palkkatyön ja tieteellisen liikkeenjohdon idean myötä, ja näin palkkatyöhön ja kulutukseen perustuvasta elämänmuodosta tuli yhteiskunnan modernisoitumisen keskeinen perusta. Massatuotantoa ja kulutusta korostava malli ajautui kuitenkin kriisiin, sillä jatkuva taloudellisen kasvun ylläpito ei onnistunut. (Koistinen 2014, 25; Kuusi 1968.) Ford-tayloristisen mallin kultakausi työn organisoinnissa hiipui 1970-luvun taitteessa öljykriisiin ja sosiaalisten liikkeiden nousun myötä Yhdysvalloissa ja Euroopassa ja tämä muutos käynnisti aikakauden, murroksen, jota kutsumme postfordistiseksi, jälkimoderniksi tai postmoderniksi. Suomessa siirtymä postmoderniin työhön tapahtui muuta Eurooppaa myöhemmin, vasta 1990-luvun laman seurauksena. Kriisi taitettiin siirtymällä asiakaslähtöiseen, joustavampaan ja innovatiivisempaan työn järjestelyyn, joustokapitalismiin. Isot kysynät ja niiden ennustaminen olivat käyneet haastavammaksi ja yritysten oli tuotettava tuotteita yksilöllisemmin ja ajankohtaiseen kysyntään lyhyelläkin viiveellä. Tuotanto uudelleen järjestettiin siten, että tuotteiden oikealla markkinoille saapumisella pystyttiin takaamaan todellinen menekki. Samalla organisaatioita kevennettiin pienempiin osiin ja jaostoihin. Pyrittiin myös demokraattisempaan, osallistuvampaan työhön, jossa työntekijä voisi kehittyä ja käyttää monipuolisesti osaamistaan. Keskeisenä oli vaatimus työn sisäisen mielekkyyden ja osallistumisen lisäämisestä, sillä käytetty tayloristinen rationalisointi koettiin työtä ja sen tekijöitä henkisesti köyhdyttävänä. Uudistus lisäsi työntekijäryhmien keskinäistä kilpailua ja työntekijöiden aseman muutos lisäsi muun muassa työntekijöiden itsekontrollin tarvetta. (Julkunen 2014, 10, 13-14, 35-39.)

Työnteosta postmodernissa yhteiskunnassa on keskusteltu ja tutkittu paljon. Postmodernin työn on ajateltu olevan vastakkaista fordistiselle työlle. Työn on kuvailtu olevan monipuolisempaa ja palkitsevampaa kuin ennen murrosta, mutta samalla epävakampaa

työn ehtojen suhteen. Palkkatyö on kuitenkin säilynyt työnteon keskeisenä muotona ja yhteiskunnan perustana, vaikka työn tekemisen ehdoissa ja sopimuksissa on tapahtunut olennaisia muutoksia, kuten työsuhteiden määräaikaistumista ja epävakautumista ja yksityisyrittäjyys on kasvanut. Palkkatyö antaa työn käsitteelle tarkan sisällön nyky-yhteiskunnassa, ja siitä on kehittynyt yhteiskunnallisen vaihdon muoto. Tätä vaihtosuhdetta pyritään kehittämään koko ajan yhä rationaalisemmaksi ja tulosvastuullisemmaksi niin työnantajien, työntekijöiden kuin yhteiskunnankin puolelta. (Koistinen 1999, 199; Sulkunen 2003, 124.)

Julkunen kuvailee (2014) jälkifordistisen työn luonnetta ennen kaikkea moninaiseksi. Työn muotoja, luonteita ja työnteon malleja on monia verrattuna fordistiseen ajanjaksoon. Työn murros ei tarkoittanut, että ford-tayloristinen liukuhihnallinen työnteon malli olisi kokonaan hävinnyt, sillä on esitetty, että se on edelleen tavanomainen työn järjestämisen malli. (Sennett 2002, 44; Julkunen 2014, 40–42). Vaikka yhteiskunnallinen ja teknologinen kehitys on muuttanut työn tekemisen mallia, sisältää postfordistinen työ edelleen kaikkea tiukasta valvonnasta itsenäiseen työhön ja massatyöläisten aloista erityisiin erikoistuneisiin aloihin. Työoloissa on eroja, ja työn sisältö on monimuotoista ja postfordisessa työssä onkin uudenlaiset työn kontrollimuodot. Suurimmat eroavaisuudet kohdataan vertaillen työntekijöiltä vaadittua osaamista. Postfordistinen työ vaatii työntekijöiltä enemmän työajattelutaitoja, sosiaalista kyvykkyyttä, oppimishalukkuutta ja oikeita asenteita. Postfordistinen työ jakaa työt hyviin ja huonoihin töihin arvostukseltaan. Julkunen (2014) on koonnut erilaisia vastakkainasetteluja uuden ja vanhan työn luonnehdinnoista. Kun vanhaa työtä on luonnehtinut esimerkiksi sanat kansallinen, objektivoitu, säännelty, rutinoitunut ja kasvoton, niin nykyistä työtä kuvaa sanat kuten globaali, subjektivoitunut, sääntelemätön, joustava ja henkilöitynyt. (Julkunen 2014, 18–19, 37–42, 85–86.)

Tuomo Alasoini (2012, 101–105) esittää, että suomalaisessa yhteiskunnassa on nähtävillä kaksi suurta murrosta, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi suomalaiseen työelämään. Ensimmäinen murros ajoittuu 1960-luvun lopulta 1980-luvun keskivaiheille asti, jolloin ammatit muuttuivat voimakkaasti. Ensimmäisen murroksen aikana maa- ja metsätalouden työntekijämäärät vähentyivät jopa kolmanneksella ja väki siirtyi työskentelemään maalta teollisuuden ja palveluelinkeinojen pariin kaupunkeihin. (Alasoini 2012,

102.) Suomi siirtyi tuona aikana agraariyhteiskunnasta palveluvaltaiseen yhteiskuntaan, ilman voimakasta teollistumisen ajanjaksoa. Teollisuuden ala ei noussut koskaan Suomen ykkössektoriksi vaan palveluelinkeinot lisääntyivät samanaikaisesti yhtä voimakkaasti. Muut läntiset maat siirtyivät palveluyhteiskuntaan verkkaisemmin varhaisemman teollistumisen ja kaupungistumisen vuoksi. (Julkunen 2009, 17.)

Siirtymä maalta kaupunkeihin, maa- ja metsätaloudesta teollisuuteen ja palveluelinkeinoiniin tarkoitti muuttoliikkeen lisäksi myös ammattirakenteen muuttumisen lisäksi palkkatyön normalisoitumista Suomessa. Palkkatyön osuus kasvoi ripeästi 1950-luvulta lähtien. Vuonna 1950 noin 58 prosenttia ammatissa toimivista oli palkkatyössä ja vuonna 1975 palkansaajien osuus oli jo 82 prosenttia. Kolmessakymmenessä vuodessa, vuosikymmenten 1950-1980 välillä, maatalousväestön määrä laski 900 000 noin 250 000. Toimihenkilöiden määrä kasvoi ja tämä muutti palkansaajien sosioekonomisten asemien suhteita. Työntekijä-ryhmään kuuluvien määrä putosi 48 prosentista 29 prosenttiin vuosina 1977-2013. Suomalaisten koulutustaso nousi merkittävästi ja korkeakoulutettujen määrä nelinkertaistui 1970-luvun tasoon verrattuna vuoteen 2008 mennessä. 2000-luvun alussa jo puolella työllisistä oli ainakin ylemmän keskiasteen tutkinto. Myös pelkän perusasteen koulutuksen omaavat työntekijät vähenivät noin kymmenykseen ja vain kolmannes työvoimasta teki enää ruumiilliseksi määriteltäviä töitä. Käsitteet työ ja työnteko viittasivat entistä vahvemmin juuri ansiotyöhön ja toimihenkilöiden joukkoon. (Alasoini 2012, 102; Julkunen 2009, 17–19; Siltala 2004, 155–156; Sutela & Lehto 2014, 12–19.)

Ensimmäisen murroksen nähdään loppuneen, kun 1990-luvun lama iski Suomeen voimakkaasti. Lama pysäytti suomalaisen yhteiskunnan rakentamisen ja talouskasvun. Lamaan johtaneiksi syiksi on nimetty useampia, kuten rahamarkkinoiden ja luotonhakemisen vapauttaminen, idän kaupan romahtaminen ja teollisuuden kilpailukyvyyn heikkeneminen vahvan markan politiikan vuoksi. Nämä kaikki vaikuttivat osaltaan Suomen laman syntyyn, syvyyteen ja keston. Pankkikriisi ajoi maan joukkotyöttömyyden partaalle. Ylijäämäinen valtiontalous romahti nopeasti alijäämäiseksi ja työttömyysprosentti kasvoi kolmesta prosentista kahteenkymmeneen 1990-luvun alussa. Valtio pyrki tasoittamaan negatiivista valtiontalouden kulkua leikkaamalla sosiaalietuuksia ja nostamalla veroja. Palkat eivät kuitenkaan nousseet tuona aikana. Lama alkoi taittumaan vuosi-

kymmenen puolivälistä alkaen, kun markkinat elpyivät ja työttömyys laski. Laman aikana suoritettavat mittavat julkisen sektorin leikkaukset jäivät kuitenkin voimaan ja työttömyys jäi paljon lamaa edeltävää aikaa korkeammalle tasolle, noin 11 prosenttiin. (Siltala 2004, 112–113.)

Toisen murroksen käynnistymisen seuraukset ovat olleet monitahoisia. Työelämässä on samaan aikaan tapahtunut lähentymistä luokkien välillä ja toisaalta työelämä on kokenut vahvaa polarisaatiota. Lama käynnisti positiivisen modernisaatiokehityksen, jossa työorganisaatioiden toimintatapoja uudistettiin ja esimerkiksi tiimityöskentely yleistyi. Työväenluokan ja keskiluokan tilanteet ovat lähentyneet toisiaan, esimerkiksi työelämän jousto koskee samalla tavalla työväenluokkaa kuin keskiluokkaakin. Palkat nousivat murroksen seurauksena tuottavuuden kasvun myötä ja palkkaerot ovat kaventuneet varsinkin työväenluokkaisissa ammateissa. Työelämän vahva polarisoituminen on taas havaittavissa, siten että erilaisten töiden, tehtäväkuvausten ja työsisältöjen väliset erot ovat kasvaneet. Johtajien ja esimiesten palkat ovat kasvaneet ja edut lisääntyneet, kun samaan aikaan alemmissä työntekijäammateissa toimivien työehdot ja -olot ovat usein huonommat ja palkkaus alempi. Työsisältöjen ja erilaisten ammattinimikkeiden arvostus ja haluttujen työpaikkojen määrä on supistunut. Etenkin monien työläisammattien arvostus on kääntynyt laskuun. Eriarvoisuus suomalaisessa työelämässä on koettu olevan kasvussa ja suhde työn kokemiseen on muuttunut. (Alasoini 2012, 103-104; Kasvio 2008, 149; Melin 2009, 58-59, 75-76.) Julkunen (2008, 9, 12) esittää, että laman myötä uupumus ja stressi kuin myös työn epävarmuus ja työn mielekkyyden väheneminen tulivat pysyvästi osaksi suomalaista työelämää.

Koistisen mukaan (1999, 25) tiedosta tuli toisen murroksen myötä yksi tuotannontekijä työn, pääoman ja luonnonvarojen rinnalle. Toisen murroksen jälkeistä työelämää ilmentää palveluelinkeinojen kasvun lisäksi myös tietotyö, tietotyöyhteiskunta ja teknologistuminen. Suomi on maa, jossa yhä useampi työskentelee tieto- ja osaamiskeskeisissä ammateissa ja käyttää työssään sekä vapaa-ajalla tieto- ja viestintätekniikan välineitä, ja Suomi on noussut kansainvälisesti vertaillen yhdeksi tietoyhteiskuntakehityksen kärki-maaksi. Aiemmin työn tekeminen painottui pitkälti materiaalin työstämiseen, joka on nyt muuttunut tiedon, sekä ihmisten välisten suhteiden käsittelemiseen. (Julkunen 2014, 57.) Tänä päivänä Suomessa panostetaan koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen, ja

tieto- ja viestintätekniiikan tuotteet osa viennistämme. Uusi työ korostaa, tiedon ja uuden teknologian laajan hyödyntämisen lisäksi, sosiaalisten suhteiden tärkeyttä ja innovatiivista ajattelua. Yhteistyön tavat ovat muuttuneet teknologisen kehityksen myötä. Tämä on myös mahdollistanut uudenlaisen työntekijöiden valvonnan ja tieto- ja etätyön. (Jokinen ym. 2002, 99-100; Julkunen 2014, 57; Melin 2009, 68.)

3.2 Palkkatyön luonne tänään

Richard Sennett (2002) tuo esille postmoderniin työelämään liittyvät uudet joustavuuden myötä syntyneet vallankäytön muodot, joita ovat instituutioiden jatkuva uudelleen keksiminen, joustava erikoistuminen sekä vallan keskittäminen ilman vallan keskittymistä. Jatkuvalla uudelleen keksimisellä Sennett tarkoittaa, että nykytyöelämän muutoksen ja uudistusten vaatimukset toteutetaan niin radikaalisti, että instituutioiden vanhat perustukset murretaan. Joustavassa erikoistumisessa yhtiöt pyrkivät täyttämään markkinarakoja ja vastaamaan mahdollisimman nopeasti muutuvaan kysyntään ja tuotamaan yhä suuremman määrän erilaisia hyödykkeitä yhä nopeammin. Sennettin esiin tuoma kolmas piirre, vallan keskittäminen ilman keskittämistä, kuvastaa sitä, miten nykypäivän verkostot ja markkinat mahdollistavat vallan keskittämisen ilman sen keskittämistä. Yksilöllä on organisaatiossa enemmän valtaa ja mahdollisuuksia päättää omasta työstään, ja tiukka organisaatiohierarkia on häivytetty. Näiden kolmen muutoksen myötä instituution rakenteen voidaankin nähdä muuttuneen vain aiempaa monimutkaisemmaksi. (Sennett 2002, 46–57.)

Ulrich Beck (2000, 70) ja Julkunen (2014) kirjoittavat työn individualisoitumisesta. Postmoderni työ on yksilön näkökulmasta joustava, henkilöitynyt, subjektivoitunut, globaali ja tietoistunut. Uudessa työssä työntekijöitä vaaditaan oppimishalukkuutta, oikeita asenteita ja sosiaalista kyvykkyyttä. Työntekijä, joka nähdään yksilönä tuotantokoneiston osana olemisen sijaan, ottaa itse vastuun omasta elämästään ja työstään ja luo oman uniikin elämänpolkunsu. Työn subjektivoitumisella tarkoitetaan myös työn riippuvaisuutta tekijästään, työn henkilökohtaistumista ja henkilökohtaisen vastuun kantamista. Tayloristisella tuotantoprosessilla tavoiteltiin mekaanista ja automatisoitua työympäristöä, missä yksittäisen työntekijän tiedoilla ja taidoilla ei ollut merkittävää roolia.

Postmodernissa työelämässä työntekijältä vaadittavat joustavuus ja innovatiivisuus antavat mahdollisuuden työntekijän omalle harkinnalle sekä itsensä kehittämislle. Työntekijä nähdään yksilönä, ja uudet tuotantomenetelmät sekä tuotannon ja työvoiman rakennemuutokset voimistavat subjektiivisuuden, yksilöllisyyden merkitystä. Työorganisaatioiden rakennemuutokset, tietoyhteiskunnan idea ja individualismin korostaminen vahvistavat työn osaamisvaatimusten, vastuullisuuden sekä yksilön kehittymis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntymistä. (Julkunen 2014, 118–121, 214.)

Affektiivisuus ja emotionaalisuus liittyvät olennaisesti subjektiivituneeseen työhön. Työnteko sisältää yhä enemmän työtä, osaamista, jossa vaaditaan tunnetiloja ja niitä pyritään myös siirtämään eteenpäin asiakkaalle. Esimerkiksi myyntityötä tekevä vaaditaan olevan dynaaminen ja innostunut tavoitteenaan tartuttaa innostus ja kiinnostus myös asiakkaaseen. Subjektiivituneessa työssä työntekijä tuo oman persoonaansa asiakas kohtaamiin. Henkilökohtaiset tunteet, mielipiteet ja taidot näkyvät päätöksenteossa ja muiden kanssa työskennellessä, ja näiden sallitaan näkyvän. Työntekijä tuo työhön itsensä kokonaisuutena, ei vain pelkkää ammattitaitoaan tai työpersoonaansa. Subjektiivituneeseen työhön liittyy myös olennaisesti, että yksilön vastuulla on entistä enemmän menestyminen, että mahdollinen epäonnistuminenkin. Onnistumiset vahvistavat työntekijää ja hänen ammatti-identiteettiään, mutta epäonnistumiset vaikuttavat työntekijän persoonaan ja hänen ammatti-identiteettiinsä niitä heikentäen. Postmoderni työelämä olettaa, että työntekijä tekee työn hyvin ja vastuullisesti, on tarpeeksi tuottava ja hyödyllinen organisaatiolle, itsenäisesti itseään johtaen ja vastuun kantaen. 2000-luvun ihannetyöntekijällä on yrittäjän elämänsänsä. (Harni & Pyykkönen 2017, 113-116; Julkunen 2014, 120–123, 142.)

Myös Vähämäki (2003, 16-17) on jaotellut vanhan ja uuden työn eroavaisuuksia. Vähämäen mukaan työ vanhoissa teollisuusyhteiskunnissa oli ulkoisesti eriytyntä ja erikoistunutta, mutta kuitenkin sisällöltään persoonatonta. Työntekijän persoonallisuus häivyttiin liukuhihnatyössä työnjaolla ja erikoistumisella. Nykyaikainen työ on sen sijaan ulkoisesti samanlaista eli erikoistumatonta, mutta sisällöltään se on eriytyntä. Työtehtävien vaihtelevuuden vuoksi, työntekijää ei kouluteta pitkään tiettyä työtä varten, vaan työuran varrelle kohdistuu uudelleen koulutustarpeita. Tänä päivänä opetel-

laan yleisiä valmiuksia työelämään, ei niinkään erityisiä ammatteja tai työprosessien hallintaa. Itsensä kehittämisen tarve kohdistuu myös persoonallisuuden kehittämiseen. Työntekijöiden vapaa-ajan harrastusten merkitys on muuttunut yhä tärkeämmäksi työnantajan silmissä ja sitä pyritään hyödyntämään työelämän prosesseissa. Myös Blom & Hautaniemi (2009, 155-156), Harni & Pyykkönen (2017, 113-116), Melin (2009, 58-59) ja Julkunen (2014, 126) korostavat yksilöiden persoonien merkitystä tämän päivän työelämässä. Luovuuteen, yrittäjyyteen ja yritteliäisyyteen panostetaan ja työ nähdään itsensä toteuttamisen areenana, jossa on mahdollisuus kehittyä ja testata omaa kyvykkyyttään ja ideoitaan. Vähämäen (2003, 23-24) mukaan uusi työ on aiempaa sosiaalisempaa ja se edellyttää työntekijöiltä yhteistyökykyä, suhteita, teknistä ja organisatorista tietoa, laitteistoja sekä henkilökohtaista sitoutumista.

Uuden murroksen jälkeisessä työssä korostuu yhteistyötaidot, sillä sosiaalisuus ja kommunikaatio ovat keskeisessä asemassa. Julkunen (2014, 155–156) mukaan työ on muuttunut palveluvaltaiseksi ja vuorovaikutusta korostavammaksi ja samalla työelämä on myös naisistunut. Naisten määrällinen osallistuminen työelämään on kasvanut länsimaissa, mutta tämän lisäksi työnteossa on tapahtunut kulttuurinen muutos kommunikation suhteen. Määrällinen muutos on ollut suurempi muissa maissa kuin Suomessa, sillä täällä naiset ovat osallistuneet vahvemmin työelämään ja myös käyneet useammin kokopäivätyössä jo aiemmin. (Julkunen 2014, 155–156.)

Joustava työ ja joustava työaika määrittävät nykypäivänä monen työntekijän elämää. Naisten osallistuminen työelämään osa- ja kokoaikaisina työntekijöinä lisäsi vaatimuksia työajan joustavuudesta. Joustava työaika mahdollistaa joidenkin töiden, kuten tietotyön, tekemisen kotoa käsin tai erilaisina jaksoina. (Sennett 2002, 58–59.) Joustava työ ei kuvasta tänä päivänä vain joustavia työaikoja, vaan myös joustavuutta palkoissa ja työn tekemisen paikoissa. Hyvien tietoliikenneyhteyksien ja it-laitteiden avulla voidaan työskennellä toimiston työpisteen ulkopuolella. Joustavuus nykytyöelämässä näkyy lisäksi esimerkiksi erilaisin lisäbonuksin, joilla palkitaan hyvin suoriudutusta työstä. (Julkunen 2014, 107.)

Myös Vähämäki (2003, 16-17, 20) toteaa, että työ ja työsuoritukset ovat muuttumassa epämääräisiksi. Työnteko on usein tilaltaan rajatonta ja ajaltaan loputonta. Tilaltaan rajatonta työtä ei tehdä vain työpaikoilla, sillä työntöön paikat ovat moninaistuneet. On yhä vaikeampaa sanoa, missä tilassa varsinainen työ tehdään etenkin tietotyöläisten osalta. Työajan ja vapaa-ajan rajat hämärtyvät, kun työnteko ei pysy määrättyssä työajan puitteissa. Työn teosta on tullut henkisesti jatkuvaa, koska erilaiset tehtävät, toiminnat, työ ja vapaa-aika ovat samanaikaisesti mielessä. Uusi työ on myös olemassa erilaisten verkostojen muodossa, eli se on yhteydessä lokaaleihin ja globaaleihin verkostoihin, jolloin työ, työsuoritukset ja mielen liikkeet jakautuvat myös maantieteellisesti laajalle alueelle. (Vähämäki 2003, 16-17, 20.)

Uuden työn myötä myös tiimityö on yleistynyt merkittävästi. Vuonna 2000 tiimeissä työskenteli neljä viidestä työntekijästä, ja tiimityön tekijöistä kolmannes työskenteli tiiviisti asiakkaiden parissa. (Siltala 2004, 184.) Tiimeissä työskentely vaatii hyviä ihmishuonokkaita, kuten toisten kuuntelemista ja kykyä joustaa. Tärkeimpiä taitoja on sopeutuminen tilanteeseen sen vaatimalla tavalla, sillä tiimeissä työskennellään useimmiten itseohjautuvasti omaa toimintaa suunnitellen tiimin vetäjän avustuksella. Oma työskentely suunnataan johonkin tiettyyn yhteiseen päämäärään kollektiivisesti toimien ja työskentely osana tiimiä vaatii kykyä tarkkailuun ja tilanteen arvioimiseen kauempaa. Työskentely on usein lyhytjänteistä ja lopulta tiimit hajoavat ja ne kootaan uusiin tehtäviin. (Sennett 2002, 105, 113, 118.)

Tietotyö on yksi konkreettisimmista uuden työn tuomista muutoksista ja kehitysaskeleista. Tätä työntöön muotoa ohjaavat it-laitteet ja kommunikaatiomahdollisuudet ympäri maailmaa aikavyöhykkeistä ja maiden rajoista riippumatta. Tietotyön ajatellaan tuovan parempia työpaikkoja, vaikka globalisaation myötä työtä siirtyisi myös muualle. Tietotyöläisiksi määritellään yleensä henkilöt, joilla on korkea koulutus ja jotka käyttävät työssään paljon informaatioteknologiaa. Tietotyöksi taas voidaan määritellä työ, jota tehdään aivoissa kognitiivisen päättelyn ja työn kautta. Tietotyö edellyttää itsereflekttiivisyyttä eli hyvää itsenäistä työskentelyä ja ongelmanratkaisua. Tietotyöläisen tulee huolehtia itse, että työ tulee tehdyksi ja tämän vuoksi heidän palkkauksensa on keskimääräistä parempaa. Mahdollisuudet edetä uralla ovat yleensä muita työntekijöitä pa-

remmat. Työn tietoisuminen sisältää teknologisen kehityksen lisäksi työn subjektivoitumisen, yksilöllistymisen ja personoitumisen elementit, sillä tietotyötä tekevillä työntekijöillä on tietopääomaa. Tietoisunut työ on lisäksi ryhmämuotoista ja verkottunutta, sillä useimmiten personoitu tietopääoma on yhteisesti luotua ja välitettyä. (Julkunen 2014, 125, 132-133; Melin 2009, 61–62.)

Uuden työn tekijän esikuva on yrittäjä, jolla on erityisesti sisäistä yrittäjäyyttä Harnin ja Pyykkösen (2017, 115-116) mukaan. Sisäisesti yrittäjämäinen työntekijä ymmärtää, että työpaikkansa säilyttääkseen hänen on ajateltava kuin yritys, jossa hän työskentelee, puhuttava sen kieltä ja omaksuttava sen arvot. Omasta elämästä on tehtävä osa työtä ja työssä on kehityttävä jatkuvasti pärjätäkseen työmarkkinoilla. Yrittäjämäisen työntekijän on oltava jatkuvassa toiminta- kommunikaatio- ja verkostovalmiudessa ja markkinoitava itseään. Joustokapitalismin myötä markkinatalouden ailahteluita pyritään siirtämään yksilöille, työntekijöille itselleen, yritysten tai julkisen sektorin sijaan. Ihannekansalainen on kuin yritys, joka muuttuu markkinatilanteen mukaan säilyttääkseen markkina- asemansa tai parantaakseen sitä. (Harni & Pyykkönen 2017, 115-116.)

3.3 Suomalainen työ, sen merkitys suomalaisille ja työn tulevaisuus- **kuvat**

Tilastojen mukaan (taulukko 1) työvoiman ja työllisten osuus on kasvanut 2000-luvulla ja työttömien osuus on pienenentynyt. Koko väestöstä työikäisiä on 60 prosenttia. Suomalainen työ on tilastojen mukaan (taulukko 2) tänä päivänä jakautunut 14 ammattialaan, joista suurimmat työllistävät alat ovat terveys- ja sosiaalipalvelut ja teollisuus. Tilastoista on tulkittavana, että vuonna 2017 liike-elämän palveluiden toimiala kääntyi kasvuun 12 000 hengellä ja koulutuksen toimiala 8 000 hengellä. Rakentamisen toimialalla kasvu jatkui 8 000 hengellä. Rahoitus- ja vakuutus toiminnan sekä kiinteistöalan toimiala kasvoi 6 000 työllisellä. Informaatio ja viestintä toimialalla työllisten määrä kasvoi 4 000 työllisellä, toimialan muu palvelutoiminta kasvu jatkui niin ikään 4 000 työllisellä. Edelliseen vuoteen verrattuna työllisten määrä väheni tukku- ja vähittäiskaupassa 9 000 hengellä. Terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialalla työllisten määrä väheni 5 000 hengellä pysytellen kuitenkin suurimpana työllistäjänä. Teollisuuden toimialoista

työllisten määrä väheni etenkin sahatavaran, paperin ja paperituotteiden valmistuksessa. Maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivostoiminnassa sekä toimialalla kuljetus ja varastointi työllisten määrä väheni hieman. (Tilastokeskus 2017.)

TAULUKKO 1

Väestö toiminnan mukaan, 15–74-vuotiaat (Tilastokeskus 2017.)

	2000	2010	2016	2017
15–74-vuotiaat, tuhatta	3 901	4 043	4 109	4 114
Työvoima	2 589	2 672	2 685	2 707
Työlliset	2 335	2 447	2 448	2 473
Työttömät	253	224	237	234
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 312	1 372	1 424	1 407
Työvoimaosuus, %	66,4	66,1	65,3	65,8
Työttömyysaste, %	9,8	8,4	8,8	8,6
Työlliset, tuhatta	2 335	2 447	2 448	2 473
Työsuhteen tyyppi ¹⁾ , tuhatta				
Osa-aikatyö	286	358	399	408
Kokoaikatyö	2 047	2 087	2 048	2 063
Työnantajasektori, tuhatta				
Yksityinen	1 692	1 774	1 783	1 794
Kunta	486	510	528	533
Valtio	151	153	129	141
Tuntematon	6	10	7	5
Ammattiasema, tuhatta				
Yrittäjät ja yrittäjäperheenjäsenet	319	328	344	326
Palkansaajat	2 016	2 120	2 105	2 147
Tehdyt työtunnit palkansaajaa kohti, h/vuosi				
Yhteensä	1 638	1 584	1 602	1 601
Yksityinen sektori	1 673	1 614	1 626	1 625
Julkinen sektori	1 563	1 520	1 552	1 547

¹⁾ Ml. tuntematon

TAULUKKO 2

Työlliset toimialoittain, 15–74-vuotiaat (Tilastokeskus 2017.)

Toimiala TOL 2008	2000	2010	2016	2017
	1 000 henkeä			
Maa-, metsä- ja kalatalous; kaivostoiminta	146	115	101	99
Teollisuus; sähkö-, lämpö-, vesi- ja jätehuolto yms.	473	388	356	355
Rakentaminen	147	172	178	187
Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja -pyörien korjaus	277	298	290	282
Kuljetus ja varastointi	152	156	141	139
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	77	83	85	85
Informaatio ja viestintä	89	95	101	106
Rahoitus- ja vakuutustoiminta; kiinteistöala	70	71	75	81
Liike-elämän palvelut	184	250	271	283
Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	115	117	111	115
Koulutus	165	174	173	181
Terveys- ja sosiaalipalvelut	326	379	409	404
Muu palvelutoiminta	109	139	148	152
Toimiala tuntematon	6	12	8	5
Yhteensä	2 335	2 447	2 448	2 473

Evan arvo- ja asennetutkimuksen (Haavisto 2010, 75) mukaan työväenluokkaan samaistuu 2010-luvulla viidennes (21%) suomalaisista, keskiluokkaan hieman yli joka toinen (55%), loppujen (24%) ilmoittaessa jäävänsä mieluiten luokittelun ulkopuolelle. Keski- luokkaan identifioituvien osuus on kasvanut, mutta raportin mukaan ryhmän kasvu on tapahtunut aiemmin luokattomaksi itsensä ilmoittuneiden vuoksi. Ajoittaisista vaihteluista huolimatta työväenluokkaan samaistuvien osuus on pitänyt pintansa vuosikymmenien läpi ja on 2010-luvulla yhtä suuri kuin 1980-luvun mittauksissa. Työväenluokkaan samaistuvia löytyy miltei jokaisesta väestöryhmästä, eniten kuitenkin sen perinteisesti viiteryhmistä, kuten vasemmistoliittoa äänestävistä, SAK:n jäsenistä, vähemmän koulutetuista sekä työntekijöiden väestöryhmistä. Toimihenkilöväestö samaistuu taas lähinnä keskiluokkaan. (Haavisto 2010, 77.) Vuosituhannen alussa suomalaiset palkansaajat jakautuivat työpaikkaa koskevan vallan ja työn luonteen mukaan seuraavasti: johtajina työskenteli 13 prosenttia, asiantuntijatehtävissä oli 14 prosenttia, työnjohtajia oli 11 prosenttia ja työntekijöinä työskenteli loput 62 prosenttia. Miltei kaksi kolmasosaa tuolloin kyselyyn vastanneista luokitteli siis itsensä työntekijöiksi ja vain kolmannes johtajiksi ja asiantuntijoiksi. (Melin 2009, 71.)

Suomalaisten elämänsisällössä työnteolla on keskeinen rooli. Työ merkitsee suomalaisille lukuisia erityyppisiä asioita ja myös eri asioita eri ihmisille. EVAn arvo- ja asennetutkimuksessa (Haavisto 2010, 33) suomalaisten vastauksissa nousee kolme tekijää ylitse muiden. Työn suurimpina merkityksinä ovat sen tarjoama toimeentulo, identiteetin ylläpito ja työhön liittyvä sosiaalinen vuorovaikutus. Toimeentulon ohella työ antaa suomalaisille kestäviä identiteetin rakennuspalikoita, sillä työn koetaan rakentavan ja muokkaavan tekijäänsä sekä ammattilaisena että yksilönä. Suomalaiset arvostavat työn merkitystä ammatillisen kehittymisen ja oman osaamispääoman kartuttamisen lähteenä. Lisäksi lähes puolelle suomalaisista työ on itsearvostuksen merkittävin lähde ja tekijä, joka ylläpitää omaa identiteettiä. Työn tärkeänä merkityksenä nousevat esiin myös työhön liittyvät ihmissuhteet, joiden työlle antamaa suurta merkitystä korostaa miltei puolet EVAn kyselyyn vastanneista vastaajista. Keskeisintä on hyvät työkaverit ja työyhteisön sosiaalinen lähiverkosto. Yhteenkuuluvuuden tunnetta työnantajaa tai koko työyhteisöä kohtaan ei taas pidetä niin tärkeänä. Lisäksi suomalaiset liittävät yhä työntekoon vahvan moraalisen aspektin. Reilu kolmannes suomalaisista on sitä mieltä, että työnteko on jokaista yhteiskunnan jäsentä kohtaava velvollisuus. (Haavisto 2010, 33, 34-35.)

Asenne-eroja työn merkityksestä löytyy enemmän koulutettujen, sosioekonomisesti paremmassa asemassa olevien ja vähemmän koulutetun työväestön välillä kuin nuorempien ja vanhempien ikäluokkien välillä. Nuoremmat korostavat työn merkitystä arvioidessaan samoja asioita kuin vanhemmatkin, mutta heidän linja on astetta matalampi. Työväenluokkaan kuuluvat painottavat taas keskiluokkaan kuuluvia enemmän työn puhtaasti välineellistä merkitystä toimeentulon antajana kuin työn merkitystä identiteetin rakentajana tai ihmissuhteiden merkitystä. (Haavisto 2010, 37-38.) Kannoissa ilmenee suuri väestöryhmittäinen vaihtelu. Työ koetaan merkittävimmäksi elämänsisällöksi etenkin niissä ammattiryhmissä (maanviljelijät, yrittäjät ja johtavassa asemassa olevat), joissa työn ja muun elämän erillään pitäminen on hankalinta tai työ on jopa suoranainen elämäntapa. Keskiverto suomalainen haluaa mielenkiintoisen työn hyvähenkisessä työyhteisössä, jota johtaa reilu esimies. Työsuhteen vakinaisuus ja varmuus ovat hänelle tärkeämpiä kuin suuri palkka, korkea status tai urakehitysmahdollisuudet. Hyvällä työpaikalla on hyvä henki ja viihtyisä työympäristö, työ on mielenkiintoista, esimies on innostava ja reilu ja työsuhte on vakinainen. Uran sijaan suomalainen haluaa mie-

luummin toteuttaa ja kehittää itseänsä myös vapaa-ajalla, joten siksi työn tulee tarvittaessa joustaa. (Haavisto 2010, 25-27, 44, 52.)

Jo aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että työmarkkinoiden lohkoutuminen vaikuttaa työtilanteeseen melko suoraviivaisesti kahtiajakautumisolettamuksen mukaisesti. Tämän mukaan yhteiskuntaan syntyy hyviä ja huonoja töitä, työpaikkoja, joissa voidaan hyvin tai räsytetään, töitä joihin halutaan ja töitä, joita kartetaan. Lohkoontuminen vaikuttaa myös palkkaukseen ja uralla etenemisen mahdollisuuksiin. Aiempien tutkimusten tulokset kertovat, että työn ehdot ja työolot vaikuttavat ihmisen arjen kokonaisuudessa hyvinkin paljon. Luokkaryhmien lisäksi merkittäviä eroja löytyy miesvaltaisten ja naisvaltaisten työväenluokan työolojen väliltä, vaikka palkkatyöläisten asema on lähentynyt toisiaan. Työn haitta- ja räsytustekijät kuormittavat useimmiten vähiten koulutettuja, joilla on myös eniten työympäristön haittoja, pienin palkka ja vaatimattomin asunnon varustetaso. Tietotyöläisiä kuormittaa eniten taas kiire, henkinen räsytys ja epävarmuus työn jatkumisesta. Projektit halutaan saada valmiiksi, mutta laadulla ei ole väliä. (Melin 2009, 59-62.)

Tänä päivänä pidetään varmana, että suomalainen työelämä tulee muuttumaan. Kansa on huolissaan kilpailukykynsä menettävästä maastaan. Suuret ikäluokat ovat eläköitymässä ja nuoremmat, edeltäjiään paremmin koulutetut, mutta myös arvostuksiltaan osin erilaiset ikäluokat saavat nopeassa tahdissa lisää vastuuta. Työttömyyden ja heikkenevän huoltosuhteen kysymykset tulee ratkaista hyvinvointiyhteiskunnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Valtion velanmaksukykyyn vuoksi suomalaisten tekemän työn arvon tulee nousta. Tämä tulevaisuudenskenaario on saanut työpolitiikan aktiiviseksi ja aktivoimaan eri syistä työelämän ulkopuolella olevia työkäisiä. Työuria pidennetään muun muassa pyrkimyksillä aikaistaa opiskelujen aloittamista ja muutamalla eläke-ehdoja. Suurin osa suomalaisista kokee työurien pidentämisen olevan hyvä vaihtoehto tulevaisuuden haasteisiin. (Haavisto 2010, 7-8, 68, 80-81, 84; Heinilä 2014; Toivonen 2016, 78.)

Tuotannon rakenne on jo tänä päivänä muutoksessa ja talouden uusia kasvualoja etsitään. Talouden rakenteiden ja sitä kautta ammattirakenteen uskotaan menevän osin uusiksi. Yli puolet suomalaisista pitää todennäköisenä, että palvelualoilla syntyy merkittä-

västi uusia työpaikkoja, kun taas teollisuuteen uusia työtilaisuuksia ei synny. Suomalaisen näkemyksissä palveluyhteiskunta tulisi siis laajenemaan tulevaisuudessa. Suomalainen työelämä tulee lisäksi muuttumaan työmarkkinoiden kansainvälisen kilpailun kiristymisen myötä ja asennoituminen globalisaation on ristiriitaista väestön keskuudessa. EU-jäsenyyden, vapaan liikkuvuuden ja globalisaation myötä liike-elämän ja vapaa-ajan matkustaminen on lisääntynyt huomattavasti kielitaidon kasvaessa, mutta ulkomailta työskentely ei juurikaan ole yleistynyt viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana. Kansainvälisimmässä työntekijäryhmässä on paljon akateemisesti koulutettuja ja ylempiä toimihenkilöitä. Työmarkkina-asetusta riippumatta suomalaiset pitävät suurena haasteena pitää työpaikat kotimaassa lähitulevaisuudessa. Tulevaisuudenskenaariossa työpaikkojen pelätään katoavan kotimaasta, samalla kun osaavaa työvoimaa ei löydy. Tämä lisää kaikkien turvattomuuden kokemuksia. Kolmen neljäsosan kantana on, ettei nyky-yhteiskunnassa voi elää luottavaisin mielin, koska työpaikan ja toimeentulon voi menettää sattumanvaraisesti. Huoli on suurin työväestön työntekijäryhmissä, jotka kokevat uhkan suurimmillaan ja he pelkäävät suomalaisten työpaikkojen menettämistä ulkomaille. (Haavisto 2010, 7-8, 68, 80-81, 84; Heinilä 2014; Toivonen 2016, 78.)

Huolestuneen tulevaisuudenskenaarion myötä suomalaisten suhtautuminen pakolaisiin ja maahanmuuttoon on kiristynyt pitkän suvaitsevamman ajanjakson jälkeen. Parin viime vuosikymmenen aikana maahanmuutto Suomeen on ollut vilkasta ja ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä on kasvanut. Maahanmuuton kasvun myötä maahanmuuttajien työllisyys on noussut keskeiseksi kysymykseksi. Yleisesti suomalaiset ovat ajatelleet, että pakolaisilla ja maahanmuuttajilla tulee olla samat velvollisuudet ja oikeudet yhteiskunnassa. Suomalaiset haluavat muualta tulleet töihin, eivätkä aseta heitä työmarkkinoilla vastakkain kotimaan työttömien kanssa. Vuonna 2015 Suomessa asui yhteensä noin 230 000 ulkomaan kansalaista ja ulkomaalaisväestön ikärakenne on työvoimanäkökulmasta hyvä: kolme neljästä (75 %) Suomessa asuvasta ulkomaalaisesta on työiässä (18-64-vuotiaita). Suomeen muuttaneista noin 70 prosenttia on alle 35-vuotiaita, joten edellytykset työllistyä ovat sopivat. Muuttajien taustatekijöiden lisäksi myös politiikkatoimet, esimerkiksi kotouttamistoimet, vaikuttavat maahanmuuttajien työllistymiseen ja työuriin. Ulkomaalaisten työhön osallistuminen on kuitenkin vähäisempää kuin Suomen kansalaisten. Koko väestön työllisyysaste ollessa noin 70 prosent-

tia, ulkomaalaisten osuus on jäänyt alle 60 prosenttiin. Kansa epäilee laajalti maahanmuuton taloudellisia hyötyjä ja sitä pystyykö maahanmuutto korvata ikääntyvää työväestöä. (Busk, Jauhiainen, Kekäläinen, Nivalainen & Tähtinen 2016; Haavisto 2010, 21; Toivonen 2016, 67, 71.)

3.4 Suomalainen sanomalehti

Suomessa mediataloutta hallitsee painoviestintä eli graafinen viestintä: sanoma- ja aikakauslehdistö sekä kirjankustannustoiminta. Vuonna 2015 se kattoi 57 prosenttia koko mediasektorin arvosta. Painoviestintä on Suomessa luonteeltaan saman tyyppistä kuin muissa teollistuneissa länsimaissa. Kustannustoiminta on melkein kokonaisuudessaan yksityisessä omistuksessa, mutta omistajat ovat hyvin erilaisia. Sanomalehdistö on Suomessa suhteellisen keskittynyttä ja yhä harvemmat lehtiyritykset hallitsevat yhä suurempaa osaa lehdistöstä. Vuonna 2014 sanomalehtiyhtiö Alma Media Oyj hallitsi 19 prosenttia sanomalehtien kokonaislevikistä. Toiseksi suurin, Sanoma Oyj, hallitsi 18 prosenttia. Koko joukkoviestintämarkkinoiden taloudesta sanomalehtien osuus oli vuonna 2015 Suomessa 28 prosenttia ja mediamainonnasta saatavasta rahoituksesta 34 prosenttia. Yleisön mediakulutus on sirpaloitunut mediatarjonnan lisääntyessä ja tämä pakottaa mediayhtiöt ajattelemaan uudestaan koko toimintaansa, sillä mediayhtiöiden talouden perustana ovat vastaanottajat. Vastaanottajamäärä vaikuttaa suoraan tiedotusvälineen rahoitukseen, esimerkiksi kaupallisessa lehdessä ilmoittajien mielenkiintoon mainostaa kyseisessä julkaisussa. (Huovila 2005, 34; Olkinuora, 2006; Wiio & Nordenstreng 2016, 22, 23, 25, 33.)

Tutkimusten mukaan joukkoviestinnän seuraaminen on säilynyt 1980-luvulta lähtien suunnilleen ennallaan. Perusvälineistä sanomalehden lukemiseen päivittäin käytetty aika on pysynyt vakaasti 30-40 minuutin tasolla mukaan lukien verkossa lukeminen, ja radion ja television seuraamiseen käytetty aika on taas lisääntynyt 1990-luvulle saakka. Nuoremmat ikäluokat, alle 45-vuotiaat, käyttävät vähemmän painoviestintää kuten sanoma- ja aikakauslehtiä ja kirjoja. He korvaavat painoviestimet internetin kautta saatavilla palveluilla. Vanhemmat ikäluokat, 65 vuotta täyttäneet, taas tilaavat enemmän sanomalehteä ja yleisaikakauslehteä. Noin 90 prosenttia sanomalehtien levikkimyynnistä

on tilattuja kotiin kannettuja lehtiä. Suomalaiset ovat maailman ahkerimpia sanoma- ja aikakauslehtien lukijoita, sillä suomalaisista 88 prosenttia luki sanomalehtiä painettuina tai digitaalisena vuonna 2016. (Jyrkkäinen 2016, 108; Sauri & Picard 2016, 49; Wiio & Nordenstreng 2016, 22, 24.)

Tapani Huovilan (2005) mukaan taustoittava ja ei-päiväkohtainen tieto on lisääntynyt joukkotiedotusvälineissä. Sanomalehdistössä tämän huomaa viikonloppusivujen määrän lisääntymisestä ja vahvistumisesta. Taustoittavaa uutistietoa tarvitaan, jotta lukija ymmärtää päiväkohtaiset uutiset paremmin ja uutiset eivät jää vain sirpalemaisiksi mielikuviksi. Lisäksi niiden tarkoituksena on tarjota hyödyllistä tietoa, elämyksiä sekä samaistumismalleja. Samaistumismallien tarjoaminen vaikuttaa tietoihin ja tunteisiin ja tehostaa kiinnostusta ja viestin perille menemistä. Taustoittavan ja ei-päiväkohtaisen jutun tiedotusväline ideoi useimmiten jollekin valitulle vastaanottajaryhmälle. (Huovila 2005, 63, 69.)

Sanoma- ja aikakauslehdistö syntyi Pohjoismaissa 1800-luvulla kansallisen demokrati-an välineeksi. Alkujaan vahva poliittinen ja yhteiskunnallinen lehdistö ajautui kuitenkin 1960-70-luvuilla taloudellisiin vaikeuksiin ja monet lehdet kaatuivat. Tämä merkitsi niin sanotun sitoutumattoman, kaupallisin periaattein toimivan lehdistön aseman vahvistumista ja keskittymistä. Kansalaisten sananvapauden ja monipuolisen tiedonsaannin turvaamiseksi on otettu käyttöön erityinen lehdistötukijärjestelmä, jotta moniarvoinen joukkoviestintäjärjestelmä voisi toteutua. Lehdistötuen on katsottu turvaavan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja vapaata mielipiteenmuodostusta, edistävän tiedonvälitystä niin paikallisella kuin valtakunnankin tasolla ja varmistavan erilaisten poliittisten ja sosiaalisten mielipiteiden esiintymisen lehdistössä. Tukea on jaettu Suomessa automaattisesti ja harkinnanvaraisesti, ja tuen määrä ja jakomekanismit ovat vuosien mittaan vaihdelleet riippuen eduskunnan päätöksistä. Lehdistön epäsuorana taloudellisena tukena voidaan myös pitää tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien alennettua arvonlisäverokantaa. (Jyrkkäinen 2016, 74; Sauri & Picard 2016, 45-46.)

Joukkoviestintää säännellään yhteiskunnassa myös muilla keinoin, jotta se tavoittaa yhteiskunnallisen toiminnan tunnusmerkit ja säännönmukaisen toiminnan. Joukkovies-

tinnän sääntelyssä voidaan yleisesti erottaa kolme tasoa: lainsäädännön, itsesääntelyn ja tapakulttuurin tasot. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 342, 344-345.) Lainsäädäntöön on kirjattu ne demokraattiseen yhteiskuntaan liittyvät perusarvot, joita myös joukkoviestinnässä on edistettävä. Lisäksi joukkoviestimien toimintaa ohjaavat tarkemmin muun muassa televisio- ja radiolainsäädäntö ja sananvapauslainsäädäntö. Lainsäädäntö on luonteeltaan pakottavaa normatiivista ja teknistä sääntelyä, sen ensisijaisena tehtävänä on ohjata yhteiskunnallista toimintaa eli ilmaista, mikä on yhteisesti sallittua ja suotavaa ja mikä puolestaan kiellettyä. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 345-346.)

Lainsäädäntöä pehmeämpi joukkoviestinnän sääntelyn muoto on alan toimijoiden itsesääntely. Alalla pyritään sopimaan toiminnan periaatteista ja niiden käytännön toteuttamisesta vapaaehtoisesti toimintaan osallisten kesken. Joukkoviestinnän alalla itsesääntelyn perustana ovat ammattieettiset säännöt, jotka lähtökohtaisesti jokainen alalla toimiva hyväksyy. Suomessa joukkoviestinnän alalla itsesääntelyn perustan muodostavat Journalistin ohjeet, jotka ovat Julkisen sanan neuvoston (JSN) kannatusyhdistyksen hyväksymät. Julkisen sanan neuvoston jäseniä ovat käytännössä kaikki Suomen toimittaja- ja julkaisujärjestöt niin sanoma- ja aikakauslehdistönkin, radion ja televisionkin puolelta. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 346-347.) Journalistisissa ohjeissa puhutaan kuitenkin tämän tutkielman aineistona olevista kuvista kovin vähän. Vuonna 2005 voimaan tulleissa ohjeissa todetaan, että yleisön on voitava erottaa tosiasiat mielipiteistä ja sepitteellisestä aineistosta. Myöskään kuvaa tai ääntä ei saa käyttää harhaanjohtavasti. Ruotsalaisten toimittajien vastaavat ohjeet ovat hieman tarkemmat kuvan osalta. Niissä todetaan, että kuvan dokumentaarisuutta pitää valvoa, eikä kuvia saa käyttää harhaanjohtavalla tavalla. (Mäenpää & Seppänen 2011, 54.)

Journalistin ohjeiden lisäksi toimittajan työn perustana ovat toimittajan henkilökohtaiset arvot ja tapakulttuuri. Toimittajan työtä ohjaavat hänen oma maailmankuvansa sekä yhteiskunnan ja työyhteisön tärkeinä pitämät asiat. Toimittaja on myös velvollinen noudattamaan työnantajansa kirjallisesti määrittämää tiedotusvälineen toimituspoliittista linjaa. (Huovila 2005, 43.) Yksittäisten toimitusten ja koko median toimintaa ohjaavat myös tapakulttuuri ja itsesääntely, vaikka näitä ei olisi tarkasti tiedostettu. Tapakulttuuri, joukkoviestinnän sääntelyn näkökulmasta, tarkoittaa niitä itsestäänselvyyksiä, jotka

määrittävät sitä, mikä on julkisesti sopivaa ja sallittua, mikä taas sopimatonta ja kiellettyä. Tapakulttuuriin liittyvät asiat ovat vaikeita havainnoida, koska opimme tälle tasolle kuuluvat viestinnälliset säännöt normaalisti osana kasvatustamme ja kasvamistamme, ja tapakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa. Sosiaalistumme tapakulttuuriin, ja useimmiten emme huomaa tapakulttuurin sääntöä ennen kuin joku poikkeaa siitä. Joukkoviestinnän osalta nousee kysymys, miten joukkoviestimet ja niissä toimivat ihmiset pystyvät ottamaan huomioon eri yleisöjen moninaisuuden ja neuvottelemaan joukkoviestinnän sisällöt siten, että ne kunnioittavat eri yleisöjen moninaisuutta ja moniarvoisuutta. Eri joukkoviestinvälineissä on erilaiset eettiset normistot. Se mikä on sopivaa Seurassa, ei olisi sopivaa Suomen kuvalehdessä. (Nieminen & Nordenstreng 2016, 348-349.)

4 AINEISTONA SANOMALEHTIKUVA JA METODINA PHOTO PRESS STORY ANALYSIS -MALLI

Tutkielman aineistona on vuoden ajalta kerätyt valokuvat Helsingin Sanomien Ura & Työ -sivustolta. Tutkielman tehtävänä on selvittää, miten tämä kyseinen aineisto representoi ja kehystää työelämää. Kuvastaako se suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta. Tutkielman metodina käytän Janne Seppäsen (2005) kuva-analyysimallia ja Joanna Kędran (2016) Photo Press Story Analysis –mallia. Ennen metodityöskentelyä tunnistin aineistokuvat pehmeiden uutisvalokuvien genreen Pienimäen (2013) jaottelun mukaisesti. Tässä luvussa esittelen käyttämäni aineiston ja tutkimuksen metodin tarkemmin aloittaen kuvailulla Helsingin Sanomien asemasta suomalaisessa joukkoviestintäkentässä. Aineiston esittelyn jälkeen syvennyn tutkimusmetodin teoriapohjaan ja esittelen itse metodin ja sen, miten käytin sitä tässä tapaustutkimuksessa.

4.1 Visuaalinen sanoma - aineistona sanomalehtikuva

Suomi on vahva sanomalehtimaa kansainvälisesti vertailtuna ja Helsingin Sanomat on erityisesti merkittävä valtakunnallinen päivälehti vuonna 2017. Kaikkiaan Suomen sanomalehdistö on ollut volyymiltaan joukkoviestintämarkkinoiden toiseksi suurin yksittäinen medialohko television jälkeen viime vuosina. Helsingin Sanomien julkaisija Sanoma on joukkoviestinnän monialayritys ja Suomen suurin mediayritys, vaikka Sanomien liikevaihdosta tulee vain 40 prosenttia Suomesta. (Jyrkkäinen 2016, 65; Sauri & Picard 2016, 60.) Lähes kaikki suomalaiset, 96 prosenttia, viettävät aikaa Sanoman medioiden parissa joka viikko. Helsingin Sanomilla on väkevä asema suomalaisessa mediakentässä, printtilehden levikin ollessa 679 000 päivässä ja sunnuntaisin tätäkin suurempi. Lukijatutkimusten mukaan sunnuntaisin ilmestyvää lehteä luetaan yli tunti ja lehti luetaan yleensä kannesta kanteen. Lukijaprofiili on Helsingin Sanomien oman ilmoituksen mukaan laatutietoinen kaupunkilainen, yli 40-vuotias korkeakoulutettu ja hyvätuloinen, joka on kiinnostunut matkailusta, kulttuurista, yhteiskunnallisista asioista, terveydestä ja ruuanlaitosta. (Helsingin Sanomat Ura ja työ, 2017; Helsingin Sanomat Printti 2017.)

Tutkimusaineistoni on koottu Helsingin Sanomien Talous & Ura -osion Ura ja työ -sivuilta vuoden ajalta elokuun alusta 2016 heinäkuun loppuun 2017. Talous & Ura -osio sijaitsee sunnuntain lehdessä Sunnuntai -sivujen jälkeen lehden B-osassa. Päädyin aineistonvalinnassa Helsingin Sanomiin, koska se on Suomessa keskeisessä asemassa ja Talous & Ura -osiossa ilmestyvät Ura ja työ-sivut, jotka käsittelevät työelämän kysymyksiä, on tietojeni mukaan Suomen ainoa päivälehdessä viikoittain ilmestyvä palsta tästä aihepiiristä. Ura ja työ -sivuja tuotetaan Helsingin Sanomien Lifestyle -toimituksessa, ja sitä on julkaistu elokuusta 2016 alkaen. Toimituksessa työstetään myös Torstai - ja Lauantai -liitteitä sekä hyvinvointijuttuja verkkolehden. Toimituksen käsittelemiä aihepiirejä ovat esimerkiksi terveys, ihmissuhteet, treeni, ruoka, perhe, teknologia, matka, autot ja ura. Toimituksessa työskenteli loppuvuodesta 2017 19 henkeä nimikkeiltään tuottaja, toimitussihteeri, uutispäällikkö, esimies ja toimittaja. Toimituksella ei ole omia valokuvaajia tai taittajia, vaan nämä nimikkeet palvelevat Helsingin Sanomissa monien eri osioiden toimituksia. Suurin osa Lifestyle -toimituksen henkilös-

töstä on 30-40 vuotiaita naisia. Henkilöstö on vaihtunut viimeisen vuoden aikana, mutta jakauma on pysynyt osapuilleen samana. Samaa aihepiiriä käsitteleviä juttuja tehdään Helsingin Sanomissa myös talouden ja politiikan toimituksissa ja välillä myös kotimaantoimituksessa, jos kyse on nopeista (kovista) uutisista liittyen uraan ja työhön. (Miikkulainen 2017.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa Helsingin Sanomilla on television ohella, hyvin vahva rooli julkisen keskustelun päiväjärjestyksen luomisessa. Näistä syistä lehden voi sanoa edustavan suomalaista valtajulkisuutta valtoimillaan. Samaan rajaukseen ovat päätyneet myös monet muut tutkimukset ja tutkijat (ks. esim Huovila 2005 tai Puhakka & Ridell 1996). Suhonen kuitenkin huomauttaa (1994, 70-71), että Helsingin Sanomat ei ole edustava näyte maamme sanomalehdistä, saati yleisestä joukkoviestinnästä. Mielestäni juuri tämä lisää Helsingin Sanomien mielenkiintoisuutta tutkimuskohteena. Helsingin Sanomilla on erityisasema suomalaisessa viestintäjulkisuudessa ja yhteiskunnallisen keskustelun päiväjärjestyksen asettamisessa. Sanomalehti nostaa muun ohella asialistalle agendoja, jotka voivat nousta myös valtakunnalliseen poliittiseen keskusteluun. Helsingin Sanomien paikasta julkisuudessa ja sanomalehdistön kentällä kuvaa lehden suuri valtakunnallinen levikki (Media Audit Finland 2018), toimintaresurssit ja institutionaalinen asema. Vaikka tilastojen mukaan lähes joka toinen lukija on pääkaupunkiseudulta, on Helsingin Sanomilla vahva kakkoslehden asema myös muissa kaupungeissa, erityisesti koulutetun keskiluokan viestimänä. Vaikka Helsingin Sanomat ei edusta kattavasti maamme sanomalehdistöä, niin se on ainut valtakunnallinen sanomalehti ja täten suunnannäyttävä monella tapaa. Tämä tekee Helsingin Sanomista mielenkiintoisen ja relevantin tutkimuskohteen.

Valitsin aineistoksi ja analyysiyksiköksi Talous & Ura -osion Ura ja työ -sivun huomiota herättävän suuren valokuvan tekstin sijaan, koska tekstin yhteydessä oleva valokuva kertoo visuaalisesti jotakin asiasta huomion herättämisen lisäksi. Sanomalehtivalokuvan tarkoituksena on yleisimmin todistaa sisällöllään tekstin kertoman asian tapahtuneen ja vahvistaa sanoman perillemenoaa. Sanomalehtikuvilta odotetaan objektiivisuutta tai informatiivisuutta, mitä ei esimerkiksi samassa lehdessä julkaistuilta mainoskuville odoteta. Lisäksi suuri osa sanomalehtien kuva-aineistosta on jollakin tavoin ennakoitavaa.

Saman tyyppisen kuvan nähdessään katsoja tunnistaa sen osana saman tyyppisten uutiskuvien jatkumoa ja tietää mihin kuva liittyy. Näitä toistuvia valokuvia ei välttämättä tarkastella tietoisesti aktiivisesti, koska niiden välittämä informaatio on katsojalle jossain muodossa tuttua. Näin uutisvalokuvat noudattavat päivästä toiseen genrelle ominaisia konventioita eli ne ovat usein vakiintuneen tyyppisiä, ja katsoja myös odottaa tietynlaisia visuaalista käsittelytapaa. (Huovila 2006, 10, 14, 147; Noponen 1996, 206.)

Aineistoon on kerätty vuoden aikana, elokuusta 2016 heinäkuuhun 2017, julkaistut suuret valokuvat. Kuvia vuoden ajalta kertyi 48 kappaletta. Palstaa ei julkaistu kolmena viikonloppuna ja kolme palstalla käytettyä kuvaa olivat kuvituskuvia, jotka jätin aineistosta pois. Kuvituskuville ei yleensä anneta ajankohtaisen raportoinnin tehtävää, koska ne eivät täytä uutiskriteereitä. Kuvituskuvien tarkoituksena on luoda korostuneesti mielikuvia ja havainnollistaa asioita, joten ne eivät ole tämän vuoksi ole tasavertaisia uutiskuvien kanssa (Pienimäki 2013, 101).

Aineistoon hyväksytyt valokuvat ovat Pienimäen (2013) mukaan tehdyn jaottelun perustella osallistavia, pehmeitä, uutisvalokuvia. Näillä on lievä uutisarvo, mutta usein ihmisläheinen lähestymistapa. Osallistavat uutisvalokuvat on tuotettu vuorovaikutteisuuden kuvausperiaatteella, jossa on monia kuvaustyylejä. Pääasia on, että kuvattavat voivat osallistua kuvausprosessiin ja ovat tietoisia kuvauksen kohteena olemisesta. Osallistavat, pehmeät, uutisvalokuvat tuotetaan useimmiten toimituksessa harkinnan kautta ja ne vievät enemmän aikaa kuin havainnoivat, kovat, uutisvalokuvat. Osallistavan uutiskuvan rooli on kasvanut kuvajournalistien keskuudessa, sillä etenkin nuoremman polven kuvajournalistit vierastavat yhä enemmän näkemystä dokumentaarisuuden tuottamisesta ulkopuolisuuden kautta ja heitä puhuttelee paljon valokuvaamiseen liittyvä eettiset kysymykset. Osallistavan moodin uutiskuvia on kutsuttu Suomessakin englannin sanalla feature. Feature-valokuvan tarkoituksena on tavoittaa ihmisluonteesta jotakin pysyvää ja ajatonta. Feature viittaa human interest -aiheisiin dokumentaariin valokuviiin, joiden ydinajatuksen oivallus ei edellytä tekstiä ja joissa korostuu konnotaatiivinen ulottuvuus. Osallistavan moodin uutisvalokuviiin liittyy usein tyylejä, jotka eivät kätke kuvaajan ja mallin vuorovaikutusta ja jotka siis paljastavat kuvat representaatioiksi. Pehmeiden uutisvalokuvien tyyli ja käyttö vihjaavat useimmiten genreen kuuluvien

uutisvalokuvien niukemmasta totuusarvosta ja kiinnostavuudesta. Tämä on hyvä huomioida näitä kuvia analysoidessa. (Pienimäki 2013, 101, 108-109, 116-117.)

Osallistavuudesta ja pehmeystä huolimatta nämäkin analyysiyksiköt luetaan kuuluviksi uutisvalokuviiin, jolloin ne ovat ikonisia eivätkä esimerkiksi keinotekoisia kuten mainoskuvat. Uutisvalokuvat luetaan metonymioina. Kun metafora toimii siirtämällä ominaisuuksia todellisuuden yhdeltä tasolta toiselle, niin metonymia toimii assosioimalla merkityksiä samalla tasolla. Yleisesti ottaen kuva viestii sisältöideansa eri elementtien, muotojen sekä kuvasommittelun avulla ja kuvaa pidetään erittäin tehokkaana sanomana sanaan verrattuna. Ikoninen uutisvalokuva kertoo jotain yhteiskunnasta, jossa elämme. Lisäksi valokuvan koon ja sijoittelun avulla arvotetaan jutun kiinnostavuutta. (Blom 1998, 200; Fiske 2000; Huovila 2006, 10, 14, 147; Nojonen 1996, 206; Pienimäki 2013.)

Lukijan katsetta sanomalehden sivuilla ohjataan huomioimalla väri, suunta, sijainti, vihjattu liike, koko, erilaisuus ja eristyneisyys, muoto, monimutkaisuus ja kontrasti visuaalisen suunnittelun avulla. Lisäksi huomioidaan näkemys, että silmä etsiytyy useimmiten ensimmäiseksi sanomalehden aukeamalla vasempaan osaan, lukemisen aloituskohdan mukaisesti. Täten vasen yläosa on aukeaman huomionarvoisin paikka, jonka läheisyyteen pääjuttu yleensä sijoitetaan. Ura ja työ -palstan vasemmalla puolella, juuri siihen mihin katse ohjautuu, on lähes aina osa suuresta valokuvasta, joka tämän tutkielman kysymyksenasettelun mukaan kertoo jotain työelämästä. (Huovila 2006, 12-13, 159.)

Joukkoviestinnän visualisoinnissa sanomalle annetaan muoto ja hahmo, joka tehostaa sanomaa. Sanomalehtijulkaisuissa pääsivut ja osastojen sivut on suunniteltu herättämään huomiota ja sanoman visualisointiin kuuluu tekstin ja kuvan lisäksi graafinen suunnittelu. Suunnittelutilan eri elementit, eli lehden eri osiot välittävät haluttua viestiä ulkoasun kautta. Ne houkuttelevat lukijaa tutustumaan aloitussivuun ja sen eri sivuihin sekä löytämään edelleen sisäsivuilta visuaalisia ärsykeitä, jotka saavat hänet käymään sisällön lävitse. Visuaalisen suunnittelun päämääränä on tukea lähettävää sanomaa, sen luokittelua, arvoa sekä suoranaista sisältöä. Suunnittelun lopputuloksen tulee kiinnittää huomiota, houkutella ja orientoida lukijaa. Visuaalisen suunnittelun tehtävänä on antaa

esitetylle informaatiolle järjestys, jossa vastaanottaja käy ne lävitse. Tällä pyritään varmistamaan informaation vaivaton omaksuminen sekä se, että vastaanottaja havaitsee kaikki lähetetyt viestit. Lisäksi ulkoasun tehtävänä on antaa julkaisijan ajatuksille ja julkaisun päämäärälle hahmo eli tehdä näkymätön näkyväksi ja antaa viestille ääni ja luonne. (Huovila 2006, 12-13, 159.)

Helsingin Sanomat luo Ura ja työ -palstan suurimmalle valokuvalle suuren merkityksen visuaalisen suunnittelun perusteiden mukaan. Juuri tämän vuoksi on mielestäni mielenkiintoista tutkia, mitä nimenomaan tämän palstan valokuvat kertovat suomalaisesta työelämästä tai suomalaisen työelämän arvoista ja kulttuurista. Sanomalehden uutiskuva päätyy ideasta julkaistavaksi usean ammattilaisen yhteistyönä. Yleensä varsinaisia yhteisesti jaettuja käytäntöjä päätöksenteossa ei ole, vaan jokainen työntekijä tekee valintoja tapauskohtaisesti ja oman ammattietiikkansa pohjalta. Lehteen päätyvät kuvat voivat siis johtua viimeisenä iltavuorossa olleen toimitussihteerin, taittajan tai uutispäällikön ratkaisuista. (Mäenpää & Seppänen 2011, 52.) Silti nämä kuvat luovat merkityksiä ja rakentavat todellisuuttamme. Mikäli tutkielman aineisto pitäisi sisällään myös muiden lehtien kuva-aineistoja suomalaisesta työelämästä, kuva-aineiston kirjo olisi huomattavasti laajempi, sekä myös sen tuottamistavat. Visuaalisen suunnittelun päämääränä on herättää ja pitää yllä vastaanottajan mielenkiintoa edessään olevaan julkaisuun, ja eri lehdillä on erilaiset lukijaprofiilit ja tavoitteet sanomansa eteenpäin viemiseksi. Nämä seikat huomioiden, Suomen sanomalehtien erilaiset profiilit ja levikit ja visuaalisen kulttuurin ja suunnittelun tuotannon erilaiset tavat, on mielestäni perusteltua keskittyä tutkielmassa vain yhden lehden säännöllisesti tuottamaan valokuva-aineiston analyysiin. (Huovila 2006, 12-13, 159.)

Talous & Ura -osion aineiston keruu vaiheessa huomasin, että osion jutun otsikon, tekstin, kuvatekstin ja kuvan välillä saattoi olla ristiriitoja. Yleensä jutun ulkoasu viestii suoraan jutun sisältämää asiaa ja tällöin ulkoasu pyritään suunnittelemaan niin, että sen visuaalisuus tukee lähetettävän viestin sisältöä. Kuvatekstin tehtävänä on lisäksi usein ankkuroida eli kiinnittää kuva johonkin teemaan ja ohjata tulkintaa. (Huovila 2006, 11.) Kuvan ja tekstien välisten ristiriitojen vuoksi jätin kaikki tekstit pois analyysistä ja analysoin vain kuvia. Monia viestejä sisältäviä, ristiriitaisia aineistoyksiköitä käsiteltäessä,

pohdittavaksi olisi muodostunut, minkä aseman antaisin analyysiyksikön eripuraisille, eriparisille informaatio-signaaleille. Vaikka osion aloitussivu on vahvasti kokonaisvaltainen visuaalinen elämys, niin koin tärkeänä yrittää pudottaa tekstit pois analyysistä. Lukutaitoisena juttujen otsikot ja otsakkeet ovat silti mielessäni, joten kuva-analyysi ei ole täysin puhdas.

4.2 PPSA -metodin teoreettinen tausta

Viestinnän tutkimuksen kaksi tunnetuinta pääkoulukuntaa ovat prosessikoulukunta ja semioottinen koulukunta. Prosessikoulukunta tutkii sanomien siirtoa, sitä miten lähettäjät ja vastaanottajat sisään- ja uloskoodaavat viestejä sekä miten viestin välittäjät käyttävät viestintäkanavia ja -välineitä. Semioottinen koulukunta tutkii taas merkitysten tuottamista ja vaihtoa ja tekstien roolia kulttuurissa. Prosessikoulukunta on taipuvainen omaksumaan yhteiskuntatieteistä ja tutkimuksen kohteena on usein viestintäteot, kun taas semioottinen koulukunta omaksuu kielitieteistä ja taideaineista ja tutkii viestintäteoksia. (Fiske 2000, 14-15.) Prosessikoulukunnasta sosiaalinen vuorovaikutus on prosessi, jossa henkilö on kosketuksessa toiseen, vaikuttaa tämän käyttäytymiseen, mielentilaan tai tunneperäiseen reagointiin. Tämä muistuttaa, millaiseksi ymmärrämme viestinnän arkielämässämme. Semiootikkojen mukaan sosiaalinen vuorovaikutus tekee yksilöstä tietyn kulttuurin tai yhteiskunnan jäsenen ja tämä vaikuttaa siihen, miten tulkitsemme ympäristöämme. Koulukunnat käsittävät siis viestinnän sanoman eri tavoin. Prosessikoulukunnan mukaan sanoma on se, mikä siirtyy viestintäprosessissa, se minkä lähettäjä on ladannut sanomaan. Semioottisen koulukunnan mukaan sanoma on merkkirakennelma, johon latautuu merkityksiä vasta kun se joutuu vuorovaikutukseen vastaanottajan kanssa. Semioottisen koulukunnan tulkinnan mukaan lähettäjän merkitys pienenee ja vastaanottajan merkitys sanoman ymmärtämisessä kasvaa. (Fiske 2000, 15-16.)

John Fiske (2000, 17) kehottaa viestinnän tutkijoita ammentamaan kummastakin koulukunnasta, jotta tutkimuksessa päästään asian ytimeen. Joanna Kędra (2016, 35) on tarttunut tähän haasteeseen kehittämällä analyysimallin, joka yhdistää näitä kahta koulukuntaa ja käy suurimpaan osaan lehtivalokuvista. Kędran Press Photo Story Analysis -

malli on kehitetty erityisesti opettajien käyttöön mediakasvatuksen oppitunneille, ja sen tarkoituksena on kehittää oppilaiden medialukutaitoja. Kędra jakaa Barrettin (2000), Seppäsen & Väliiverosen (2014) ja Brumbergerin (2007) näkemykset ajastamme visuaalisten ärsykkeiden ympäröimänä, ja tarpeestamme ymmärtää ja käsittää visuaalinen ympäristömme. Barrett (2000) painottaa, että etenkin valokuvilla on viestinnällinen rooli ja tarkoitus, jolloin ne vaativat tulkintaa ja kuvanlukutaitoa tullakseen täysin ymmärretyiksi ja hyväksytyiksi. Kuvanlukutaito on taas visuaalista lukutaitoa, joka tarkoittaa kykyä ymmärtää visuaalisten järjestysten kulttuurisia merkityksiä ja tätä taitoa pidetään nykyisessä mediayhteiskunnassa tärkeänä (ks. esim. Seppänen & Väliveronen 2014).

Teoreettiselta pohjalta Kędran työ pohjaa vahvasti Roland Barthesin semioottisen tulkinnan teeseille Janne Seppäsen (2005) käyttämän määrällisen sisällönanalyysin lisäksi. Roland Barthes (1917-80) loi mallin, joka soveltuu kuvatulkinnalle määrittelemällä kuvan merkityksellistämisen kaksi tasoa. Tasot ovat nimeltään denotaatio ja konnotaatio. Denotaatio vastaa kysymyksiin mitä on kuvattu eli kuvan ilmimerkityksen ja konnotaatio kuinka on kuvattu eli miellemerkityksen. Tulkinnan liikkuesa denotatiivisella tasolla vastaukset ovat niin ilmiselviä, että niitä on hankala tai lähes mahdotonta kyseenalaistaa, kun taas jälkimmäisen vastaukset riippuvat kuvan katsojasta ja tulkitsijasta. Konnotaation kohdalla tulkinta ja analyysi huomioivat katsojan tuntemukset ja mielenliikkeet, hänen kulttuurilliset arvot ja tiedot. Konnotaatiotasolla merkitykset ovat subjektiivisempia ja tulkinnan tulos riippuu yhtä paljon tulkitsijasta kuin itse kohteesta. Koska konnotaatio toimii subjektiivisella tasolla, emme ole siitä usein tietoisia ja konnotatiiviset tulkinnat luetaan usein helposti denotatiivisiksi tosiasioiksi. Barthesin semioottisen erittelyn yhtenä päätavoitteena onkin kehittää sellaisia kuvan erittelymenetelmiä ja ajatuskehikoita, jotka torjuvat edellä mainitun kaltaista väärinlukemista ja paljastavat kuvan yhteisöllisen, symbolisen tason, joka tulkitsee kuvan yhteisöllisiä merkityksiä. Konnotaatiotulkinnan rinnalla on nimittäin myös myytti niminen taso, joka kertoo kulttuurin vallitsevan myytin, olotilan, ”asioiden oikean suhteen” ja vaikuttaa tulkintaan. Tavallisesti mielletään, että myytit palvelevat hallitsevien luokkien etuja. (Fiske 2000, 112-115; Kędra 2016, 29-30.)

Seppäsen (2005) sisällönanalyysimalli käyttää metodinaan tilastollista tiedonkeruuta

kuvasta, jossa esimerkiksi kohteesta luetteloidaan tietyt väritoistot tai sukupuoliset muuttujat. Lisäksi aineiston sisältö kuvataan prosessissa sanallisesti. Analyysia voidaan kutsua myös sisällön erittelyksi. Sisällön erittelyllä pyritään tuottamaan objektiivinen, määrällinen ja todennettavissa oleva kuvaus sanomien ilmiselvistä sisällöstä. Seppäsen malli ei juuri poikkea Tuomen & Sarajärven (2009) esittelemästä mallista, Seppäsen mallissa on vain huomioitu kuvallisen aineiston erityiskysymyksiä, joita Tuomi & Sarajärvi eivät huomioi yleisluonteisessa esityksessään. Tuomen & Sarajärven mukaan (2009, 103, 105, 108) sisällönanalyysissä aineiston sisältö kuvataan sanallisesti. Tämän jälkeen aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tuomen & Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Erona on analyysin ja luokittelun perustuminen joko aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. Teoria- ja aineistolähtöisen tutkimuksen välimaastossa voidaan ajatella olevan teoriasidonnaisen tutkimuksen, jossa aineiston analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta kytkennät siihen ovat havaittavissa. Tällöin aineistosta tehdyille löydöksille etsitään tulkintojen tueksi teoriasta selityksiä tai vahvistusta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95-100.)

Valokuvan sisällön erittely kohdistuu kuvan denotatiiviseen merkityksellistämisen tasoon ja se on parhaimmillaan laajamittaisena, sillä suurempi aineisto mahdollistaa tarkemmat tulokset. (Fiske 2000, 179; Seppänen 2005, 142-148.) Sisällönanalyysin malli vaatii George Gebnerin mukaan kohdistumisen sanomajärjestelmään kokonaisuudessaan eikä vain yksilöllisesti valikoituneisiin sanomakokemuksiin. Hänen mukaansa olennaista on nimenomaan sanomajärjestelmän massaluonne ja sen laaja saatavuus, että sisällön analyysillä saadaan tietoa kulttuurisista kysymyksistä. (Fiske 2000, 188.) Kędran mallissa analyysiyksiköksi tai jopa aineistoksi riittää vain yksi valokuva, joten täten se poikkeaa Gebnerin mietteistä koskien sisällönanalyysimetodia. Tosin Kędra laajentaakin analyysimalliaan konnotatiiviseen puoleen, jota Gebner ei tee. World Press Photo -kilpailussa tarinallinen lehtivalokuva määritellään 8-12 kuvasarjaksi yhdeltä kuvaajalta yhdestä aiheesta (Kędra 2016, 28.). Kędra supistaa tarinallisen lehtivalokuvan yksiköksi myös vain yhden kuvan. Tämän tutkielman aineiston kuvat poikkeavat World Press Photo -kilpailun määritelmistä, sillä kuvaajia on useampia, 24 kuvaajaa, mutta kaikki kuvat julkaistaan samalla palstalla suurin piirtein saman kokoisina tasaisin vä-

liajoin. Lisäksi toimituksen kokoonpano on pysynyt samankaltaisena. Näin kuvat muodostavat mielestäni tarinan ja tarinoita, ja tätä kokonaisuutta voi pitää tarinallisena lehtivalokuvauksena, jolloin Kędran PPSA-malli on soveltuva aineiston analysointiin.

Joukkoviestintäprosessin ymmärtämiseksi on Harold Laswellin mukaan tutkittava kaikkia seuraavia vaiheita: kuka sanoo mitä, minkä kanavan välityksellä, kenelle ja millä vaikutuksella (Fiske 2000, 49). Mediakentän moninkertaistuessa metodit ja tutkimuskohteet ovat moninaistuneet niin runsaiksi, että yksinkertainen Laswellin malli vuodelta 1949 on vaikea toteuttaa nykymaailmassa. Määrälliset sisällönanalyysit mahdollistavat tutkijan vastaavan kysymyksiin, mitä media esittää ja laskemaan esiintyvien piirteiden lukumäärät, mutta se ei mahdollista konnotatiivista analyysia. Vastaanottotutkimuksesta ei taas ole luotu vielä täsmällistä ja kattavaa metodologista mallia, jota toistettaisiin aina samankaltaisena. Lehtivalokuva on kuitenkin median visuaalista kommunikointia ja tämän vuoksi myös Kędran analyysimetodi pohjaa viestinnän yleiseen analysointimalliin, Jakobsonin media-analysointimalliin. Tämä pitää sisällään kuusi elementtiä: lähettäjän, sanoman, vastaanottajan, kontekstin, koodin ja kontaktin. Jakobson rakensi ensimmäisten joukossa siltaa prosessikoulukunnan ja semioottisen koulukunnan välille (Fiske 2000, 55), jonka tulos kyseinen malli on. Kędran analyysimalli jatkaa osaltaan Jakobsonin työtä, jossa lähettäjän ja sanoman lisäksi huomioidaan sanoman vastaanottaja, lähettämisen konteksti, sanoman koodi ja kontakti, jonka sanoma luo vastaanottajaan (Kędra 2016, 31). 2000-luvun poliittisessa kuva-analyysissä kuvatyyppejä moninaisuuden vuoksi ei ole mahdollista tuottaa vain yhtä visuaalisen kulttuurin tutkimusmallia, vaan jokainen tutkimus räätälöityy lopulta oman materiaalin ja kysymyksenasettelujen suhteen (Lindroos 2004, 115).

4.3 PPSA -metodi käytössä

Analyysiyksikönä on Helsingin Sanomien Ura & Työ -palstalla julkaistu valokuva. Palsta julkaistiin ensimmäistä kertaa 7.8.2016 ja se on toteutettu talous- ja lifestyletoimituksen yhteistyönä. Analyysiyksiköitä kertyi kalenterivuoden aikana 48 kappaletta. Juhannuksena palstaa ei julkaistu ja hylkäsin aineistosta kolme kuvaa, koska ne olivat vahvasti muokattuja valokuvia verrattuna muuhun aineistoon. Aineiston riittävyys on

mielestäni kelvollinen maisterintutkielmaan, vaikkakin saturaatiosta, eli tilanteesta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään eikä tuota enää uutta materiaalia, ei ole varmuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87). Aineistoa on kerätty 30.7.2017 julkaistuun lehteen saakka, mutta aineistoa olisi mahdollista kerätä vielä tähänkin päivään saakka.

Aineistoa on kerätty lehtileikemäisesti alkuun. Analysointivaiheen lähestyessä keräsin kuvamateriaalin internetistä Helsingin Sanomien näköislehdistä print screen -toiminnolla ja pyrin asettelemaan kuvat rinnakkain saman suuruksina word-tiedostoon. Rinnakkain asettelu helpottaa ja nopeuttaa yleisilmeen ja ensimmäisten teemoittelujen tekemistä.

Aineiston analyysi on toteutettu käyttäen Kędran (kuvio 1) Photo Press Story Analysis -metodia, josta jatkossa käytän vain lyhennelmää PPSA -metodi. Metodi on jaettu kolmeen osioon: denotaatioon ja konnotaatioon ja lisäkysymyksiin. Analyysiprosessi alkoi analyysiyksiköiden denotatiivisella analyysillä, joka avaa mikä tai mitkä ovat kuvan tai kuvatarinan avainelementit. Lisäksi hyödynsin ensimmäisessä karkeassa sisällönanalyysissä tilastollisista menetelmistä tuttuja muuttuja-ajattelua ja tilastollista huomiointia. Tämän analyysivaiheen aikana sain aikaan suppeita, muutaman lauseen mittaisia kuvatekstejä, joita tarkastelin jälkikäteen määrällisen sisällön analyysin keinoin ja laskin määrällisten muuttujien esiintymistä esimerkiksi ammattialojen, sukupuolen, iän ja etnisyyden suhteen. Ensimmäisiä kuvatekstejä kirjoitin yhden kustakin kuvasta eli 48 kappaletta ja määrällisistä muuttujista tein yksinkertaisen taulukon.

Denotatiivisen analyysin jälkeen PPSA -metodi jatkaa konnotatiivinen analyysiin, joka on vaikeampi ja moniulotteisempi kuin denotatiivinen analyysi. Mallien kulku on samankaltainen, mutta konnotatiivisen analyysin onnistumiseksi kuvan katsoja ja tulkitsija tarvitsee tietoa kulttuurista, taiteesta ja nykyisistä yhteiskunnista pystyäkseen uloskoodaamaan kuvan erilaiset merkit. Valokuvan tulkinta on sidoksissa katsojan ja tulkitsijan ikään, sukupuoleen, kulttuuriin, perhetaustaan, tietoihin ja osaamiseen ja myös hänen herkkyyteen. Konnotatiivisen analyysin lähtökohtana pidetään tosiasiana, että valokuvat pitävät sisällään informaation lisäksi symbolisia koodeja, elementtejä ja merkityksiä, joita kuvan katsoja tulkitsee ja pyrkii myös löytämään. (Fiske 2000, Kędra 2016.)

Analyysin tässä vaiheessa kirjoitin aiemmin laadittujen kuvatekstien yhteyteen löytämiäni symbolisia koodeja, elementtejä ja merkityksiä ennen kuin jatkoin tämän analyysivaiheen viimeiseen vaiheeseen. Konnotatiivisen analyysin viimeinen vaihe on, kun kuvan katsoja ja tulkitsija pyrkii määrittelemään kuvatarinan tärkeimmän henkilökohtaisen elementin, kosketuksen, *punctumin*.

SENDER	MESSAGE & CONTENT/CODE	RECEIVER
DENOTATION		
(A1) Photographer's selection of characters, scenery, black & white/color technique, framing, lighting.	(A2) What kind of information do you receive from the caption? What does it tell you about the topic of this press photo story? ANALOGON (photo/s) → OBJECT ← context caption influence	(A3) Sociological analysis. Description of characters: appearance, sex, age, behavior, activities, political sympathy, nationality/ethnicity.
CONNOTATION		
(B1) Sender's relation to presented story and characters (this information is obtained from the photographer or being a result of hermeneutic interpretation).	(B2) Find and describe the interpretant/s in the photograph/s: visual rhetorical figures, symbols, intertextual connotations to art, contemporary culture, etc. SIGN (photo/s) → connotation OBJECT ← connotation INTERPRETANT	(B3) What kind of emotions and feelings are combined with an analyzed photo story; think about single photographs and the whole photo story. Press photo story's punctum.
ADDITIONAL QUESTIONS		
(C) What theme or information does the press photograph story communicate? What can you learn about the world from these photographs? What would be the topic of your research if you intend to use this press photo story as an illustration or source?		

KUVIO 1. Press Photograph Story Analysis (Kędra 2016, 31.)

Roland Barthesin viimeinen teos *Valoisa huone, Camera lucida* (1985) esittelee *studiumin* ja *punctumin*. Käsitteet liittyvät kuvan tulkintaan. Studium merkitsee kulttuurista, kielellistä ja poliittista tulkintaa, kun taas punctum merkitsee sitä henkilökohtaista kosketusta, joka kuvan ja katsojan väliin syntyy, ja joka paljastaa kuvan ja katsojan välisen suhteen. Kuvatarinan tärkein elementti riippuu siis suuresti kuvan katsojasta, mikäli punctum nostetaan tulkinnan keskiöön. Tärkein elementti on myös hyvin ihmisestä kiinni Barthesin (1985) mukaan. Kędran PPSA -metodissa tärkein elementti voi olla myös yksi merkittävä valokuva, joka erottuu kuvatarinoiden joukosta tai tietyn kuvan elementti tai piirre, joka synnyttää punctumin, henkilökohtaisen kosketuksen kuvatarinaan kokonaisuudessaan. PPSA -metodin seuraava vaihe on esitellä ja perustella, miksi juuri tämä on kuvatarinan tärkein elementti. (Kędra 2016, 35-36.)

Analyysimallin viimeinen osio, eli lisäkysymykset, on kehitetty erityisesti testaamaan analyysin tekijöitä ja heidän oppimaansa. Lisäkysymykset voivat myös auttaa tiivistelmän laatimisessa tai auttaa jatkokysymysten hahmottamista lisätutkimusta varten. Analyysin tässä vaiheessa vastasin laatimieni muistiinpanojeni perusteella tutkimuskysymyksiini, joita olivat miten tämä aineisto representoi ja kehystää työelämää, kuvastaako aineisto suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta. Pyrkimyksenä oli muodostaa denotatiivista tasoa syvempiä sosio-kulttuurisia merkityksiä tutkielman viitekehyksen mukaisesti. Tässä vaiheessa analyysia PPSA-metodi rinnastuu myös sisällönanalyysin malliin, sillä sisällönanalyysin avulla tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. PPSA-metodissa voidaan huomioida myös sanoman lähettäjä, mikäli lähettäjän tiedot ovat selvillä. Minulla oli tiedossa joitakin taustatietoja Helsingin Sanomilta, joten olen hyödyntänyt niitä etenkin tulkitessani tuloksiani.

Saamieni tietojen pohjalta laadin analyysin lopuksi kolme laajempaa kuvatekstiä, jotka kertovat kuvien sisällön tiivistetysti. Nämä tekstit ja pohdinta teksteistä ja siitä mitä ne kertovat työelämämme kulttuurista ja arvoista esitellään seuraavassa luvussa.

5 SUOMALAINEN TYÖNTEKIJÄ LEHTIKUVISSA

Opinnäytteen aineistona on vuoden ajalta kerätyt valokuvat Helsingin Sanomien Ura & Työ -sivustolta. Tutkielman tehtävänä on selvittää miten tämä kyseinen aineisto representoi ja kehystää työelämää. Kuvastaako se suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta, työntekijästä. Tämä luku pyrkii vastaamaan ylläoleviin tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin. Tutkielman metodina käytän Janne Seppäsen (2005) kuva-analyysimallia ja Joanna Kędran (2016) Photo Press Story Analysis –mallia (PPSA-malli). Ennen metodityöskentelyä tunnistin aineistokuvat pehmeiden uutisvalokuvien genreen Pienimäen (2013) jaottelun mukaisesti. Analyysiluku on jaoteltu kahteen alalukuun.

Aloitan analyysin tuloksien esittelyn sisällönanalyysin tuloksista, jotka koostuvat lähinnä määrällisistä huomioista ikäjakaumasta ja sukupuolesta, työskentelytiloista ja työvälineistä. Jatkan tuloslukua esittelemällä PPSA-mallin avulla saadut tulokset. PPSA-malli laajentaa sisällönanalyysin tuloksia konnotatiivisen tulkinnan suuntaan. Tuloksena on kolme työntekijäkuvausta, jotka nousivat esiin aineistosta, ja jotka ovat esiteltyinä tässä luvussa. Seuraavassa luvussa vertailen aineistosta saatuja tuloksia aiemmin esittelemääni työelämäkuvaukseen. Kiinnitän huomiota siihen, mitkä aineiston asiat ovat yhdenmukaisia työelämäkuvauksen kanssa, ja mitä piirteitä aineistossa ei esiintynyt. Analyysin aikana pyrkimyksenä oli muodostaa denotatiivista tasoa syvempiä sosiokulttuurisia merkityksiä mediakuvista tutkielman viitekehyksen mukaisesti. Tavoitteena on saada

selkeys, mitä nämä kuvat kertovat kultivaatioteorian mukaisesti suomalaisesta työelämästä.

5.1 Kuvaus suomalaisesta työntekijästä

Aloitin aineiston analysoinnin seuraamalla ja keräämällä denotatiivisia huomioita lähinnä havainnoiden erilaisten muuttujien avulla mitä kuvastosta löytyy. Tutkin aineistoa ja keräsin tietoa esimerkiksi kuvien sukupuolijakaumasta, kuvauspaikoista, kuvissa esiintyvistä työvälineistä, työvaatetuksesta ja työtiloista.

Aineiston 48 kuvassa esiintyy kaiken kaikkiaan 67 henkilöä, joista 41 henkilöä ovat naisia ja loput 26 henkilöä ovat miehiä. Henkilöt ovat jakautuneet 30 yksilökuvaan ja 18 pari- tai tiimikuvaan. Suurin osa aineiston henkilöistä on iältään noin neljissäkymmenissä. Kuvastossa on erittäin vähälukuisesti edustettuna yli 60-vuotiaat työntekijät. Heitä kuvastossa on vain kolmisen. Alle 20-vuotiaita esiintyy aineistossa 5 henkilöä. Kuvastossa on vain yksi yli 50-vuotias mies. Raskaana olevia naisia löytyi kuvastosta kaksi kappaletta. Kuvaston henkilöt näyttävät kuuluvan etniseltä taustaltaan samaan ryhmään. He kaikki edustavat ulkonäkönsä puolesta pohjoiseurooppalaista, ja olettamukseni mukaan jakavat saman yhteisön kulttuurisia piirteitä.

Aineistossa on 7 henkilöä, joilla on työvaatteet tai univormu päällä (kuten laboratoriotakki, myyjän työasu tai palomiehen univormu). Muut aineiston 60 henkilöä ovat pukeutuneet rennosti, siistiin toimistoasuun tai jakkupukuun tai pukuun. Aineistossa on kuvattuna 16 työtilaa, kokoushuonetta, työhuonetta tai tuotannon tilaa. Muissa 32 kuvassa kuva on otettu paikassa, jota ei voi suoraan mieltää fyysiseksi työpaikaksi, työn teon paikaksi. Muutama kuva on otettu portaikossa tai aulassa, useampi ulkotiloissa. Ulkotiloissa kuvatuilla vain yhdellä henkilöllä on päällä ulkotyöskentelyvaatteet. Työvälineistä aineistossa on kuvattuna kaksi kannettavaa tietokonetta, kahdessa kuvassa on kirjallista materiaalia, kahdessa kuvassa soitin, yhdessä kuvassa ruuvimeisseli, yhdessä kuvassa kotieläin. Pöytiä kuvastossa on 10 aineistokuvassa.

Aineiston ensimmäisen erittelevän analyysin perusteella voi todeta, että aineisto antaa suppean kuvan henkilöistä, joita tutkimuksen alkuasetelmassa pidetään työntekijöinä. Vain kolmasosa kuvaston henkilöistä oli kuvattu työnsä ääressä, joten suurimmaksi osaksi kuvat olivat staattisia. Staattiset kuvat eivät sisältäneet liikettä tai työntekoa ja näitä kuvia ei välttämättä olisi ymmärtänyt työelämäkuviksi tuntematta kontekstia, jossa ne on julkaistu. Yli puolet analyysiyksiköissä esiintyvistä henkilöistä poseeraavat kameralle muualla kuin työpisteesssä. Aineiston kuvasto on naisvaltainen ja kuvastossa esiintyy vain yksi yli 50-vuotias mies. Etniseltä ulkonäöltään muut kuin pohjoiseurooppalaiset puuttuivat kuvastosta kokonaan. Näin voisi väittää, että todellinen työelämä, saati sitten yhteiskunnan kerroksellisuus, stratifikaatio, ei tule ilmi aineistosta.

Analyysin tässä vaiheessa totesin, että kaikki kuvat kuvaavat kuitenkin ihmistä, henkilöä. Aineistossa ei ollut kuvaa ilman ihmistä tai ihmisiä. Muodostin täten jatkoanalyysin kuvatarinoiden yläotsikoksi suomalainen työntekijä, sillä aineisto koostuu ilmiselvästi työntekijöiden henkilökuvista, joiden etninen tausta on Pohjoismaissa. Valitsin tässä sanaksi työntekijä, enkä palkansaajaa, sillä osa kuvissa olevista henkilöistä saattoi olla yrittäjiä, mutta hekin ovat nimenomaisesti työn tekijöitä eli työntekijöitä.

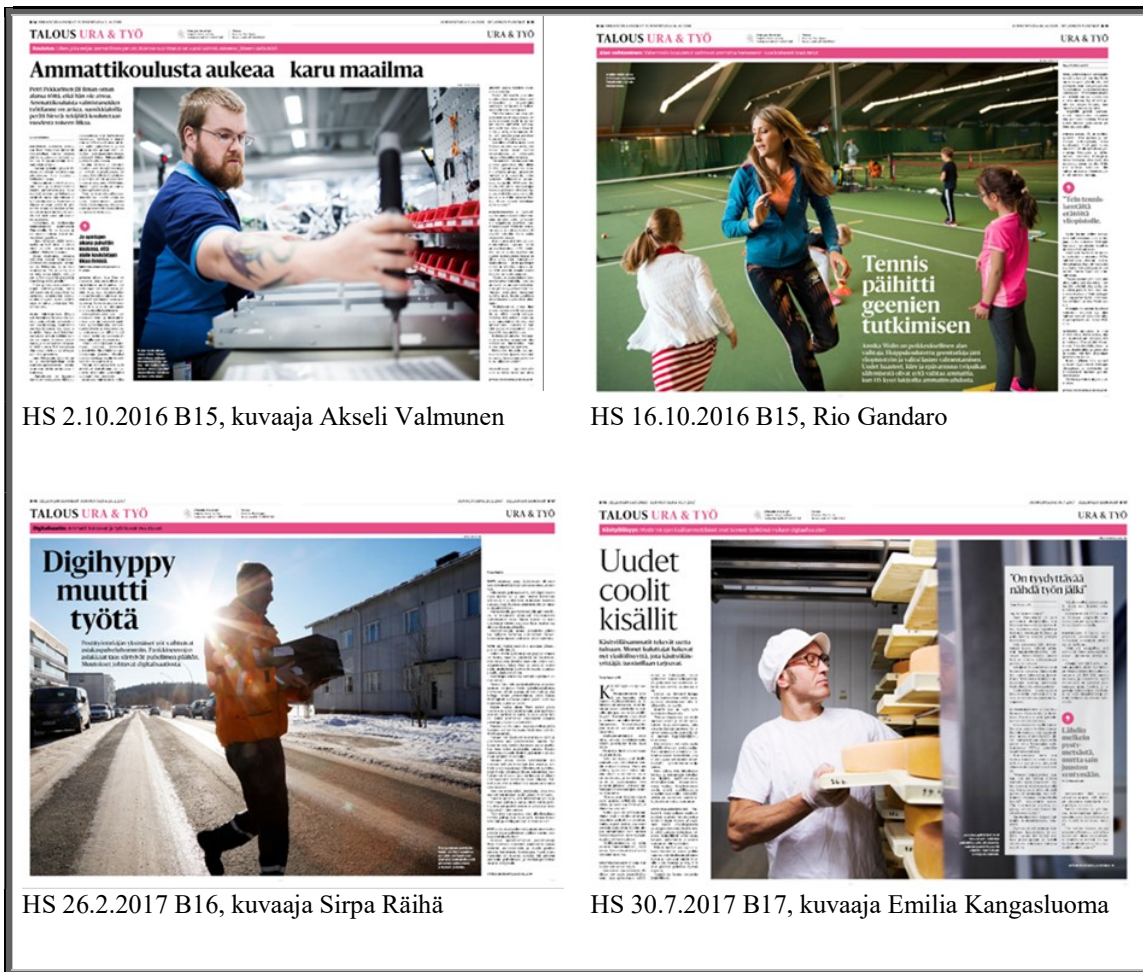
Aineiston toisessa analyysivaiheessa, joka pohjautui konnotatiiviseen analyysiin, muodostin kolme keskenään erilaista ryhmää suomalaisista työntekijöistä PPSA-mallin avulla. Yhdistin sisällönanalyysissa keräämiäni tietoja omaan kulttuuriseen tietopohjaani sekä tämän tutkielman tietopohjaan ja muodostin kuvauksia suomalaisista työntekijöistä. Nimesin ryhmät 1. *Työntekijä tuotantovoimana*, 2. *Vastuullinen organisaatio-työntekijä* ja 3. *Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä*. Aineistokuvat jakaantuvat tasaisesti näihin ryhmiin. Ryhmässä 1. on 17 analyysiyksikköä, ryhmässä 2. 16 analyysiyksikköä ja ryhmässä 3. 15 analyysiyksikköä. Seuraavaksi esittelen ryhmien sisällöt ja selostan, millainen mielikuva minulle syntyy suomalaisista työntekijäryhmistä aineiston perusteella. Analyysin tässä vaiheessa kiinnitin myös huomiota kuvattavien läsnäoloon ja kuvaukseen osallistumiseen.

Ryhmä 1: Työntekijä tuotantovoimana

Tämän ryhmän valokuvat kertovat postmodernista työstä konkreettisesti. Ryhmään kuuluvien työntekijöiden ammatti on arvattavissa ja tunnistettavissa vaatetuksesta ja ympäristöstä, jossa kuva on otettu. Ryhmään kuuluvat seuraavat ammattinimikkeet: tarjoilija /saliesimies, kokoonpanija, liikunnan opettaja, sotilas, muusikko, opettaja, johtaja, juustomestari, rakennuttaja, palomies/ensihoitaja, kemisti, postinjakaja, myyjä, eläintenhoitaja, pelisuunnittelija ja virkamies. Ryhmään kuuluu 16 erilaista ammattinimikettä, ja ammattia harjoittavat tarvitsevat erilaisia kykyjä tämän päivän työelämässä. Ryhmän kuvat esittelevät monipuolisia osajia erilaisilta työllisyyden aloilta. Kuvista on pääteltävissä, että postmodernissa työelämässä työnjako on eriytynyttä ja työntekijöillä tulee olla erilaisia taitoja. Ryhmään kuuluvien työntekijöiden ikähaitari on 30-50-vuoden tiellä ja on täten ryhmien keskinäisessä vertailussa suppein. Kuvaston ammateissa on ruumiillista rasitusta vaativia työnkuvia ja tyypillisiä työväenluokkaisia töitä, joita tekevät poistuvat useimmiten aiemmin työmarkkinoilta (Eläketurvakeskus 2017, Melin 2009, 61). Tämä seikka voi selittää ikäjakauman yläpään työntekijöiden puutetta tässä kuvastossa.

Tähän ryhmään kuuluvat työntekijät on kuvattu työnsä ääressä ja/tai työympäristössä, mutta heidän osallistumisensa ja tietoinen läsnäolonsa kuvissa vaihtelevat. Kuvat eivät ole niin staattisia kuin kahden muun ryhmän kuvat vaan kuvissa esiintyy myös liikettä ja vähemmän kameralle poseeraamista. Noin puolet kuvissa esiintyvistä työntekijöistä poseeraa tietoisesti kameralle, jolloin heidän läsnäolonsa on hyvin vahvaa. Toinen puolikas kuvattavista työntekijöistä ei ole aktiivisena osapuolena kuvausprosessissa. Osallistuminen kuvan ottamiseen ja kuvattavan läsnäolo on siis myös pienin kolmen ryhmän keskinäisessä vertailussa. Yleisesti puhuen lehtikuvaukseen osallistumisen syytä on monia. Tänä päivänä lehtivalokuvaaja ohjaa useimmiten kuvauskohdettaan osallistavan kuvan ottamiseen, mutta kuvattava loppujen lopuksi itse päättää, miten haluaa tulla kuvatuksi (Pienimäki 2013). Puolet tämän ryhmän työntekijöistä antaa vaikutelman, että he eivät ole osallistuneet kuvaukseen aktiivisina henkilöinä. Osallistumisen puute valokuvaukseen näkyy kuvattavan passiivisuutena tai ettei hän huomioi kameraa työn tekemisen lomasta. Tämän voi tulkita, että nämä työntekijät eivät ole tottuneet olemaan esillä työelämässä yleisesti, jolloin se ei välity itse kuvaankaan.

HS 2.10.2016 B15, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 16.10.2016 B15, Rio Gandaro

HS 26.2.2017 B16, kuvaaja Sirpa Räihä

HS 30.7.2017 B17, kuvaaja Emilia Kangasluoma

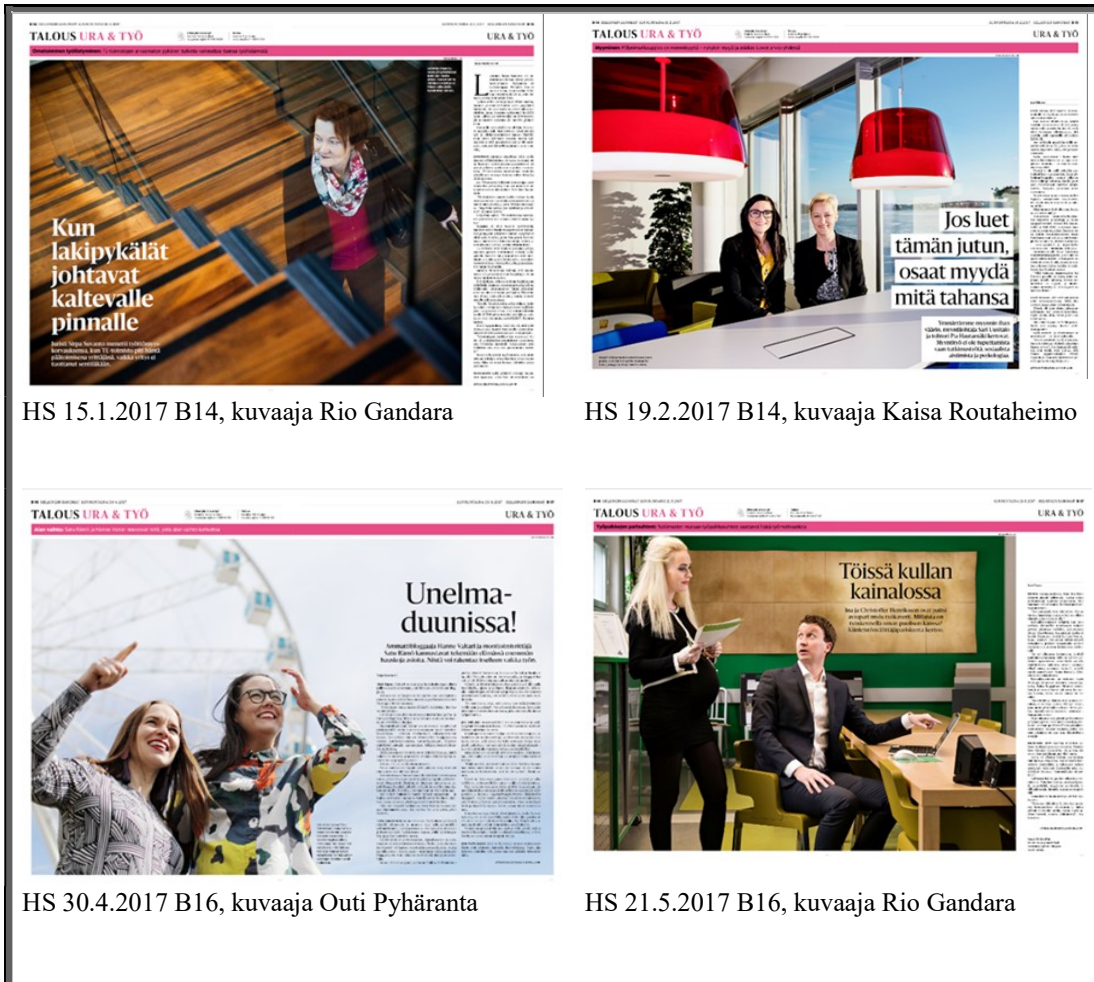
KUVU 1. Aineistonäyte *Työntekijä tuotantovoimana*

Ryhmän kuvia ja kuvattuja työntekijöitä kokonaisuutena tarkastellen kuvien sisältö kertoo työstä, joka on tunnistettavissa ja jonka työnosia suurin osa ihmisistä osaa nimetä. Kuvastossa on työntekijöitä, jotka on helppo tunnistaa työasun perusteella ja tavalliset ihmiset kohtaavat monet näistä ammatinharjoittajista arjessaan.

Ryhmä 2: *Vastuullinen organisaatiotyöntekijä*

Tässä ryhmässä esiintyvät työntekijät ovat läsnä olevia, kohti kameraa poseeraavia koulutettuja työntekijöitä. Ryhmän kuvasto viestii, että tämän päivän työntekeminen on siistiä sisätyötä, jossa korostuu substanssiosaaminen. Kuvaston työntekijöiden tarkka ammatti ei ole arvattavissa kuvauspaikkojen tai työntekijöiden vaatetuksen perusteella, mutta työntekijöiden pukeutumistyyli vihjaavat korkeaan asemaan ja formaaliin työympäristöön. Kuvatut ovat pukeutuneet edustavasti ja formaalisti. Tämä luo mielikuvan,

että heidän työntekijästatuksensa on korkea, ja asemaan päätyminen on edellyttänyt korkeakoulutusta. Kuvaston työntekijöiden ikäjakauma liikkuu 30-60 vuoden välillä, ja tämä tukee tulkintaa korkeakoulutetuista työntekijöistä. Alle 30-vuotiailla ei ole vielä tutkintoja ja korkeaa asemaa työelämässä, ja korkeakoulutetut työntekijät yleensä työskentelevät pitkään (Järnefelt 2010).

KUVA 2. Aineistonäyte *Vastuullinen organisaatiotyöntekijä*

Miehillä on päällä puvun takki, ellei koko puku, ja naisilla jakkupuku tai arvokkaita takkeja tai muita vaatteita. Oletettavasti kuvaston henkilöt työskentelevät esimies- tai asiantuntijaroleissa, mutta se millä aloilla he työskentelevät ei ole pääteltävissä kuvastosta. Kuvaston työntekijät on kuvattu sisätiloissa kuten käytävillä, portaikoissa tai työpaikan ruokalassa, mutta myös työhuoneissa, palaverihuoneissa, sekä avoimissa kontto-reissa. Lisäksi myös ulkotiloissa. Ulkotilat ovat tunnistettavissa Helsingin Kauppatorin

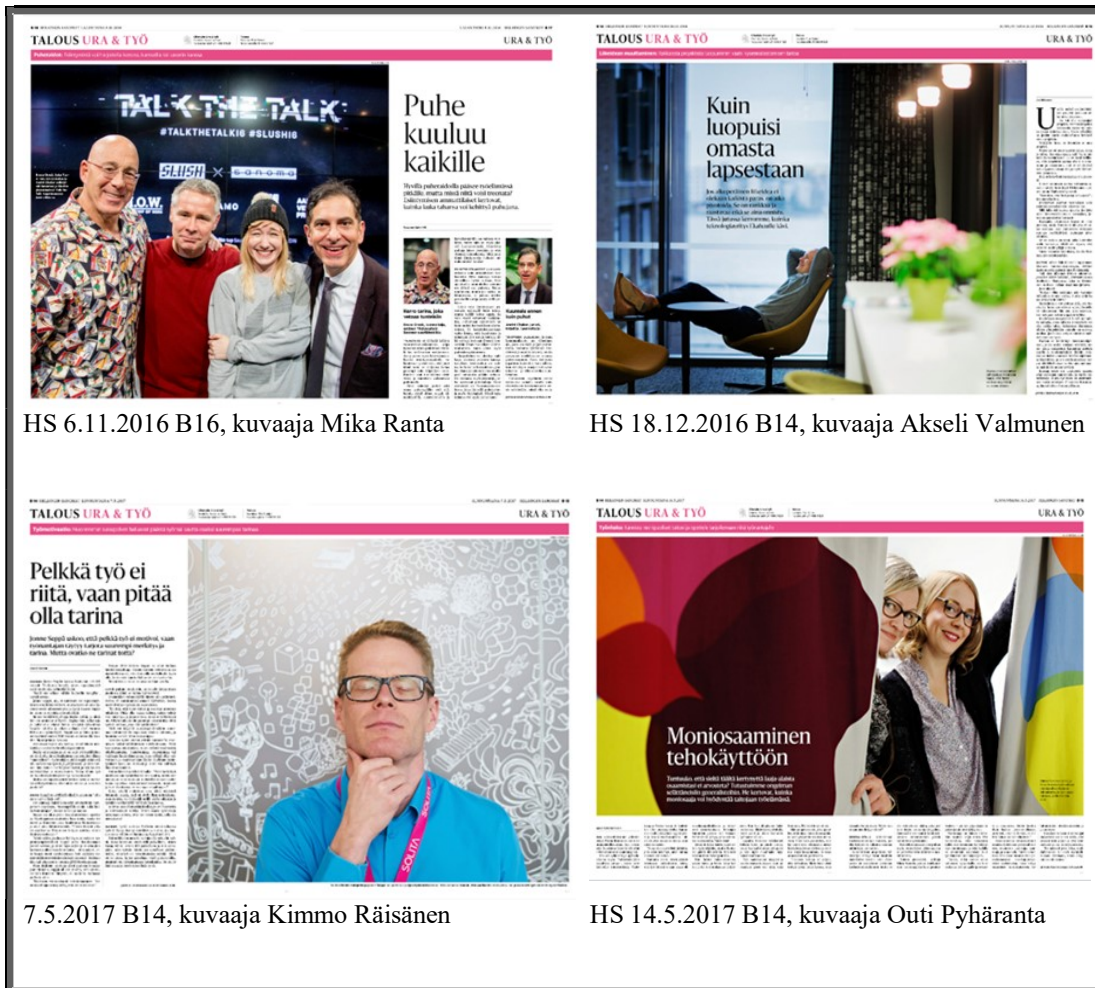
ympäristöksi, mikä viittaa, että kuvattavat ovat töissä jossain tämän alueen korkeastatuksissa työpaikoissa. Kuvaston muutama työntekijä on pukeutunut rennommin, mutta heilläkin kehonkieli kertoo johtajuudesta ja vakavasti otettavuudesta.

Kuvat ovat suurimmaksi osaksi staattisia, ne eivät sisällä työntekoa, vaan 11/16 kuvista poseerataan kameralle. Kuvattavat työntekijät ovat siis suurimmaksi osaksi osallistuneet kuvan tekoon aktiivisesti ja heidän läsnäolonsa kuvissa on vahvaa. Osallisuus kuvanottamiseen antaa vaikutelman, että he ovat tottuneet olemaan aktiivisessa roolissa ja esillä myös työelämässä. Vain viisi kuvaa on otettu siten, että kuvattava tai kuvattavat eivät poseeraa kameralle.

Ryhmän kuvia ja kuvattuja työntekijöitä kokonaisuutena tarkastellen kuvien sisältö kertoo työstä, joka vaatii kouluttautumista ja tietynlaista pukeutumistyyliä sen olematta kuitenkaan standardoitua työuniformua. Työntekijöiden ammatteja tai tarkkoja työnkuvia ja –sisältöjä ei pysty päättämään kuvastosta, mutta kuvauspaikat ja työntekijöiden vahva läsnäolo kuvissa viestii korkea profiilisesta asiantuntijatyöstä ja vahvasta asemasta työmarkkinoilla.

Ryhmä 3: *Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä*

Tässä ryhmässä esiintyviä työntekijöitä ei välttämättä tunnista ensikatsomalta työntekijöiksi ollenkaan. Kuvaston kuvista puuttuu monia työelämän tunnusmaisia piirteitä, kuten formaali tai standardoitu pukeutuminen, työskentelytilat ja työvälineet. Ryhmässä esiintyvät työntekijät ovat ilmeiltään iloisia ja heidät on kuvattu moninaisissa paikoissa. He poseeraavat vahvasti kameroille hymyssä suin tai neutraalisti. Ryhmän kuvastossa on kuvia, joissa työntekijöiden rooli työelämässä on kirjaimellisesti verhottu, sillä kahdessa kuvassa työntekijä on kuvattu verhoihin kääriytyneenä. Toisessa kuvassa kuvattavat työntekijät heittelevät silinterihattuja toisillensa, joten tässä ryhmässä esiintyvät henkilöt eivät edusta yleisesti tunnettua työelämäkuvausta ja sitä mitä tiedämme työelämästä.

HS 6.11.2016 B16, kuvaaja Mika Ranta

HS 18.12.2016 B14, kuvaaja Akseli Valmunen

7.5.2017 B14, kuvaaja Kimmo Räisänen

HS 14.5.2017 B14, kuvaaja Outi Pyhäranta

KUVA 3. Aineistonäyte *Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä*

Ryhmään kuuluvien henkilöiden ammatti ei siis ole arvattavissa pukeutumisen tai kuvauspaikan perusteella. Lisäksi henkilöt ovat pukeutuneet siten, että heidän asemaansa työelämässä on vaikea arvioida. Kuvauspaikat vaihtelevat ulkotiloista työpaikkojen sisätiloihin sekä kuvauslavasteisiin. Kuvissa käytetään myös kuvausrekvisiittia mitä kahden muun ryhmän kuvissa ei ole. Kuvausrekvisiittana on edellä mainitut hatut ja verhot, ja näiden lisäksi pienoismallit ja soittimet. Vain kolmessa kuvassa kuvattavat eivät poseeraa kameralle. Kaikki muut kuvattavat ovat tietoisia kamerasiinäolosta ja esiintyvät vahvoina toimijoina kuvissa. Kuvattujen työntekijöiden läsnäolo on siis kuvissa erityisen vahva verrattuna kahteen muuhun työntekijäryhmään.

Ryhmän kuvia ja kuvattuja työntekijöitä kokonaisuutena tarkastellen kuvien sisältö kertoo postmodernista työstä, joka muuttuu, on häilyväistä ja vaikeasti tunnistettavissa. Kuvista on nähtävillä postmodernin työn joustavuus. Työntekijöiden ammatit ovat tunnistamattomia, työskentelytilat ovat tunnistamattomia ja työvälineitä ei tarvita. Kuka tahansa voi työskennellä missä tahansa. Kuvasto kertoo, että työntekijä on postmodernin työn tärkein tekijä. Kuvaston työntekijöiden ikäjakauma liikkuu alle 20-vuotiaista yli 60-vuotiaisiin ja on täten ikäjakaumaltaan ryhmien välisessä vertailussa laajin. Tämä tukee tulkintaa, että työntekijä on tärkein ja työntekijöillä on osaamista, jota ei voi korvata laitteistolla tai työn tekeminen ei vaadi vahvoja organisaatorakenteita ja formaalia pukeutumistyyliä. Työssä tärkein on itse työntekijä ja hänen persoonallisuutensa ja osallisuutensa työelämän erilaisissa prosesseissa.

5.2 Kolmenlaiset työntekijät suomalaisessa työelämässä

Suomalaisten elämänsisällössä työnteolla on keskeinen rooli. Työ merkitsee suomalaisille lukuisia erityyppisiä asioita ja myös eri asioita eri ihmisille. Työn luonteita, malleja ja muotoja on tänä päivänä, vaikka miten monimuotoisia. Työ on erikoistunut ja työnjako työntekijöiden kesken on kehittynyt pitkälle. Postmodernissa työssä toistuvat ja korostuvat muun muassa seuraavat teemat: tietoisuminen ja teknologistuminen, naisistuminen, työn aiheuttama stressi, uupuminen ja työskentelyn olosuhteet, työurien pidentäminen ja työllisyyden kasvattaminen, organisaatorakenteiden keventyminen ja työn henkilöityminen ja subjektivoituminen. Lisäksi suomalaisten työelämäarvoja (Haavisto 2010) on tutkittu. Vertaan tässä luvussa aineiston työntekijöiden henkilökuvia empiiriin tutkimustuloksiin ja selvitän, minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroja lehtikuvauksen kolmenlaisten työntekijöiden ja empiiristen tutkimustulosten välillä on. Lopuksi teen yhteenvedon tuloksista kultivaatioteoria taustakehikkona.

Suomalaiset nostavat työelämän merkitystä kysyttäessä kolme tekijää ylitse muiden EVAn arvo- ja asennetutkimuksen (Haavisto 2010) mukaan. Työn suurimpina merkityksinä ovat sen tarjoama toimeentulo, identiteetin ylläpito ja työhön liittyvä sosiaalinen vuorovaikutus. Toimeentulon ohella työ antaa suomalaisille kestäviä identiteetin rakennuspalikoita, sillä työn koetaan rakentavan ja muokkaavan tekijäänsä sekä ammattilai-

sena että yksilönä. Suomalaiset arvostavat työn merkitystä ammatillisen kehittymisen ja oman osaamispääoman kartuttamisen lähteenä. Lisäksi lähes puolelle suomalaisista työ on itsearvostuksen merkittävin lähde ja tekijä, joka ylläpitää omaa identiteettiä. (Haavisto 2010, 34-35.) Aineistosta nämä piirteet nousevat vahvana esiin kuvaston vahvan henkilö- ja subjektileiman kautta. Suurin osa kuvaston työntekijöistä on kuvattu yksin, jolloin itse työntekijän rooli ja subjektiivisuus nykytyöpäivän työelämässä on korostunut. Tämän vastapainona EVAn tutkimuksessa suomalaiset nostavat työn tärkeäksi merkitykseksi työhön liittyvät ihmissuhteet, joiden työlle antamaa suurta merkitystä korostaa miltei puolet EVAn kyselyyn vastanneista vastaajista. Keskeisintä on hyvät työkaverit ja työyhteisön sosiaalinen lähiverkosto. (Haavisto 2010, 35.) Suhteet muihin ihmisiin olivat kuitenkin tässä lehtikuva-aineistossa pienemmässä roolissa mitä se on suomalaisten arvostuksessa tutkimuksen mukaan. Yhteiskuvia oli aineistosta 18 kappaletta, ja vuorovaikutustilanteita kuvaavia kuvia ainoastaan 15 kappaletta, joten aineisto ei esitä suomalaisten arvostuksia samankaltaisina.

Työntekijät jaotellaan Suomessa vähintään 16 erilaiseen työllisyyden alaan. Suurimpia työllistäjiä ovat terveys- ja sosiaalipalvelualalla toimivat tahot ja tällä alalla työskenteli 404 000 työntekijää vuonna 2017 (Tilastokeskus 2017). Sanomalehdestä kerättyssä aineistokuvastossa esiintyi työntekijöitä 8:ltä alalta 16:sta. Kuvastossa esiintyi toimialoista teollisuus, rakentaminen, tukku- ja vähittäiskauppa, kuljetus ja varastointi, majoitus- ja ravitsemistoiminta, koulutus, julkinen hallinto ja maanpuolustus. Kuvaston ulkopuolelle tai tunnistamattomaksi jäi maan suurin työllistäjä terveys- ja sosiaalipalveluala, ja tämän lisäksi maa-, metsä ja kalatalous, kaivostoiminta, informaatio ja viestintä, rahoitus- ja vakuutustoiminta, kiinteistöala, liike-elämän palvelut ja muu palvelutoiminta. Sanomalehtikuvasto tuo esiin hyvin tunnistettavalla tavalla teollisuuden, kuljetuksen ja tukku- ja vähittäiskaupan toimialat, vaikka tilastojen mukaan näiden alojen työllisyys on vähentynyt vuonna 2017. Kaiken kaikkiaan kuvasto ei esittele toimialoja tasapuolisesti, saati tilastojen kanssa yhtenäisesti, mutta se esittelee tämän päivän työn erikoistumista ja työnjakoa.

Postmodernin työn kuvataan olevan tietoistunut ja teknologistunut (Julkunen 2014). Tietoistuminen viittaa moneen asiaan. Työntekijöillä on tänä päivänä korkeampi koulu-

tus, jota he joutuvat hyödyntämään työnsä vaatiman tietomäärän hallintaan. Työväenluokka ja keskiluokka ovat lähentyneet työn kouluttautumisen ja tietoisumisen myötä. Lisäksi työntekijöiden tulee hallita teknologian laaja hyödyntäminen. Teknologistuminen ei ole poistanut työntekijöiden tarvetta etenkin palvelualoilla, vaikkakin teollisuuden aloilla sillä on ollut suuria vaikutuksia henkilöstömäärään (Pulka 2017, 14). Näiden seikkojen lisäksi niin palvelualalla kuin teollisuuden alalla myös sosiaalisten suhteiden ja innovatiivisen ajattelun tärkeys on tunnistettu ja tiedostettu. Postmoderni työ kumpuaa asiakaslähtöisyydestä ja asiakkaiden tarpeiden tunnistamisesta. Työstä on tullut monipuolisempaa, mutta epävakaampaa. Aineisto esitteli palvelualoja niukasti, vaikka suomalaisen työelämän uskotaan muuttuvan työmarkkinoiden kansainvälisen kilpailun kiristymisen myötä ja enemmistö suomalaisista usko, että palvelualoilla syntyy merkittävästi uusia työpaikkoja tulevaisuudessa niiden kadotessa teollisuuden parista (Haavisto 2010).

Aineiston perusteella voi todeta, että työväenluokan ja keskiluokan lähentyminen näkyy postmodernissa työelämässä, sillä etenkin aineistoryhmä kolmosesta *Uusi, omatoiminen joustava työntekijä* oli vaikeaa tunnistaa esimerkiksi vaatetuksen perusteella mitä työtä kukin työntekijä tekee tai missä asemassa hän on työelämässä. Myöskään kuvista löytyvien piirteiden perusteella ei voinut sanoa missä asemassa kuvan henkilö työskentelee. Sosiaalisten suhteiden ja asiakaslähtöisyyden tärkeys postmodernin työn kuvauksissa ei noussut vahvasti esiin aineistosta. Suurin osa työntekijöistä kuvattiin yksin, jolloin työelämän väitetty ihmisläheisyys ei tullut esiin. Teknologisia apuvälineitä ei myöskään juuri esiintynyt, vaikka oletettavasti jokainen työntekijä tarvitsee niitä tämän päivän työelämässä. Tietoteknologiavälitteistä työtä edusti kuvaston kaksi tietokonetta. Tulevaksi työn trendeiksi on ennustettu automaatio ja robotisaatio. Aineiston kuvissa oli vain kolme tuotantotilaa kuvattuna. Yhdessä näistä kuvista oli kuvattuna selkeästi tehtaan tuotantotilat liukuhihnoineen, mutta muista kuvista automaatio ja robotisaatio puuttui.

Työurien pidentäminen niin alkupäästä ja loppupäästä on ollut viime vuosina hallituksen työelämäpolitiikan tavoitteena (Valtioneuvosto 2014), mutta kuvaston henkilöt painottuvat iältään keski-ikäiseen joukkoon. Sekä nuoret että iäkkäät ovat edustettuna niukasti kuvastossa. Ulkomaalaisten työllisyysaste Suomessa on keskimääräistä pienempi,

kun koko väestön työllisyysaste on noin 70 prosenttia ja ulkomaalaisten alle 60 prosenttia. Kolme neljästä ulkomaan kansalaisesta on kuitenkin työiässä (18-64-vuotiaita), joten heidän puute kuvastosta on merkillepantavaa. Maahanmuuttajien työllisyys on tärkeää yksilöiden toimeentulon ja hyvinvoinnin kannalta. Maahanmuuttajien ja nuorten ja ikääntyneiden työllisyys on taas tärkeää julkisen talouden tasapainon kannalta, joten on mielenkiintoista huomata, että valtakunnallinen sanomalehti marginalisoi nämä ryhmät työelämäkuvastossaan.

Postmoderni työ on naisistunut (ks. esim. Julkunen 2014) ja tämä on huomattavissa myös aineistosta. Työelämän naisistuminen tarkoittaa sen lisäksi, että naiset osallistuvat työelämään yhä enenevässä määrin, sitä että työn luonne on muuttunut. Naisistuneella työllä tarkoitetaan myös sitä, että tunnetyöstä on tullut yleisempää. Tunnettyötä on pidetty aiemmin lähinnä naisten työnä, tai naisvaltaisten alojen kuten hoitoalan työskentelytapana. Palvelualojen koon ja merkityksen kasvaessa sekä asiakaslähtöisen ajattelun lisääntyessä myös aiemmin naismaisiksi koetut lähestymistavat ovat yleistyneet työnteokoon. Sosiaalista kyvykkyyttä ja älykkyyttä, oppimishalukkuutta ja oikeanlaisia asenteita on aiemmin pidetty naismaisina. Nyt niiden arvostus on noussut entisestään, sillä näitä taitoja nykyinen työelämä tarvitsee ja arvostaa ja moni suomalainen uskoo, että palveluala tulee kasvamaan tulevaisuudessa (Haavisto 2010). Myös naisten kouluttautuneisuus on kasvanut, ja nykyään yhä useampi nainen on hankkinut korkeakoulututkinnon verrattuna miehiin. Naisistuminen ilmenee aineistosta selkeästi, sillä kuvaston henkilöistä lähes kaksi kolmasosaa on naisia (41/67). Lisäksi kuvaston naisilla on usein status, jonka on voinut hankkia vain kouluttautumisella. Aineistossa esiintyy kuitenkin harvoin kontaktit muihin ihmisiin, etenkin asiakaskontaktit puuttuvat kuvastosta, joten naisistuneeseen työelämään kuuluvasta tunnetyöstä kuvasto ei kerro tai anna osviittaa.

Paljon työelämän diskursseissa esillä olevat aiheet kuten uupuminen, stressi, työn ja kuormittavuus eivät esiinny kuvastossa. Työoloja kuvataan etenkin työntekijätyypin *Työntekijä tuotantovoimana* -kuvauksissa, mutta työoloja ei kuvata negatiivisessa valossa, vaan joko neutraalisti tai positiivisesti. Monessa kuvassa itse työympäristöä ei ole kuvattu, jolloin työolojakaan ei voi arvioida. Työn kuormittavuuden arviointi on hankalaa kuvastosta. Työntekijäkuvauksessa *Työntekijä tuotantovoimana* esiintyy ammatteja

kuten ensihoitaja ja postinjakaja, joiden työn tiedämme olevan fyysisesti kuormittavampaa kuin monen muun. Yleisilme näissä kuvissa on kuitenkin neutraali tai positiivinen, joten aineiston perusteella työelämäperäistä tai työpäivän aikaista stressiä tai uupumista ei esiinny. Lähteistä tiedämme, että työelämädiskurssin yhtenä isona keskustelunaiheena on työelämän uupuminen, stressi ja työolot. Aineisto ei kerro näistä aiheista kuitenkaan.

Postmoderni työ korostaa tiimityötä ja häivyttää tiukkoja organisaatio- ja hierarkiajärjestelmiä. Tarkastelin aineistokuvastosta, miten nämä esiintyvät aineistossa. Työpareja tai tiimejä esiintyi kuvastossa 18 kuvassa 48:sta, joten tiimityöskentely ei noussut kuvastosta laajoin mitoin esiin. Aineistosta ei myöskään nouse esiin työelämän tai työpaikkojen organisaatiojärjestelmät, esimies-alainen suhteet tai suuremmat työyhteisöt kuin 10 henkilön muodostamat. Valtaosa kuvaston työntekijöistä on kuvattu yksin. Tosin yksi kuva on vahva poikkeus edellä kuvatusta.

Edellä mainitulle kuvaukselle mielenkiintoisen kontrastin luo aineiston ryhmäkuva sotilasta (HS 5.2.2017, B14), jotka kävelevät samaan suuntaan. Kuva koostuu 10:sta sotilaasta ja sivustakatsojista. Kuva on tarkennettu yhteen sotilaaseen, mutta taustalla on muita sotilaita, sekä siviileitä, jotka istuvat tai seisovat rinnalla ja katselevat sotilaiden kulkua. Kuvan esiintyminen tässä aineistossa on mielenkiintoinen, sillä armeija on tunnettu tiukasta kurista, vahvasta organisaatio- ja hierarkiajärjestelmästä ja ylhäältä alaspäin kulkevasta komentoketjusta. Kuva poikkeaa siis huomattavasti muista aineiston valokuvista ja kiinnittää sen vuoksi huomion. Aineistossa esiintyy myös toinen kuva, jossa johtajaksi määriteltävä taho astuu korkokengissä ja mekossa tyhjissä tuotantotiloissa (HS 23.7.2017 B14). Muut ihmiset, työntekijät, puuttuvat kuvasta.

KUVA 4: Aineistonäyte johtajuudesta

Sotilaskuvassa kuva on tarkennettu kuvan etualalla kävelevään mieheen. Tarkennus kohdistaa huomion häneen, ja syntyy olettaus, että tämä henkilö johtaa taempaan tulevaa joukkoa. Osa siviileistä näyttäisi katsovan johtohahmoa, osa kohti kameraa, eteenpäin. Tyhjiissä tuotantotiloissa asteleva johtaja on nainen, hän katsoo kamerasta pois päin, vaikka keho on kohti kameraa. Tulee vaikutelma, että hän väistää kuvaustilannetta tai tarkastelee tuotantotiloja. Kahden kuvan vertailun perusteella johtajuus näyttyy läsnä sekä poissaolevana. Miesjohtaja on kuvattu totuttuun tapaan johtamassa joukkoja eteenpäin. Naisjohtaja on taas kuvattu tiloissa yksin. Ainoaksi paikallaolijaksi. Jälkimmäisen kuvan voi tulkita johtajuuden yksin kannettavan vastuun kautta, tai poissaolevan johtajuuden kautta.

Suurin osa kuvaston työntekijöistä on kuitenkin kuvattu ilman tulkittavissa ja nähtävissä olevia organisaatio- ja hierarkiajärjestelmiä. Tämä tukee työn trendien kehitystä siitä, että työnteon vastuu siirtyy järjestelmätasolta työntekijälle itselleen. Aineiston perusteella työntekijöiden itsekontrollin rooli on korostunut, sillä niin moni työntekijäkuva oli otettu yksin työntekijästä ja tiimikuvauksetkin olivat pienemmässä roolissa. Kuvasto esittelee niin laajasti yksilöitä, että tämä tukee vahvasti postmodernin työn tunnuspiirteitä työn henkilöitymisestä, subjektivoitumisesta.

Postmodernin työn yksi tunnuspiirre, henkilöitynyt ja subjektivoitunut työ tulee ilmi kuvastoaineistosta vahvasti. Subjektivoitunut työ korostaa yksilöiden persoonallisuuksien ja taitojen merkitystä tämän päivän työelämässä (ks. esim. Julkunen 2014). Subjek-

tivoituneen työn myötä on yhtä vaikeampaa sanoa, missä tilassa työ tehdään, sillä työn teosta on tullut joustavaa ja sääntelemätöntä. Kuvastosta tämä ilmenee siten, että kokonaista yhtä työntekijäjoukkoa on vaikea tulkita työntekijöiksi tuntematta julkaisukontekstia, sillä kuvaston työntekijöitä ei ole kuvattu työpaikoillaan ja heillä ei ole työntekijöille kuuluvia tunnuksia kuten työvälaineitä tai -vaatteita. Subjektivoituneeseen työhön liittyy läheisesti käsite globalisaatio. Työnteko on globalisaation myötä sekä eriytynyt että samankaltaistunut. Eri mantereilla voidaan työskennellä yhteisen projektin parissa teknologiavälitteisesti. Työnteon paikan merkitys on pienentynyt yritysten toimintojen laajetessa ja hajautuessa eri mantereille, jolloin työntekijät voidaan kuvata tunnistamattomissa olosuhteissa, heidän silti edustaen työntajansa tai itseään. Henkilöityneessä työssä suurin merkitys on työntekijän osaamisessa ja niillä taidoilla mitä hän voi myydä työnantajalleen palkkaa vastaan. Tämä on täysin vastakkainen lähtökohta työnteolle kuin esimerkiksi työntekijäryhmässä *Työntekijä tuotantovoimana*, jossa työntekijä edustaa työnantajaansa vaatteitaan myöten.

Georg Gebnerin (Kunelius 2003, 146; Suhonen 1994, 45) kehittämän viestinnän sisältöteorioihin kuuluvan kultivaatioteorian perusajatuksen mukaan medioilla on olennainen rooli kulttuurisen yhdenmukaisuuden rakentamisessa ja ylläpitämisessä varsinkin pitkällä aikavälillä. Median aikaansaaman kultivaatioprosessin oletetaan tuottavan kulttuurista yhdenmukaisuutta, vallitsevaa ideologiaa sekä sosiaalistavan yleisöä niiden mukaisesti. Viestintätutkimuksessa voidaan tällöin selvittää kulttuurin sisäistyneitä arvoja tutkimala viestien sisältöä. (Kunelius 1997, 130-131; Suhonen 1994, 45-46; Huovila 2005, 100.) Aineiston tulosten tarkastelu tästä lähtökohdasta paljastaa suomalaisen työkulttuuriin sisäistyneitä arvoja. Tulosten perusteella suomalaisessa työelämässä korostuneessa asemassa on työelämän henkilöityminen, naisistuminen ja joustavuus, ja nämä piirteet nousevat esiin myös aiemmissa työelämäntutkimuksissa, joten kuvaus on yhdenmukainen tämän suhteen. Tuloksissa on huomattavissa työntekijöiden ja työkulttuurin keskiluokkaistuminen, sillä vain yhdessä kolmesta työntekijäryhmästä oli tunnistettavissa työväenluokkaan kuuluvia työn muotoja kuten postinkanto. Tulosten tarkastelun kannalta on merkillepantavaa, että pohjoiseurooppalaiseen etniseen taustaan kuulumattomia työntekijöitä ei lehtikuva-aineistossa esiintynyt. Lisäksi työelämän laatuun liittyvät kuva-aiheet puuttuivat myös kuvastosta. Agenda setting -teorian perusidean mukaan tiedo-

tusvälineet suuntaavat yleisön huomion, jolloin niillä on vaikutus siihen, mistä asioista ihmisillä on mielipiteitä. Yleinen mielipide vaikuttaa yhteiskunnalliseen ja poliittiseen päätöksentekoon, joten median esityslista ei ole merkityksetön. Lisäksi tiedotusvälineet toistavat, kehystävät, samoja jäsennyksiä asioista päivästä, välineestä ja lehdestä toiseen. Nämä vakiintuneet tavat vaikuttavat yleisön odotuksiin ja tietoihin kyseessä olevaan asiaan. (Huovila 2005, 97; Kunelius 2003, 127, 129; Seppänen & Väliverronen 2014, 185; Suhonen 1994, 47-50.)

Korostamalla tiettyjä asiakysymyksiä ja jättämällä toiset huomiotta, joukkoviestintä voi muokata, miten ilmiöitä tarkastellaan. Aineisto tuo vahvasti esiin noin neljäkymmentävuotiaan hyvin pärjäävän asiantuntijatyötä tekevän keskiluokkaisen naisen, mutta ei tuo ollenkaan esiin nuorta toista etnistä taustaa omaavaa henkilöä. Suomalaiset haluavat asennetutkimuksen mukaan, että maahanmuuttajat osallistuvat suomalaiseen työelämään, vaikeivat usko, että työperäinen maahanmuutto ratkaisee kokonaisuudessaan esimerkiksi huoltosuhdeongelmia ja kestävyysvajetta (Busk ym. 2016). Kuitenkaan kuva-aineisto ei tuo tätä työntekijäryhmää ollenkaan esiin, joten kultivaatioteorian mukainen oletus ei toteudu aineistossa. Mitä vähemmän omia kokemuksia ihmisillä joistakin asioista on, sitä riippuvaisempia he ovat tämän asian suhteen joukkotiedotuksen välittämästä informaatiosta (Suhonen 1994, 49). Tämän vuoksi on merkillepantavaa, että tämä työntekijäryhmä puuttuu kokonaisuudessaan kuvastosta. Medialla on kuitenkin mahdollisuus muokata ihmisten tietoisuutta ja heidän ymmärrystä asioista. Marginalisoimalla tietyn työntekijäryhmän voidaan vaikuttaa negatiivisesti heidän työllistymiseensä vaikuttaviin asenteisiin niin työntekijäryhmän sisällä kuin työnantajien ja yhteiskunnan silmissä.

Kuva-aineisto tuo esiin vahvasti keskiluokkaisen ja -ikäisen naisen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa, jolloin loppupäätelmänä on, että suomalaisen työelämän naisistuminen ja keskiluokkaistuminen ovat vahva kulttuurinen ilmiö, joka on havaittavissa myös median tuottamassa kuvallisessa aineistossa. Sen sijaan esimerkiksi heikosti työelämässä pärjäävät, hoivatyö ja ulkomaalaistaustaiset henkilöt on häivytetty kokonaan kuvastosta pois, jolloin aineistokuvasto esittelee, vahvistaa ja tukee suomalaista pärjää-

misen kulttuuria. Yrittäjämäisestä pärjäävästä tietotyöntekijästä rakennetaan normia ja tavoiteltua elämänmuotoa ja tähän myös pyritään sosiaalistamaan.

6 ITSEREFLEKTION AIKA

Tämän tutkielman tutkimustehtävänä on selvittää, millainen on Helsingin Sanomien Ura & työelämä -palstalta vuoden ajalta kerättyjen valokuvien muodostama diskurssi, tarina työelämästä. Olettamuksena on, että työelämästä kertovalla palstalta löytyy työelämäaiheisia kuvia. Selvitin tutkielmassa, miten tämä aineisto representoi ja kehystää työelämää. Miten se kuvastaa suomalaista työelämää ja sen arvoja vai jättääkö se jotain kuvaston ulkopuolelle. Erityinen katsanto on kysymykseen, millaista kuvaa tämä kuvasto rakentaa suomalaisesta palkansaajasta. Kultivaatioteorian mukaisesti tutkimustulokset kertovat työkuulttuurin ja suomalaisen kulttuurin arvoista. Vahvimpana ohjaavana tutkimusmetodinä on käytetty Joanna Kędran (2016) Photo Press Story Analysis –metodia. Esittelin tutkielman alkuun työn ja median vaikutuksen sosialisatioprosessiin sen agentteina ja jatkoin tämän jälkeen kuvailemaan työn sekä median yhteiskunnallista roolia. Tämän jälkeen esittelin palkkatyön historiaa ja tätä päivää ja suomalaista mediaa aiempien tutkimustulosten tietojen pohjalta, ennen kuin jatkoin raportoimaan aineiston ja käyttämäni metodin erityispiirteitä. Tutkielman viimeisissä luvuissa kerroin analyysini tulokset ja pohdin tulosten merkitystä. Tutkimustulokseni osoittavat, että monimuotoisen työelämän työkuvaukset eivät ole niin moniäänisiä kuin todellisuus.

Tutkielman tulokseksi sain kolme kuvausta suomalaisesta työntekijästä käyttäen PPSA-metodia. Nimesin ryhmät 1. Työntekijä tuotantovoimana, 2. Vastuullinen organisaatio-työntekijä ja 3. Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä. Aineistokuvat jakaantuvat tasaisesti näihin ryhmiin. Aineistossa monien alojen työntekijöitä ei esiintynyt tunnistettavasti ja joidenkin toimialojen esiintyvyys aineistossa yllätti, sillä niiden työllistävä mää-

rä on pienentynyt viime vuosina. Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista selvittää onko kuvavalintojen taustalla esimerkiksi joku seuraavista syistä: i) toimitus haluaa kuva- ja juttuvalinnoillaan tuoda tietoisesti esiin myös muita kuin massoja työllistäviä aloja, ii) palstan toimitus on tuonut esiin omia arvojaan ja elämänpiiriään, tai iii) palstaa tehdessä on tehty tietoisia valintoja, millaisten alojen työntekijöitä esitellään lehden tilaaja- ja lukijaprofiilien perusteella.

Tutkimustulokset kertovat postmodernin työn subjektivoitumisesta, yksilöitymisestä ja henkilöitymisestä vahvasti ja työn luokkaeroista ja työnjaosta ja osaltaan myös työn polarisoitumisesta. Polarisoituminen on nähtävissä etenkin syntyneistä ryhmistä, joista yhden ryhmän työntekijät edustavat suurimmaksi osaksi työntekijäryhmien tekemää työtä ja kahden muun ryhmän työntekijät edustavat toimialojen työntekijöitä. Tämän lisäksi tuloksissa korostuu nykyisen työelämän naisistuminen. Sen sijaan globaali, rodullistunut ja teknologiavälitteinen työ ei esiintynyt kuvastossa niin kuin aiempien tutkimustulosten välittämä kuva työelämästä esiintyy. Aineisto ei juuri tuo muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta esiin työvälineitä, joilla työ tehdään. Tämä korostaa tietotyön merkitystä postmodernin työn yhteiskunnassa. Tärkeintä on tieto, jota kullakin työntekijällä on. Analyysin loppupäätelmänä oli, että aineistona käytetty sanomalehtikuvasto esittelee, vahvistaa ja tukee suomalaista pärjäämisen kulttuuria, joka on tänä päivänä linkitetty erityisesti yrittäjämäiseen asenteeseen työelämässä. Aineisto tuo esiin vahvasti keskiluokkaisen ja -ikäisen naisen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa, jolloin loppupäätelmänä on, että suomalaisen työelämän naisistuminen ja keskiluokkaisuus ovat vahva kulttuurinen ilmiö, joka on havaittavissa myös median tuottamassa kuvallisessa aineistossa. Sen sijaan esimerkiksi heikosti työelämässä pärjäävät, hoivatyö ja ulkomaalaistaustaiset henkilöt on häivytetty kokonaan kuvastosta pois. Yrittäjämäisestä pärjäävästä tietotyöntekijästä rakennetaan normia ja tavoiteltua elämänmuotoa ja tähän myös pyritään sosiaalistamaan.

Käyttämäni Photo Press Story Analysis -metodi mahdollistaa henkilökohtaisen analyysin valmistumisen tutkimusaineistosta, mutta käyttämällä vain sitä se ei mahdollista laajempien yleistysten tekemistä. Kuvia tulkitessamme läpikäymme tuhansia merkityksiä, joten on melko mahdotonta päästä yhteisymmärrykseen siitä mitä asiat tarkoitta-

vat. Merkitykset eivät yksiselitteisesti avaudu samoin tavoin vaan ne muodostuvat ja toimivat vasta joutuessaan mukaan merkityksenannon prosessiin. Tämän vuoksi koin tärkeänä sisällyttää tähän tutkielmaan myös denotatiivisella tasolla liikkuvaa sisällytönanalyysiä konnotataviisen analyysin lisäksi. Visuaalisen kulttuurin laajetessa arjesta akateemiseen maailmaan nousee esille kysymyksiä erilaisten tutkimusmateriaalien käyttämisestä ja tulkinnasta. Visuaalinen materiaali ei jäsenny loogisesti ja selkeästi tekstin rinnalle, koska sen tulkitsemiseen ja käsittelyyn tarvitaan erityyppisiä keinoja kuin tekstin. Nykyisen tiedon hakemisen, löytämisen ja tuottamisen välineenä visuaalinen luku- ja tulkintakyky on kuitenkin muodostumassa yhtä oleelliseksi kuin tekstintulkintataidot.

Analysoidessani aineistoa huomasin, että käyttämäni PPSA-metodi soveltuu paremmin pienempien kuvamäärien analysointiin, kuin maisterivaiheen tutkielman vaatimaan kuvamäärään. PPSA -metodia käyttämällä ja hyödyntämällä kuvista saa laajoja, tarkkoja, yksityiskohtaisia kuvauksia, mutta tämän kuvamateriaalin analysointi tekstiksi ja siitä sitten edelleen tutkimustuloksiksi muuttaa metodin perusluonnetta, kun tavoitellaan laajoja yhteiskunnallisia kannanottoja. PPSA-metodin perusluonteeseen kuuluu henkilökohtaisen analyysin valmistuminen. Analyysin, joka pitää sisällään merkityksiä, jotka ovat syntyneet vain kuvan tulkitsijalle itselleen, ei välttämättä suuremmalle tieteelliselle yhteisölle. Koin metodin käyttämisen antoisana tutkielmassani, sillä jouduin käymään sisäistä vuoropuhelua itseni kanssa mitkä asiat ovat itselleni itsestään selviä, mikä on viitekehyselleni tärkeää ja mikä on taas yhteiskunnallisesti merkittävää. Päädyin supistamaan omia merkityksiäni pois tästä tutkielmasta, ja nostamaan esiin vahvemmin denotatiivisen tason asioita, jotka ovat kaikille nähtävissä. Denotatiivisen tason tulkinta ja analysointi on parhaimmillaan laajamittaisena, sillä suuri aineisto mahdollistaa tarkemmat tulokset. Tutkielman tulosuus olisi hyvin erioloinen, jos olisin nostanut vahvemmin esiin konnotatiivisen tulkinnan tuloksia. Loppujen lopuksi visuaalisesta yhteiskuntapoliittisesta tutkimuksesta ei ole mielestäni mahdollista tuottaa vain yhtä mallia, vaan jokainen tutkimus muotoutuu lopulta materiaalinsa ja kysymyksenasettelujensa näköiseksi.

Kultivaatioteoria huomioiden aineisto tuo esiin monia suomalaisen työelämän arvostettuja piirteitä, mutta se jättää myös monia asioita huomioimatta. Tässä tutkielmassa ei

ole tosin saavutettu varmaksi saturaatiota, tilannetta, jossa aineiston kerääminen ei toisi varmuudella enää uutta tietoa, joten tutkimustulos on siten tapauskohtainen ja laajamittaista yhteiskunnallista yleistystä ei voi tehdä tämän aineiston perusteella. Lisäksi syyt toimituksen tekemille juttu- ja kuvavalinnoille jäävät tässä tutkielmassa selvittämättä, mutta tämä olisi hyvä jatkotutkimuksen kohde.

Tutkielman perusolettamuksen mukaan työn hallitseva rooli yksilön elämänsä säilyy, vaikka yhteiskunta muuttuu. Työ, työnteko ja työelämään osallistuminen ovat edelleen sosialisatiion perustana, vaikka työn tekemisen muodot ovat kasvaneet ja työttömyyden sekä alityöllisyyden muodot ovat lisääntyneet. Vaikka toisaalta yksilöiden elämä ja identiteetti on heikommin sidottu työntekoon kuin aiemmin ja moderni yhteiskunta pitää sisällään yhä enemmän tilaa positiivisille ja vaihtoehtoisille elämänprojekteille, niin palkkatyön eetos on vahva. 2000-luvun ihannekansalainen on yrittäjälähtöinen työntekijä. Yhteiskunnan on silti tehtävä aktiivisesti työtä, että yhteiskunnan kaikki jäsenet osallistuvat jonkinlaiseen työntekoon. Tässä tarkoituksessa sosiaali- ja hyvinvointipalveluiden sekä sosiaali- ja työttömyysturvan vastikkeellisuus on ehdotonta yhteiskuntapoliittisen suunnannäytön vuoksi, mutta se ei yksin riitä, sillä yhteiskuntaa rakentavat myös muut, kuten media.

Maisterintutkielman tutkimustehtävä on tärkeä ja mielekäs, sillä ei ole yhdentekevää, miten valtakunnallisen sanomalehden mediakuvasto representoi työelämän, sillä mediassa on valtaa ja kyky luoda ja määritellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita. Sosialisatioteorian mukaan työ ja media ovat sosialisatioprosessin agenteja ja näin vaikuttavat koko ihmisen elämänsä ajan hänen identiteettinsä. Työ sosiaalistaa ihmisen yhteiskuntaan ja työnteko ja sen sosiaaliset prosessit rakentavat myös ihmisen identiteettiä. Yhteiskuntamme perustuu työnteolle ja palkansaamiselle. Media ympäröi tämän päivän ihmistä ympäri vuorokauden ja kultivaatioteorian mukaisesti vahvistaa ja tuo esiin kulttuurin vallitsevia arvoja ja muokkaa osaltaan yhteiskuntaa ja sitä, miten me sitä tulkitsemme. Media osallistuu työnteon tapaan sosialisatioprosessiin. Mediyhteiskunnan laajetessa myös visuaalisuus on noussut suurempaan rooliin ja myös joukkoviestinnässä kuvallisen viestinnän osuus on kasvanut. Valokuva ei esitä todellisuutta yksi yhteen ja sen tulkinta todellisuudesta on vaillinaisen. Se ei kuitenkaan poista valo-

kuvan merkitystä representoidessa jotain tai antaessa ilmiölle kehyksen. Uutisvalokuvat luetaan metonymioina, eli ne assosioivat uutisen merkityksen.

Työelämä tutkimuksessa ja käytännön työelämässä erilaisten ammattiryhmien erojen tunnistaminen on johtanut erilaisuuden tunnistamisen lisäksi sosiaalisten oikeuksien eriytymiseen. Näissä määrittelyissä ja jaoissa ei olisi ongelmia, elleivät eriyttävät asemat ja oikeudet eriyttäisi myös yksilöiden yhteiskunnallisia mahdollisuuksia ja asemia. Tämä on ongelma niin taloudellisten intressien näkökulmasta kuin yhteiskunnan intressien näkökulmasta. Esimerkiksi sukupuolten välinen työnjako tai väestöryhmien osallistuminen työelämään nousee yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, kun se eriyttää miesten ja naisten tai eri väestöryhmien sosiaalista, ammatillista ja taloudellista asemaa tavalla, jota ei inhimillisesti, sosiaalisesti tai poliittisesti pidetä hyväksyttynä. Se mitä pidetään inhimillisesti, sosiaalisesti tai poliittisesti hyväksyttävänä, on taas pitkälle kiinni yhteiskunnallisista olosuhteista ja tapakulttuurista, ideologiasta, tiedosta ja mielipiteen muodostuksesta, joita myös media toisintaa. Talouselämäkin edellyttää, että muuta yhteiskuntaa kehitetään siten, että se mahdollistaa taloudellisen tehokkuuden saavuttamisen. Kulttuurisesti eriytyneet työmarkkinat ovat ongelma, koska ne ylläpitävät työmarkkinoilla jäykkyyttä, taloudellista ja sosiaalista tehottomuutta ja eriarvoisuutta.

Kultivaatioteorian mukaan joukkoviestinnän vaikutukset ovat pitkäaikaisia, kasautuvia, kiistattomia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä. Jos media jättää pois kuvastostaan vammaiset tai etniset ryhmät niin myös kansa jättää huomioimatta nämä vähemmistöryhmät arjessaan. Tämän tapaustutkimuksen kaltaisen tutkielman tulosten mukaan työelämä jättää huomioimatta etenkin erilaiset etniset työntekijäryhmät. Kysymyksessä ei ole vain tietyn sanomalehden vaikutus ihmisten joihinkin asenteisiin, vaan heidän koko maailmankuvaansa. Tiettyyn sosiaaliseen toimintaan liittyy aina sille ominainen kielenkäytön tapa. Diskurssit ovat representaatioita laajempia, suhteellisen vakiintuneita ajattelu- ja ilmaisutapoja, jotka liittyvät erilaisten yhteiskunnan instituutioiden toimintaan. Diskurssit yleistyvät, muodostuvat, kun kiinnitämme huomiota yksisilmäisesti tiettyyn asiaan. Näemme maailman vain tietyllä tavalla ja Helsingin Sanomien tapauksessa voimme ohjata myös muut näkemään maailman jossakin haluamassamme suhteessa, sillä se on valtakunnallinen, johtava sanomalehti ja monen poliittisen asian esiinnostaja. Tai se voi

ainakin ehdottaa tätä. Tähän perustuu median ja joukkotiedotusvälineiden vaikuttamisen mahtava voima. Kun toimittajakunnan ammatillinen itseymmärrys yhtenäistyy ja monipuolisuus vähenee, on selvää, että julkisen puheen ajattelun monimuotoisuus myös kapenee, supistuu ja yksipuolistuu. Media vahvistaa valtavirran lailla ajattelevien ja toimivien maailman kuvaa ja vaivihkaa muokkaa vähemmistön asemaa ja roolia yhteiskunnassa. Työelämäkuvauksessa tämä on erittäin haitallinen kehityssuuntaus, sillä osallisuus yhteiskunnassa on tasa-arvon toteutumisen kannalta välttämätön edellytys, ja työelämä on erittäin keskeisessä roolissa edistämässä yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta ja yksilön elämänpolkua. Työelämän eriarvoistumisen riskejä ei ole otettu tarpeeksi hyvin huomioon. Työelämän sukupuolten välinen segregatio on huomioitu, mutta työelämän ja työntekijöiden moninaisuuden ja moniäänisyyden tukeminen on paljon muuta kuin sukupuolierojen tasaamista.

Torstaina 8.3.2018 Helsingin Sanomat julkaisi etusivullaan oman ilmoituksen, jossa toimitus sitoutui lisäämään naisten osuutta artikkeleissaan saavuttaakseen tasa-arvon uutissisällöissä. Kansainvälisenä naistenpäivänä sanomalehti uutisoi, että lehden sisältö ei ole ollut tarpeeksi moniääninen, ja lehti sitoutuu naisten osuuden kasvattamiseen ja tasa-arvon edistämiseen lehdessä. Helsingin Sanomat perustelee päätöstään median tehtävällä kuvata todellisuutta ja olla yhtä moniääninen kuin yhteiskuntakin. Iskulause on ”Sillä on väliä, kuka saa määritellä maailmaa, jossa sinä elät”. Helsingin Sanomien miesten suurempi osuus sanomalehtiartikkeleissa on samankaltainen kuin muualla Suomessa ja Ruotsissa. Helsingin Sanomien mukaan yhteiskunnalliset rakenteet selittävät osaltaan jakaumaa, mutta myös toimitus itse tunnistaa tekevänsä valintoja ja he voivat tehdä valintoja, jotka tekevät lehden sisällöstä moniäänisemmän. Helsingin Sanomat jatkaa, että olennaisinta on miettiä, millaisissa rooleissa naiset ja miehet esiintyvät ja mistä eri aihepiireistä sukupuolet puhuvat. Tämän lisäksi artikkeli huomioi ja tuo esiin, että aito moniäänisyys ylittää sukupuolitarkastelun ylipäättään. Aidon moniäänisyyden tulee tarkoittaa myös muun muassa eri-ikäisten, erilaisten etnisten taustojen, eri yhteiskuntaluokkien, asuinpaikkojen, perhemuotojen ja ammattien näkymistä sekä monenlaisien elämänvalintojen ja mielipiteiden esille pääsyä. (Helsingin Sanomat 8.3.2018 A1, A2, A6, A7.)

Lehden esiintulo ja lupaus moniäänisyyden lisäämisestä koski etenkin tekstisisältöjä. Jää nähtäväksi, vaikuttaako tämä esiintulo ja moniäänisyyden tietoisistaminen myös kuvallisen materiaalin tuotantoon ja näin koko visuaalisen kulttuurin rakennuspalikoihin. Anthony Giddensin rakenteistumisteorian mukaan yksilö voi vaikuttaa rakenteisiin, niin kuin rakenteet voivat vaikuttaa myös häneen, ja näin yksilö- ja rakennetekijät kietoutuvat toisiinsa. Säännöllisesti toistuvissa asioissa on mahdollisuus vaikuttaa sosiaalisiin käytäntöihin, rutiineihin. Samaan aikaan kun toimittajat ja toimitukset työskentelevät organisaation, työrutiinien ja ideologioiden maailmassa, joita he eivät ole itse luoneet, he omalla käytännön tietoisuudellaan ja toiminnallaan luovat niitä uudestaan. Uudelleen luomisen mahdollisuus voi auttaa yhteiskuntaa kehittymään, parantumaan ja luomaan aidosti moniäänisen yhteiskunnan, mikäli mahdollisuudet tähän havaitaan. Medialla on mahdollisuus vähentää yksilöiden välistä eriarvoisuutta ja vähentää työmarkkinoiden eriytyneisyyttä tuomalla esiin aidosti moniäänistä yhteiskuntaa.

LÄHTEET

- Aho, Simo (1988): Palkkatyö yhteiskunnallisen järjestyksen perustana. Jyväskylä: Tutkijaliitto.
- Alasoini, Tuomo: Psykologinen sopimus organisaation ja työntekijöiden yhteisenä etuna. Teoksessa Pyöriä, Pasi (toim.): Työhyvinvointi ja organisaation menestys. Gaudeamus, Helsinki 2012, 101-106.
- Antikainen, Ari, Rinne, Risto ja Koski, Leena (2013): Kasvatussosiologia. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Aro, Jari ja Jokivuori, Pertti (2010): Klassinen sosiologia ja moderni maailma. Helsinki: WSOY.
- Barthes, Roland (1985): Valoisa huone: La chambre claire = Camera lucida. La chambre claire. Suom. Lintunen, Martti, Sironen, Esa, Lehto, Leevi. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museon säätiö.
- Barrett, Terry (2000): Criticizing photographs: An Introduction to understanding images. Mountain View, CA: Mayfield Publishing.
- Beck, Ulrich (2000): The brave new world of work. Cambridge: Polity Press.
- Berger, Peter ja Luckmann Thomas (2009): Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. 5. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Blom, Raimo ja Hautaniemi, Ari: Johdanto. Teoksessa Blom, Raimo ja Ari Hautaniemi, (toim.): Työelämä muuttuu, joutaako hyvinvointi? Gaudeamus, Helsinki 2009, 10-15.
- Blom, Raimo ja Hautaniemi, Ari: Lopuksi. Teoksessa Blom, Raimo ja Ari Hautaniemi, (toim.): Työelämä muuttuu, joutaako hyvinvointi? Gaudeamus, Helsinki 2009, 220-221.
- Blom, Virpi: Onko mainoksella väliä? Mainosten tulkinta Roland Barthesin koodiston avulla. Teoksessa Kantola, Anu, Inka Moring ja Esa Väliverronen (toim.): Media-analyysi tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampere 1998, 200-228.
- Bock, Annkatrin, Isermann, Holger ja Knieper, Thomas: Quantitative content analysis of the visual. Teoksessa Margolis Eric ja Luc Pauwels (toim.), The Sage Handbook of Visual Research Methods. Sage, London 2011, 265-282.
- Eläketurvakeskus (2017): Työeläke pitkään rasittavaa työtä tehneille. Helsinki: Eläketurvakeskus. Saatavilla <<https://www.tyoelake.fi/elakkeet-erielamantilanteissa/tyouraelake-pitkaan-rasittavaa-tyota-tehneille/>>, luettu 28.2.2018.
- Felluga, Dino (2016): Critical Theory: The Key Concepts. London: Routledge.
- Fiske, John (1992): Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman (1997): Miten media puhuu. Tampere: Vastapaino.

- Giddens, Anthony (1984): Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyyseissä. Helsinki: Otava.
- Gramsci, Antonio (1992): Prison Notebooks. New York: Columbia University Press.
- Haavisto, Ilkka (2010): Työelämän kulttuurivallankumous. Evan arvo- ja asennetutkimus. Yliopistopaino 2010: Taloustieto Oy.
- Hall, Stuart (1992): Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino.
- Harni Esko ja Pyykkönen Miikka: Vastuullinen, omatoiminen ja innovatiivinen. 2000-luvun ihannekansalaisella on yrittäjän elämänsänsä. Teoksessa Nuutinen, Veera (toim.): Uusi työväki. Into, Helsinki 2017, 107-128.
- Heinilä, Tiina (2014): Sitran trendit: vakaa työ murenee. Helsinki: Sitra. Saatavilla <<https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-vakaa-tyo-murenee/>>, luettu 7.11.2017.
- Helsingin Sanomat (2017): Printti. Helsinki: Sanoma. Saatavilla <<https://media.sanoma.fi/printti/helsingin-sanomat>>, luettu 25.11.2017.
- Helsingin Sanomat (2017): Ura ja työ. Helsinki: Sanoma. Saatavilla <<https://media.sanoma.fi/ura-tyo>>, luettu 25.11.2017.
- Hietaharju, Mikko (2006): Valokuvan voi repiä. Väitöskirja. Jyväskylä: University of Jyväskylä 2006.
- Huovila Tapani (2005): Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY.
- Huovila, Tapani ja Inforviestintä Oy (2006): ”Look” visuaalista viestisi. Helsinki: Karito Oy.
- Ilmonen, Kaj: Työelämä ja tunteet. Teoksessa Näre Sari (toim.): Tunteiden sosiologia II. Historiaa ja säätelyä. Karisto Oy, Hämeenlinna 1999, 299-324.
- Jokinen, Kimmo ja Saaristo, Kimmo (2002): Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY.
- Julkunen, Raija: Työn käsite. Teoksessa Saksala, Elina (toim.): Muutoksen sosiologia. Yleopetuspalvelut, Helsinki 1998, 34–43.
- Julkunen, Raija (2008): Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Vastapaino: Tampere.
- Julkunen, Raija: Suomalainen palkkatyön yhteiskunta. Teoksessa Pärnänen, Anna ja Kaisa-Mari Okkonen (toim.): Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet. Tilastokeskus, Helsinki 2009, 17-19.
- Jyrkkäinen, Jyrki: Sanomalehdistö. Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Hannu Nieminen (toim.): Suomen mediamaisema. Vastapaino, Tampere 2017, 65-114.
- Jyväskylän yliopisto (2016): Suhde työhön. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <https://peda.net/jyu/ruusupuisto/uutisarkisto/2016-2/1-suhde-tyohon>, luettu 7.11.2017.
- Järnefelt, Noora (2010): Education and longer working lives: a longitudinal study on education differences in the late exit from working life of older employees in Finland. Väitöskirja.

- Eläketurvakeskuksen tutkimuksia. Helsinki: Eläketurvakeskus / Finnish Centre for Pensions 2010.
- Karvala, Kreetta (2014): Kaaoksen kesyttäjät. Uutismediat nettimurroksessa 2006–2012. Väitöskirja. Jyväskylä: University of Jyväskylä 2015.
- Kasvio, Antti (1995): Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kasvio, Antti: Työn muutos uuden teollisen vallankumouksen kynnyksellä. Teoksessa Heiskanen, Tuula, Minna Leinonen, Anu Järvensivu ja Simo Aho (toim.): Kohti uutta työelämää? Tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen. Tampere University Press: Taju, Tampere 2008, 149-162.
- Kędra, Joanna (2016): Interpretation of Journalist Photographs as an Instrument of Visual Literacy Education. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koistinen, Pertti (1999): Työpolitiikan perusteet. Helsinki: WSOY.
- Kunelius, Risto (2003): Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.
- Kuusi, Pekka (1968): 60-luvun sosiaalipolitiikka. Porvoo: WSOY.
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko ja Jokinen Pekka (2007): Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.
- Lindroos, Kia: Katso poliittisesti. Teoksessa Hänninen Sakari ja Kari Palonen (toim.) Lue poliittisesti. Profiileja politiikan tutkimukseen. SoPhi Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2004, 114-146.
- Luostarinen, Heikki: Citizen Kane ja infokratia. Kriitikot, motiivit ja keinot. Teoksessa Luostarinen, Heikki, Ullamaija Kivikouru ja Merja Ukkola (toim.) Sopulisilppuri, Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus ja koulutuskeskus, Jyväskylä 1996, 11-40.
- Media Audit Finland (2018): KMT2017 lukijamäärät. Saatavilla <<http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/03/KMT2017lukijamaarat.pdf>>, luettu 9.4.2018.
- Melin, Harri (2009): Luokat ja työ. Teoksessa Blom, Raimo ja Ari Hautaniemi (toim.): Työelämä muuttuu, jostaako hyvinvointi? Gaudeamus, Helsinki 2009, 56-77.
- Miikkulainen, Aino: Tietopyyntö. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Laura Järvinen. Lähetetty: 20.11.2017, luettu 20.11.2017. Yksityinen sähköpostiviesti.
- Mäenpää, Minna ja Seppänen, Janne. Lehtikuvan digitaalinen murros. Teoksessa Väliverronen, Esa (toim.): Journalismi murroksessa. Gaudeamus, Helsinki 2011, 50-67.

- Nieminen, Hannu ja Nordenstreng, Kaarle. Sääntely ja viestintäpolitiikka. Teoksessa Nordenstreng Kaarle ja Hannu Nieminen (toim.) Suomen mediamaisema. Vastapaino, Tampere 2017, 342-362.
- Noponen, Sami: Uutiskuva röntgenissä. Teoksessa Luostarinen, Heikki, Ullamaija Kivikouru ja Merja Ukkola (toim.) Sopolisilppuri, Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus ja koulutuskeskus, Jyväskylä 1996, 199-216.
- Olkinuora, Hannu (2006): Minne menet media? Eva-raportti. Helsinki: Taloustieto.
- Penttinen, Leena ja Skaniakos, Terhi (2011): Työelämäpedagoginen toimintahorisontti: Miten työelämäorientaatiota voidaan tukea korkeakoulutuksen aikana? PowerPoint-esitys. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <<https://ktl.jyu.fi/tao/tapaamisten-materiaalit/penttinen-skaniakos>>, luettu 20.10.2017.
- Pulkka, Ville-Veikko: Riittääkö digitaalisessa taloudessa työtä ja toimeentuloa? Teknologiamurros ja tulevaisuuden työllisyysratkaisut. Teoksessa Nuutinen Veera (toim.) Uusi työväki. Into, Helsinki 2017, 13-54.
- Ridell, Seija: Maankäyttöpeliä uutistilassa. Sanomalehti paikallisten kamppailujen julkisena areenana. Teoksessa Ridell, Seija, Päivi Kymäläinen ja Timo Nyysönen (toim.) Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa. Tampere University Press, Tampere 2009, 240-269.
- Saaristo, Kimmo ja Jokinen, Kimmo (2004): Sosiologia. Helsinki: WSOY.
- Sauri Tuomo ja Picard Robert G.: Mediatalous. Teoksessa Nordenstreng Kaarle ja Hannu Nieminen (toim.) Suomen mediamaisema. Vastapaino, Tampere 2017, 36-63.
- Sennett, Richard (2002): Työn uusi järjestys: miten uusi kapitalismi kuluttaa ihmisen luonnetta. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne (2001): Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne (2005): Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, Janne ja Väliverronen, Esa (2014): Mediayhteiskunta. Tampere: Vastapaino.
- Siltala, Juha (2004): Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Helsinki: Otava.
- Sirkkunen, Esa: Yksi uutinen – monta puntaria aivovoimistelua sanomalehtiutusen ympärillä. Teoksessa Luostarinen, Heikki, Ullamaija Kivikouru ja Merja Ukkola (toim.) Sopolisilppuri, Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus ja koulutuskeskus, Jyväskylä 1996, 199-216.
- Sulkunen, Pekka (2003): Johdatus sosiologiaan: käsitteitä ja näkökulmia. Helsinki: WSOY.

- Sutela, Heli ja Lehto, Anna-Maija (2014): Työolojen muutokset 1977–2013. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus, Helsinki.
- Taipale, Sakari: Syöksykierrettä ja sosiaalipolitiikkaa. Teoksessa Saari, Juho (toim.) Hyvinvointivaltio: Suomen mallia analysoimassa. Yliopistopaino, Helsinki 2005, 205-227.
- Takala, Annika (1974): Uuden sukupolven vaihtoehdot. Jyväskylä: Gummerus.
- Tilastokeskus (2017): Työmarkkinat. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla <http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_tyoelama.html> , luettu 8.11.2017.
- Toivonen, Sarianna (2016): He ovat ihan niin kuin me. Pakolaisiin suhtaudutaan tasa-arvoisesti; maahanmuuttoasenteet hieman tiukentuneet. Teoksessa Apunen, Matti, Ilkka Haavisto, Henna Hopia ja Sarianna Toivonen Sovinnon eväät. EVAn arvo- ja asennetutkimus 2016. Helsinki: Taloustieto Oy. Saatavilla http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2016/03/EVA_Arvo-ja-assenne_2016_Sovinnon_eväät.pdf, luettu 20.11.2017.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Puhakka Sirpa ja Ridell Seija: Poliitiikka ja politiikka uutisessa. Hallitus, oppositio ja Helsingin Sanomat. Teoksessa Luostarinen Heikki, Ullamaija Kivikouru ja Merja Ukkola (toim.) Sopulisilppuri, Mediakritiikin näkökulmia. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus ja koulutuskeskus. Jyväskylä 1996, 177-198.
- Pienimäki, Mari (2013): Kuvista sanoin 12. Väitöskirja. Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 45. Helsinki: Suomen valokuvataiteen museo.
- Valtioneuvosto (2014): Hallituksen päätös rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanon vahvistamisesta. Saatavilla <<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1043904/hallituksen-paatos-280814.pdf/d886dc21-4fa5-4583-949f-c2c32fccf8c0>>, luettu 16.4.2018.
- Vähämäki, Jussi (2003): Kuhnurien kerho: vanhan työn paheista uuden hyveiksi. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Wiio Osmo A. ja Nordenstreng Kaarle: Viestintäjärjestelmä. Teoksessa Nordenstreng Kaarle ja Hannu Nieminen (toim.) Suomen mediamaisema. Vastapaino, Tampere 2017, 11-35.

AINEISTO

RYHMÄ 1: Työntekijä tuotantovoimana

HS 28.8.2016 B6-B7, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 18.9.2016 B6-B7, kuvaaja Ville Männikkö

HS 2.10.2016 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 16.10.2016 B14-B15, Rio Gandaro

HS 5.2.2017 B14-B15, kuvaaja Omar Sabhani

HS 27.11.2016 B14-B15, kuvaaja Jukka Gröndahl

HS 4.12.2016 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 31.12.2016, B14-B15 kuvaaja Jukka Gröndahl

HS 26.2.2017 B16-B17, kuvaaja Sirpa Rähinä

HS 19.3.2017 B16-B17, kuvaaja Kimmo Räisänen

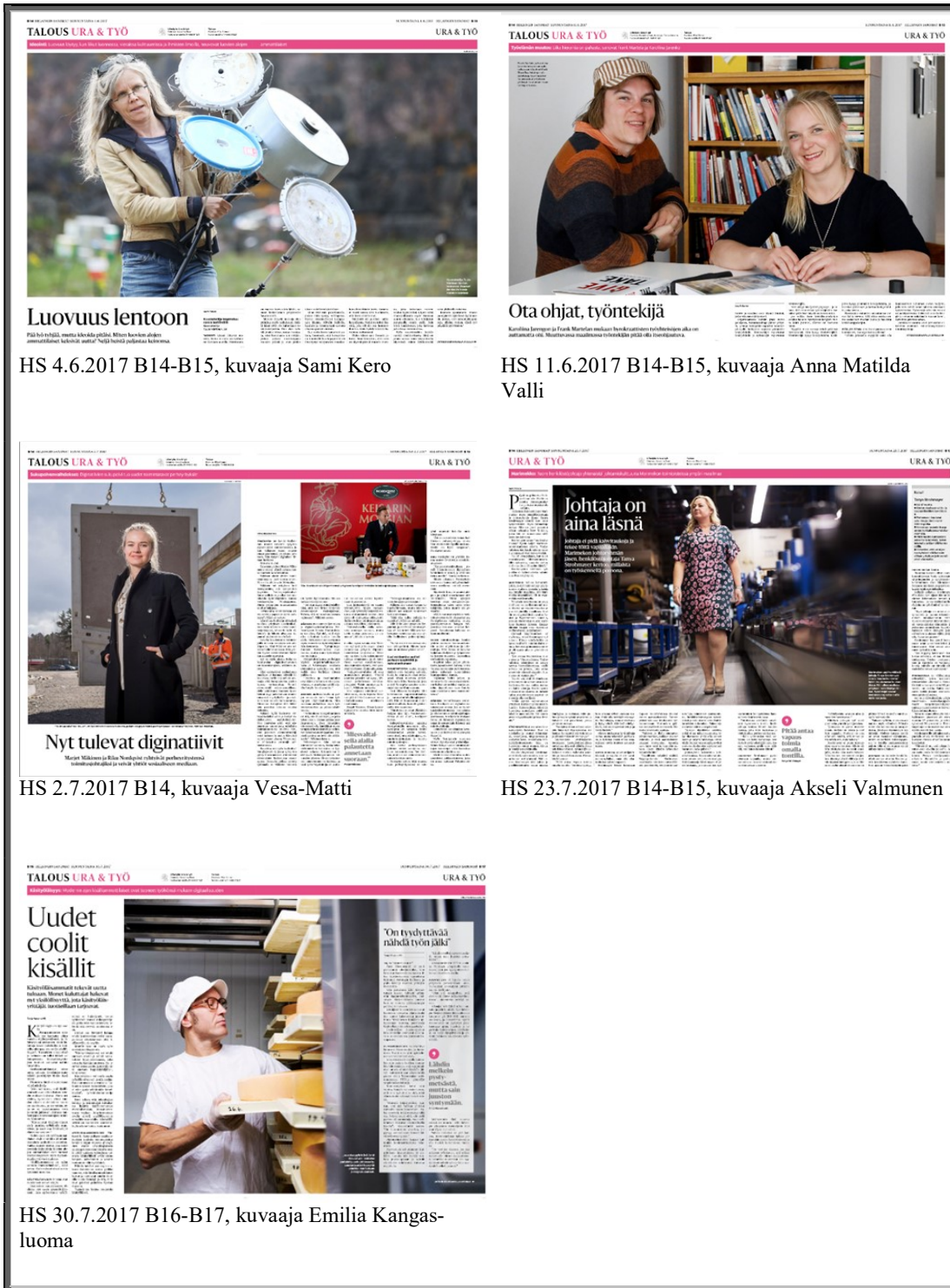

HS 26.3.2017 B15, kuvaaja Juhani Niiranen

HS 15.4.2017 B18-B19, kuvaaja Kalle Koponen

Luovuus lentoon
 Pääkö työssä, mutta kukaan ei tiedä. Mitä haaveiden ohjelmasta, kukaan ei tiedä? Näitä kysymyksiä pohditaan kahvipöydässä.

HS 4.6.2017 B14-B15, kuvaaja Sami Kero

Ota ohjat, työntekijä
 Keskustellaan Jariin ja Frankin kanssa: Miten työntekijä voi ottaa ohjat käsiinsä? Miten työntekijä voi ottaa ohjat käsiinsä?

HS 11.6.2017 B14-B15, kuvaaja Anna Matilda Valli

Nyt tulevat diginatiivit
 Miten diginatiivit tulevat? Miten diginatiivit tulevat? Miten diginatiivit tulevat?

HS 2.7.2017 B14, kuvaaja Vesa-Matti

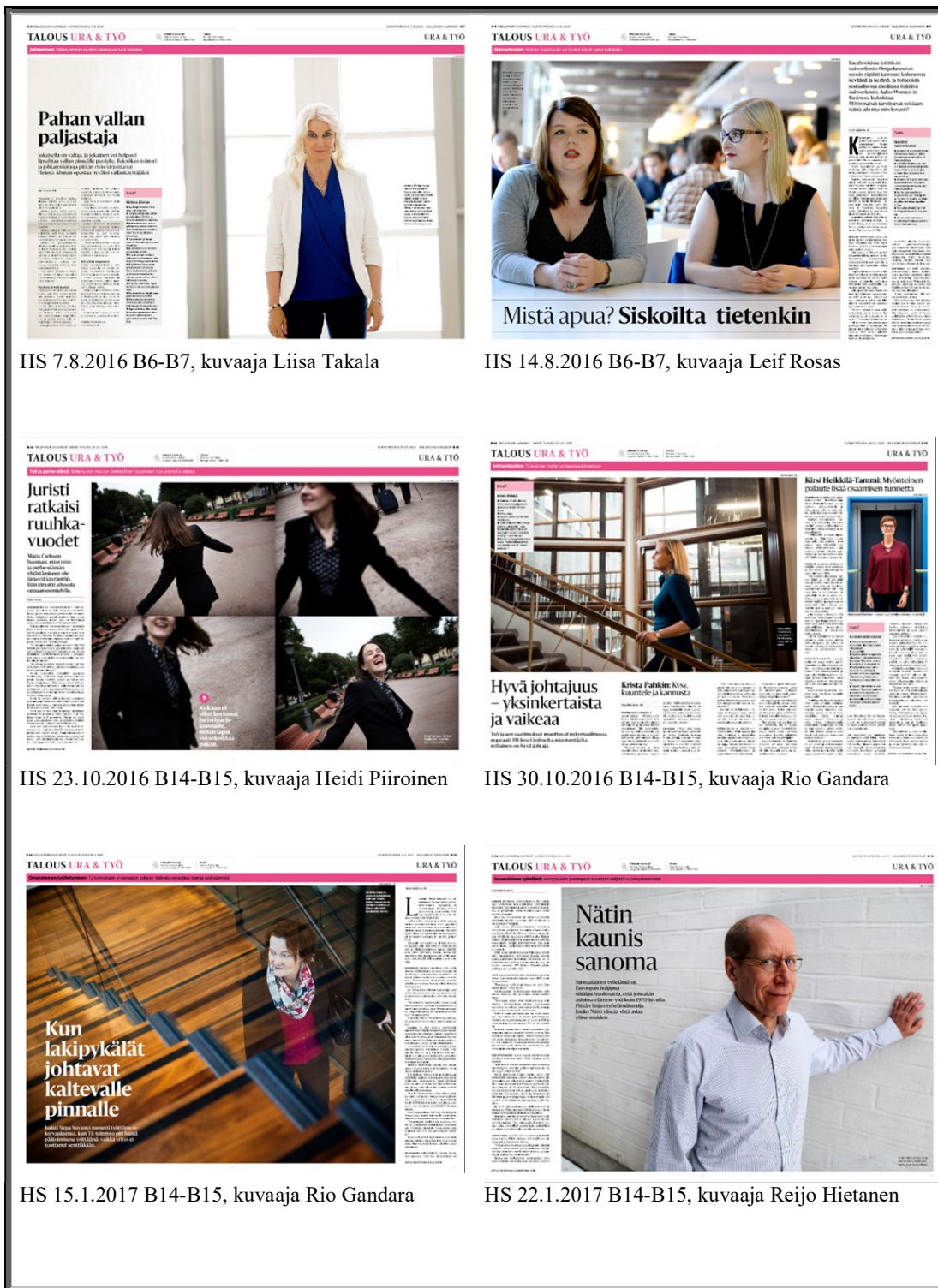
Johtaja on aina läsnä
 Johtaja on aina läsnä. Johtaja on aina läsnä. Johtaja on aina läsnä.

HS 23.7.2017 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

Uudet coolit kisällit
 Keskustellaan Jariin ja Frankin kanssa: Miten työntekijä voi ottaa ohjat käsiinsä? Miten työntekijä voi ottaa ohjat käsiinsä?

HS 30.7.2017 B16-B17, kuvaaja Emilia Kangasluoma

RYHMÄ 2: Vastuullinen organisaatiotyöntekijä

HS 7.8.2016 B6-B7, kuvaaja Liisa Takala

HS 14.8.2016 B6-B7, kuvaaja Leif Rosas

HS 23.10.2016 B14-B15, kuvaaja Heidi Piironen

HS 30.10.2016 B14-B15, kuvaaja Rio Gandara

HS 15.1.2017 B14-B15, kuvaaja Rio Gandara

HS 22.1.2017 B14-B15, kuvaaja Reijo Hietanen

HS 19.2.2017 B14-B15, kuvaaja Kaisa Routaheimo

HS 13.11.2016 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 20.11.2016 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

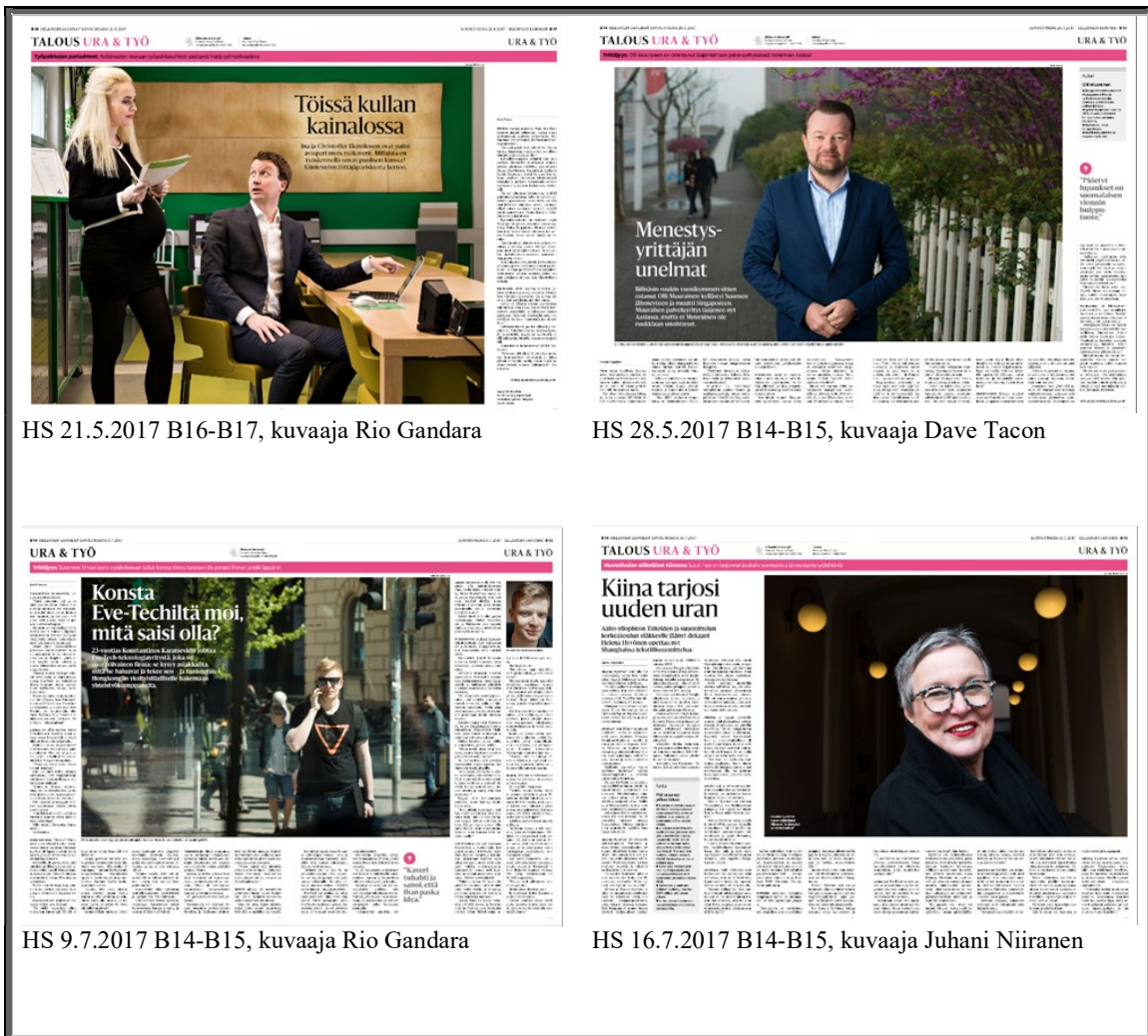
HS 12.3.2017 B14-B15, kuvaaja Sami Kero

HS 2.4.2017 B12-B13, kuvaaja Sirpa Riihinen

HS 30.4.2017 B16-B17, kuvaaja Outi Pyhäranta

HS 21.5.2017 B16-B17, kuvaaja Rio Gandara

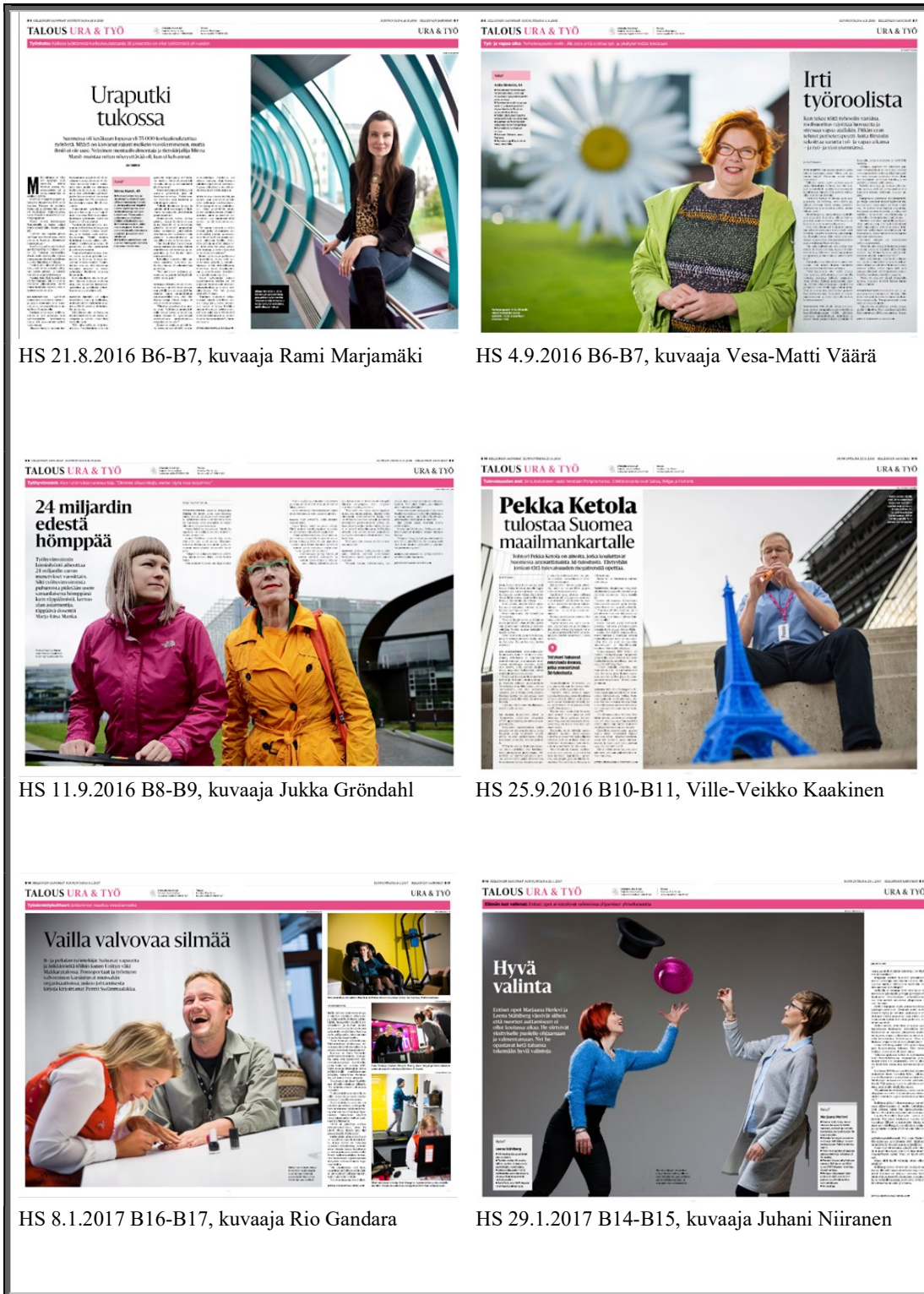
HS 28.5.2017 B14-B15, kuvaaja Dave Tacon

HS 9.7.2017 B14-B15, kuvaaja Rio Gandara

HS 16.7.2017 B14-B15, kuvaaja Juhani Niiranen

RYHMÄ 3: Uusi, omatoiminen, joustava työntekijä

HS 21.8.2016 B6-B7, kuvaaja Rami Marjamäki

HS 4.9.2016 B6-B7, kuvaaja Vesa-Matti Väärä

HS 11.9.2016 B8-B9, kuvaaja Jukka Gröndahl

HS 25.9.2016 B10-B11, Ville-Veikko Kaakinen

HS 8.1.2017 B16-B17, kuvaaja Rio Gandara

HS 29.1.2017 B14-B15, kuvaaja Juhani Niiranen

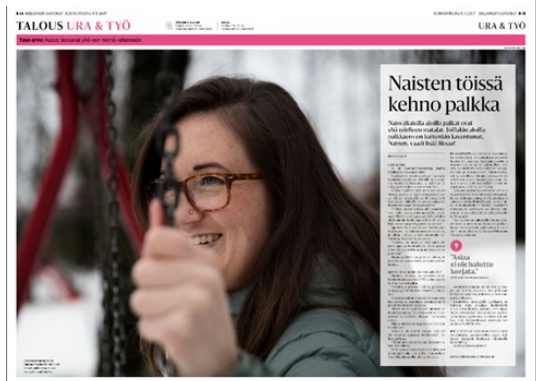
HS 6.11.2016 B16-B17, kuvaaja Mika Ranta

HS 18.12.2016 B14-B15, kuvaaja Akseli Valmunen

HS 24.12.2016 B14-B15, kuvaaja Sami Kero

HS 5.3.2017 B14-B15, kuvaaja Heidi Piironen

HS 9.4.2017 B14-B15, kuvaaja Outi Pyhäranta

HS 23.4.2017 B14-B15, kuvaaja Elena Shkoda

7.5.2017 B14-B15, kuvaaja Kimmo Räisänen

HS 14.5.2017 B14-B15, kuvaaja Outi Pyhäranta

HS 18.6.2017 B14-B15, kuvaaja Anna Matilda Valli